

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE
Kardeljeva ploščad 5
1000 Ljubljana

Tomaž Deželan

Mentorica: red. prof. dr. Danica Fink-Hafner

**USKLAJENOST STRANKARSKIH SKUPIN V EVROPSKEM
PARLAMENTU**
DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2003

KAZALO

1. UVOD.....	1
1.1. OPREDELITEV PODROČJA RAZISKOVANJA IN ORIS PROBLEMA	1
1.2. NAMEN IN CILJ DIPLOMSKEGA DELA	2
1.3. TEMELJNE HIPOTEZE DIPLOMSKEGA DELA.....	3
1.4. STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	5
1.5. UPORABLJENA METODOLOGIJA	5
2. TEORETIČNO-POJMOVNA UMESTITEV STRANKARSKIH SKUPIN	7
2.1. NACIONALNE POLITIČNE STRANKE	8
2.2. KONCEPT TRANSNACIONALNE POLITIČNE STRANKE.....	10
2.2.1. Formalna ureditev političnih strank na ravni EU.....	10
2.2.2. Opredelitev transnacionalne politične stranke.....	11
2.2.2.1. <i>Evropske strankarske federacije</i>	13
2.2.2.2. <i>Umestitev strankarskih skupin v EP</i>	14
3. STRANKARSKÉ SKUPINE V EP	15
3.1. TERMINOLOŠKO POIMENOVANJE SKUPIN V EP	15
3.2. FORMALNA UREDITEV STRANKARSKIH SKUPIN	16
3.3. DEFINICIJA STRANKARSKIH SKUPIN.....	17
3.4. FUNKCIJE STRANKARSKIH SKUPIN	19
3.5. NASTANEK IN RAZVOJ STRANKARSKIH SKUPIN	20
3.6. STRANKARSKÉ SKUPINE V 5. EP GLEDE NA POLITIČNO DRUŽINO V EP IN UMESTITEV NA KONTINUUM LEVO-DESNO	25
3.7. ZGRADBA STRANKARSKIH SKUPIN	28
4. GLASOVANJE STRANKARSKIH SKUPIN.....	30
4.1. DELJENA LOJALNOST POSLANCEV EP	32
4.1.1. Ponovna izvolitev	32
4.1.2. Vplivnejši položaj, funkcija	34
4.1.3. Začrtane politike	34

4.2. PROSTOR DELOVANJA POSLANCEV EP	35
4.2.1. Institucionalni kontekst.....	37
4.2.2. Proces oblikovanja poslanskega glasu.....	39
4.3. MERJENJE USKLAJENOSTI POSLANCEV V EP	40
4.3.1. Empirični poizkus merjenja usklajenosti poslancev v EP	42
5. PRIPRAVLJENOST SLOVENSКИH POLITIČNIH STRANK NA DELOVANJE V EP.....	52
6. SKLEP	58
7. LITERATURA IN VIRI	60
PRILOGE	

SEZNAM GRAFIČNEGA GRADIVA

PREGLEDNICE:

Preglednica 1: Sestava EP od prvih neposrednih volitev naprej

Preglednica 2: Umestitev strankarskih skupin v politične družine

Preglednica 3: Ureditev znotraj institucionalnega konteksta, ki sproža različne tipe vedenje poslancev EP

Preglednica 4: Povzetek intervjujev s predstavniki slovenskih parlamentarnih političnih strank

SLIKE:

Slika 1: Ravni delovanja političnih strank

Slika 2: Organigram strankarskega sistema na ravni EU

Slika 3: Dinamični prikaz oblikovanja strankarskih skupin od leta 1979 do 2000

Slika 4: Porazdelitev sedežev v EP

Slika 5: Notranja struktura evropske parlamentarne strankarske skupine

Slika 6: Trodimenzionalni vedenjski prostor poslancev EP

Slika 7: Potek procesa odločitve o glasovanju poslanca EP

Slika 8: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) po nacionalnih strankah

Slika 9: Dilema o vzrokih za usklajenost strankarskih skupin v EP

SLIKE S PREGLEDNICAMI:

Slika s preglednico 1: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) po strankarskih skupinah

Slika s preglednico 2: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) po državah članicah

Slika s preglednico 3: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) v postopku soodločanja po strankarskih skupinah

Slika s preglednico 4: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) v postopku soodločanja po državah članicah

1. Uvod

1.1. Opredelitev področja raziskovanja in oris problema

Vse močnejši integracijski procesi na Stari celini v zadnjem desetletju so popolna vsakdanost v političnem življenju v vseh zahodnih demokracijah z dolgo demokratično tradicijo, prav tako pa zadevajo tudi mlade demokratične države Srednje in Vzhodne Evrope, ki so začele demokratično pot pred približno pol generacije. Integracijski procesi se za Slovenijo, kakor tudi za večino drugih zgoraj omenjenih držav, utelešajo v podobi Evropske unije¹ in Severnoatlantskega zavezništva. Predvsem najprej navedena integracija držav predstavlja temeljni cilj in izziv vseh mladih evropskih demokracij s Slovenijo vred, saj gre za skupnost držav konsolidiranih demokracij z ekonomsko močjo in politično zrelostjo.

Temeljni kamen diplomskega dela se skriva v političnem delu te integracije, za katero je že po površnem pregledu jasno, da je na poti neizogibnih evolucijskih, političnih in institucionalnih sprememb, v kolikor akterji želijo, da ostane v zamišljenih okvirih, ki sta jih načrtala že Monnet in Schumann. Predmet omenjenih institucionalnih sprememb je tudi za to delo najpomembnejša institucija - Evropski parlament². Le-ta je predmet več desetletnega razvoja in sprememb, ki jim še ni videti konca, saj je ta institucija večino svojega obstoja odigrala nekakšno »kvazi« parlamentarno vlogo, kar je mogoče soditi po zelo majhnih pooblastilih, ki so ji jih snovalci pripisovali. EP se postopoma oddaljuje od etikete »yuppy« turističnega kluba ali »gravy train« (Brinar 1991: 191) s pridobivanjem vedno novih pooblastil, ki krepijo njegovo vlogo v primerjavi s Komisijo in Svetom EU. Ob vse večji krepitvi vloge parlamenta pa se zdi, da parlament ni postal nič bolj običajen oziroma podoben nacionalnim parlamentom, kar močno odseva tudi odsotnost konvencionalne oblike političnih strank v evropski parlamentarni areni.

Vlogo političnih strank so prevzele politične skupine, ki pa nikakor niso evropske politične stranke, temveč zgolj skupine med seboj povezanih strank iz različnih držav članic. Pri tem se jasno postavlja vprašanje o bodočem položaju političnih strank v evropski nadnacionalni politični areni, ki pa še vedno ni razrešeno, kljub temu da sodobna demokracija predpostavlja strankarsko demokracijo z vsaj dvema močnima strankama, ki na volitvah pridobita zaupanje in legitimirata svoje akcije (Lukšič v Venišnik 2002). Država se tako približa državljanom, kar pa gotovo ne velja za EP (Brinar 1991: 190), saj tako volitve v omenjeno institucijo kot

---

¹ V nadaljevanju EU.

² V nadaljevanju EP.

---

dogajanje znotraj le-te redko sežejo širše od »evro« strani dnevnih časopisov v nacionalnih prestolnicah, kar še pogloblja prepričanje skeptikov, da smo priča erozije parlamentarne demokracije (Lukšič v Ferfila 2002: 572).

V vse večjih pooblastilih EP, ki jih prinašajo institucionalne spremembe Unije in nejasni vlogi političnih strank (Lukšič v Ferfila 2002: 566) na ravni EU³, se skrivajo tudi večje pasti tesnejšega integriranja. Politične stranke posameznih držav članic namreč sestavljajo politične skupine, ki krojijo areno v EP in se med seboj povezujejo po ideoloških nazorih in ne po nacionalni pripadnosti (Viola 2000). Omenjen atribut strankarskih skupin velja tudi za enega od temeljnih progresivnih faktorjev v integracijskih procesih, s katerim Unija tudi pridobi bolj demokratičen značaj (Pridham v Viola 2000: 13). Ena od pasti se skriva prav v omenjenem integracijskem dejavniku, saj avtorji opozarjajo, da bi strankarske skupine ob vse večjih pooblastilih parlamenta utegnile delovati po drugačnih nazorih, saj bi v ospredje lahko stopil nacionalni interes (Bardi 1993: 11). Ob vsem povedanem se jasno postavlja vprašanje usklajenosti strankarskih skupin v sedanjosti kakor tudi v prihodnosti, odgovoriti pa je potrebno tudi na vprašanje o pogojih, ob katerih se utegne usklajenost znotraj posameznih političnih skupin krhati.

Za nove članice, med katere spada tudi Slovenija, je zatorej še bolj pomembna jasna vizija zastopanja lastnih interesov znotraj institucij, kot je EP. Ne glede na maloštevilno članstvo slovenskih poslancev znotraj EP⁴ pa bodo le-ti nakazovali model pripravljenosti oziroma prilagojenosti slovenskih političnih akterjev na politično delovanje na ravni EU. Postavlja se vprašanje dejanske pripravljenosti slovenskih političnih akterjev na evropsko parlamentarno areno, še bolj vprašljivo pa je stanje volilnega telesa, ki bi utegnilo ob nezadostni informiranosti in neizobraženosti glede tematik na ravni EU odločati stereotipno ali pa bi celo ostalo ravnodušno.

1.2. Namen in cilj diplomskega dela

Stranke na ravni EU so še vedno v embrionalni fazi (Lukšič v Venišnik 2002), kar povečuje pomembnost raziskav na to temo, ki je več kot očitno zelo nedorečena. Delni vzrok za formalno in neformalno inferiornost položaja političnih strank na evropski ravni je prevlada liberalne doktrine, ki teži k bolj neposrednemu stiku državljana z državo (Lukšič v Venišnik 2002), kar favorizira civilno družbo, interesna združenja in sisteme lobiranja pred političnimi

---

³ Navedena raven se nanaša na prostor znotraj in med institucijami EU z značajem supranacionalnosti.

⁴ Slovenijo bo zastopalo 7 poslancev v EP (internet 2).

strankami kot imperativnimi agenti evropskega političnega prostora. Po novem trendu dviga desnice v večini evropskih demokracij se utegnejo izoblikovati tudi institucionalne spremembe na evropski ravni, ki odpirajo nove možnosti za večjo artikulacijo in vpeljavo evropskih političnih strank na nadnacionalno raven. Rezultat bi bile nove prakse delovanja političnih strank na ravni EU, le-te pa bi se tudi organizacijsko, infrastrukturno in kadrovske temeljito preoblikovale.

Za učinkovito pripravljenost Slovenije na volitve v EP leta 2004, pri čemer je poudarek na volilnem telesu, je zelo pomembno izobraževanje oziroma informiranje volilnega telesa o sestavi, delovanju in problematikah parlamenta, saj v končni fazi volivci odločajo o potnikih v parlamentarno arenno ne glede na institucionalno urejenost odnosov: nacionalna politična stranka – »evropska« politična stranka – politična skupina v EP. Tovrstne raziskave in informacije bodo razjasnile in približale problematiko, ki ne bo več dolgo domena institucionalnih revij in Euro novic⁵, temveč v duhu subsidiarnosti, celo predmet razpravljanj najbolj rudimentarnih političnih jeder. Omenjena dejstva torej narekujejo podrobnejše študije o posameznih akterjih na evropski ravni, pri čemer se omenjena nujnost pogosto ovira z nedorečenostjo institucionalnega okvirja EU, kot je primer na področju evropskih političnih strank in političnih skupin v EP⁶.

Raziskava te tematike nudi natančen pregled vedenja strankarskih skupin v EP na ravni EU, poskus ugotovitve primarnih prioritet strankarskih skupin, do katerih lahko pridemo s pomočjo analize odločanja znotraj EP in z ugotovitvami ostalih avtorjev. Če gre za navidezno deklariranje »evropskosti« oziroma nadnacionalnosti, ki je temeljni integrativni dejavnik konstrukcije političnih skupin, se odpira povsem novo polje, ki utegne biti determinirajočega pomena slovenskim političnim strankam, ki se pripravljajo na vstop in delovanje v evropski parlamentarni areni.

1.3. Temeljne hipoteze diplomskega dela

Temeljni hipotezi raziskave sta pridobljeni induktivno, saj sta se izoblikovali na podlagi množice sicer nestrukturiranih kvantitativnih podatkov z izkustveno vsebino in se glasita:

H₁₁: »Poslanci v Evropskem parlamentu delujejo primarno po načelu nacionalnosti.«

---

⁵ Periodična publikacija Informacijskega centra Delegacije Evropske komisije v Sloveniji.

⁶ Za politične skupine v EP se od tu dalje uporablja izraz strankarska skupina v EP. Utemeljitev se nahaja v poglavju 3.1..

Iz same hipoteze je moč zaznati negacijo splošne predpostavke delovanja strankarskih skupin v EP, s čimer bi si bilo moč razlagati generalno hipotezo kot pridobljeno po deduktivni poti, zato je na mestu opomniti, da gre za agregacijo opažanj, izjav in podatkov sicer nizke analitične vrednosti, ki so vodili postavljene hipoteze. Prva temeljna hipoteza odseva nižjo stopnjo abstrakcije, kar pa je posledica specifičnosti tematike in pri tem ne bi smela zmanjševati prispevka diplomskega dela, saj imajo vse navedene hipoteze, skupaj z že navedeno, značaj stvarnosti, so izključno formulirane in empirično preverljive.

Iz prve generalne hipoteze izhajata dve delovni hipotezi, ki sta v tem pogledu razčlenjevalne narave in imata manjšo stopnjo splošnosti, kar jima omogoča neposredno izkustveno preverljivost. Navedeni sta v naslednjem sosledju:

H_{d1}: »Poslanci v Evropskem parlamentu pri bolj pomembnih tematikah (npr. širitev Evropske unije) glasujejo bolj po načelu nacionalnosti.«

H_{d2}: »Velikost⁷ strankarskih skupin v Evropskem parlamentu spodbuja »pro-evropsko«⁸ delovanje poslancev, ki so člani le-teh.«

Omenjena delovna hipoteza opredeljuje, da večje oziroma bolj številčne strankarske skupine v EP bolj spodbujajo »pro-evropsko« delovanje in posledično manjše oziroma manj številčne strankarske skupine manj.

Druga temeljna hipoteza diplomskega dela je posledica pomembnosti tematike za slovenski politični prostor. Glasi se:

H_{t2}: »Slovenske politične stranke nimajo izdelanega natančnega pogleda na bodoče ravnanje njihovih članov znotraj strankarskih skupin v Evropskem parlamentu.«

Slednja hipoteza izraža dvom v pripravljenost slovenskih političnih strank na delovanje znotraj EP. Zaradi malo večje širine in značaja prihodnosti hipoteze bo le-to moč preveriti na podlagi skopih, subjektivno pridobljenih podatkov, kar utegne okrniti vrednost končnih ugotovitev. Z mislijo na omenjeno dejstvo pa hipoteza vseeno ponuja vprašanja, ki se jim ni

---

⁷ S pojmom velikosti je zavzeta številčnost strankarske skupine oziroma število poslancev EP, ki ji pripadajo.

⁸ Delovanje (predvsem pri glasovanju) v smeri večje integriranosti oziroma intenzivnosti integracijskih procesov, v skladu z ideologijo strankarske skupine, pri čemer so nacionalni interesi potlačeni.

moč upreti v raziskavi o tako pomembni tematiki za aktualno in prihodnjo strankarsko ter nacionalno politiko.

1.4. Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo je v grobem razdeljeno na dva širša sklopa. Prvi je teoretičen del, ki skuša pojasniti zelo nejasno teoretično področje političnih strank na ravni EU. Sestavljeno je iz poglavja, ki umesti strankarske skupine, nacionalne politične stranke, transnacionalne politične stranke in strankarske federacije v evropski kontekst in jim določi medsebojne relacije. Opisane so tudi glavne značilnosti omenjenih politoloških fenomenov. Teoretični del se nadaljuje s tretjim poglavjem, kjer se nadaljuje natančen opisom delovanja, formalne ureditve, zgradbe, funkcij in nastanka strankarskih skupin v EP. Poslednji del teoretičnega sklopa se nahaja v četrtem poglavju in opisuje glasovanje strankarskih skupin, kako se posamezen poslanski glas oblikuje in kateri so poglobitni dejavniki, ki nanj vplivajo.

Empirični del je prav tako razdeljen na dve področji. Prvo je povsem posvečeno merjenju usklajenosti strankarskih skupin v EP. V njem so podrobno predstavljene metode merjenja, nadaljuje pa se že s samim empiričnim izračunom usklajenosti strankarskih skupin s pomočjo katerega so izvedeni zaključki o prvi temeljni hipotezi. Druga polovica empiričnega dela se nanaša na pripravljenost slovenskih političnih strank na delovanje v EP. Natančen opis indikatorjev pripravljenosti, ki so bili pridobljeni s pomočjo intervjujev se nahaja v petem poglavju. V tem poglavju so predstavljeni tudi podatki o članstvu slovenskih političnih strank v posameznih strankarskih skupinah in transnacionalnih strankah ter intenzivnost odnosov z akterji na ravni EU. Empirični del je povzet s sodbo o drugi temeljni hipotezi, ki poda oceno o dejanski pripravljenosti parlamentarnih političnih strank na konkuriranje znotraj evropske parlamentarne arene.

1.5. Uporabljena metodologija

V diplomskem delu bodo uporabljene naslednje metode in tehnike:

- v začetku bo uporabljena deskriptivna metoda in sicer nam bo v največjo pomoč analiza sekundarnih virov. Analiza znanstvene in strokovne literature nam bo omogočila opis osnovnih teoretičnih pojmov in njihovo umestitev v nadnacionalni

kontekst EU. S pomočjo omenjene analize nam bo omogočen tudi vpogled v osnovne medsebojne relacije proučevanih pojmov;

- v pomoč pri preverjanju prve temeljne hipoteze nam bodo obe delovni hipotezi, ki se jih bomo lotili s sekundarno analizo. Podatke za analizo bomo pridobili iz arhivov oziroma zapisov glasovanj, ki jih hranijo uradne institucije EU. Koristne in zelo urejene baze podatkov so nam na voljo tudi na strežnikih uveljavljenih znanstvenih institucij, vendar so le redko javno dostopne. Pridobljene podatke bomo obdelali s pomočjo statistične metode izračuna indeksa usklajenosti. Zaključki izračunov za obe delovni hipotezi pa nam bodo v veliko pomoč pri odgovoru na prvo temeljno hipotezo;
- drugo temeljno hipotezo bomo preverili z delno strukturiranim družboslovnim intervjujem. Razlog tiči predvsem v pomanjkanju kakršnihkoli podatkov o pripravljenosti slovenskih parlamentarnih strank na delovanje v EP. Z načrtovanimi intervjuji s predstavniki slovenskih političnih strank, z vnaprej pripravljenimi vprašanji, nameravamo pridobiti kvalitativne podatke, katere se bo še vedno dalo predstaviti v primerjalni obliki. Vprašalniki bodo poslani po pošti, kar izključuje nepripravljenost predstavnikov na intervju. V pomoč nam bo tudi analiza sekundarnih virov, s katero bomo sicer skope in dragocene podatke dodatno argumentirali.

2. Teoretično-pojmovna umestitev strankarskih skupin

EP je primer institucije nadnacionalne skupnosti, ki je še vedno v procesu izgradnje in je v primerjavi z ostalimi parlamenti edinstven. EP ima svoj izvor v Skupščini Evropske skupnosti za premog in jeklo, kjer je bil postavljen kot dodatek odločevalski instituciji imenovani Visoka oblast. Leta 1958 je bil ustanovljen za vse tri skupnosti (ESPJ, EGS, Euratom)⁹, imenoval pa se je Skupščina, leta 1962 pa so ga preimenovali v EP. V samem začetku je bila tej »dodatni« instituciji pripisana predvsem svetovalna funkcija v procesu sprejemanja odločitev, kar precej varira od splošne predstave o sodobnem parlamentu v moderni demokraciji (Brinar 1993). Sprva so bili člani EP imenovani s strani nacionalnih parlamentov, pri čemer so nekatere stranke bojkotirale prisotnost. Z začetkom procesa neposrednih volitev pa se je začela izpopolnjevati tudi parlamentarna zasedba, ki je sovpadala z drugo širitvijo in rastjo moči EP.

S prvimi neposrednimi volitvami leta 1979 je EP postal predstavnik suverenosti ljudstva, saj zadevna institucija opravlja tako zakonodajno funkcijo kot tudi politični nadzor nad nacionalnimi vladami v Svetu EU, kar si je moč razlagati kot zapolnitev vakuuma politične kontrole v EU (Brinar 1993: 193). Ob omenjeni krepitvi vloge parlamenta pa se pojavlja vse večja potreba po urejenem položaju političnih strank (Lukšič v Ferfila 2002; 566) znotraj zadevnega političnega prostora, saj so po liberalnem modelu prav stranke tiste, ki vzpostavijo manjkajoče politično komuniciranje (Fink-Hafner 2001: 17). Le-to je pomembno za izničevanja demokratičnega deficita, ki je posledica prepada med državljani EU in političnimi ustanovami ter odločevalci na nadnacionalni ravni (Fink-Hafner 2001: 17), medtem ko ga Coombes (1999: 17) razume kot odpor, pretežno federalistov, da bi razvoj institucij vodil v nezadovoljivo reprezentacijo različnih interesov in mnenj, ki jih zaenkrat ščiti pluralna demokracija nacionalnih držav.

Bardi (1993: 4) rešitev demokratičnega deficita vidi prav v EP in njegovi izgradnji avtonomnega strankarskega sistema, ki se je pričel že leta 1952, vendar še danes ni končan. Temelje išče v današnjem embrionalnem strankarskem sistemu, ki ga vidi kot delovanje na treh različnih strukturnih tipih:

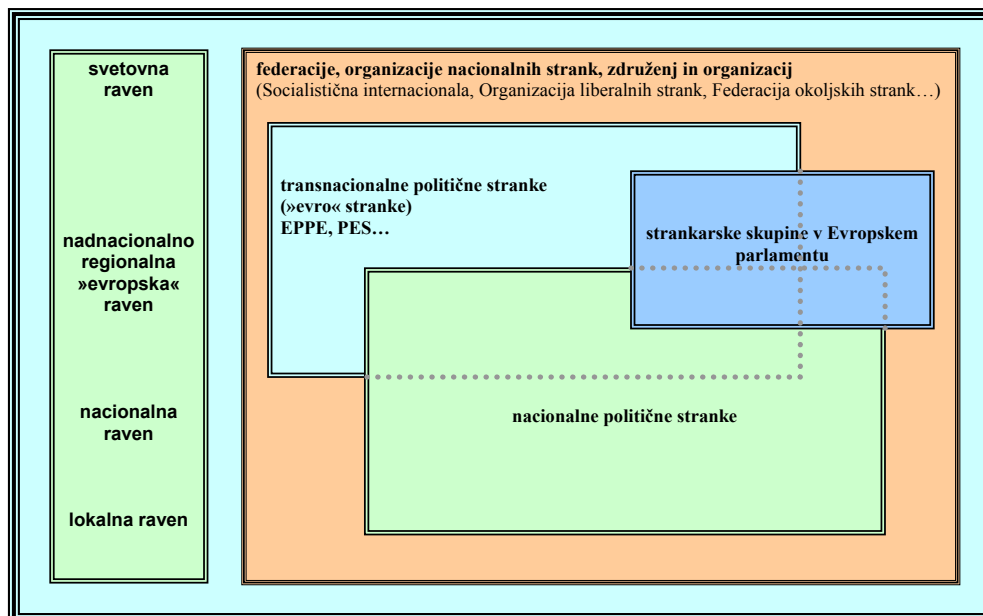
- nacionalne politične stranke (organizacije),
- transnacionalne organizacije (transnacionalne federacije),
- strankarske skupine v EP,

---

⁹ Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ), Evropska gospodarska skupnost (EGS), Evropska skupnost za atomsko energijo (Euratom).

s čimer ponudi odlično iztočnico za raziskovanje strankarskih struktur na nadnacionalni ravni, predvsem znotraj EP.

Slika 1: Ravni delovanja političnih strank

Vir: lastna skica

2.1. Nacionalne politične stranke

Za boljše razumevanje raziskovane tematike je nujna opredelitev politične stranke, ki postavi temelje predstavi o strankarskih skupinah v EP. Koncept politične stranke je konstitutivnega pomena za razumevanje moderne demokracije, saj vladajoča predstava o demokraciji predpostavlja politične stranke, s čimer lahko poimenujemo sodobno demokracijo tudi strankarsko demokracijo (Lukšič v Ferfila 2002: 565). Stranke so tvorba modernih in modernizirajočih se sistemov (LaPalombara in Weiner v Fink-Hafner 2001: 12), ter tako pogosto sinonim za moderno družbo in moderno politiko.

Kljub neenotni opredelitvi pojma »politična stranka« skozi zgodovino pri različnih avtorjih, kar je posledica zgodovinske in kulturne pogojenosti definicij (Fink-Hafner 2001: 12), je mogoče potegniti nekakšne enotne oziroma najpogosteje omenjene značilnosti političnih strank. Za najmanj vprašljivo in najprimernejšo je bila izbrana Panebiancova definicija politične stranke, ki pa je v svoji minimalistični opredelitvi vseeno do določene mere vprašljiva (Fink-Hafner 2001: 14).

Panebianco (Panebianco v Fink-Hafner 2001:14) tako opredeli politično stranko kot:

- organizirano skupino, združenje, ki je usmerjeno k političnim ciljem,
- ki si prizadeva s svojo dejavnostjo ohraniti ali spremeniti veljavne družbene, gospodarske in politične razmere,
- s sredstvi vplivanja na izvrševanje oblasti ali s prevzemom oblasti in
- je edina vrsta organizacije, ki deluje v volilni areni.

Politične stranke kot eden izmed ključnih dejavnikov sodobnega vladanja strukturirajo volilne glasove, integrirajo in mobilizirajo državljane, agregirajo množico različnih interesov, sodelujejo pri oblikovanju politik, legitimirajo politični sistem in hkrati tudi politično socializirajo državljane (Fink-Hafner 2001: 16), kar je pred vstopom v tako pomembno nadnacionalno institucijo zelo pomemben faktor, saj je moč izhajati iz dejstva, da je volilno telo malo seznanjeno z institucionalno ureditvijo integracije.

Attinà (1997: 14) opozarja na pomembnost političnih strank, ki kanalizirajo množične zahteve skozi različne ravni sistema in proizvajajo ustrezne vladne akcije, ki zadovoljujejo čim večje število posameznikov znotraj sistema. Avtor prav tako poudarja pomembnost strank v institucijah, kot je EP, saj zagovarja tezo, da pomembnejše odločitve ne smejo biti posledica vladnih predstavnikov držav članic. Morajo biti derivat močne participacije posameznih predstavnikov kolektivnih akterjev, ki imajo izdelan - enoten pogled na problematiko po obsežnih debatah na različnih ravneh in v različnih državah. S tem avtor opozori na imperativ obstoja političnih strank oziroma le-tem podobnih kolektivnih političnih akterjev na nadnacionalni ravni EU.

Nacionalne politične stranke posameznih držav članic imajo tako na ravni EU precejšnjo neformalno vlogo znotraj posameznih strankarskih skupin EP, saj so le-te primarno sestavljene iz članov, ki so hkrati tudi člani nacionalnih strank, ki igrajo bistveno vlogo pri odločanju o prihodnosti parlamentarčeve kariere bodisi znotraj EP bodisi na kakšnem drugem položaju (Faas 2002). Formalno je vloga oziroma prisotnost nacionalnih političnih strank v prostoru nadnacionalne skupnosti oziroma znotraj njenih institucij precej manjša, saj gre za politična telesa, ki so bolj ali manj zastopana v nacionalnih parlamentih, ki pa razen ratifikacij pogodb in izbora predstavnikov nimajo formalne vloge v odločevalskem procesu EU (Attinà 1997: 12).

Zaradi neučinkovite ravni prenosa informacij glede zakonodaje med Evropsko unijo in nacionalnimi parlamenti in posledično tudi nacionalnimi političnimi strankami je bilo ustanovljeno nekakšno vmesno telo, imenovano COSAC, ki deluje kot forum sodelovanja

med nacionalnimi parlamenti (Attinà 1997: 13), posledično najmočnejšimi nacionalnimi parlamentarnimi političnimi strankami, ki zasedajo odbore za evropske zadeve v nacionalnih parlamentih (Hansen 2002). Kljub visokim upom pa je zadevna institucija le še dodatno zameglila vlogo EP, saj je kljub njeni svetovalni naravi dodatno delegitimirala EP kot zakonodajno telo in postala dodatni akter pri sprejemu zakonodaje v postopku soodločanja (Hansen 2002). Povrh vsemu pa nacionalne politične stranke niso pridobile bistrega pogleda na njihovo vlogo znotraj EU.

2.2. Koncept transnacionalne politične stranke

2.2.1. Formalna ureditev političnih strank na ravni EU

Politične stranke imajo formalno sicer začrtano vlogo v 138. a členu Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in v 191. členu prenovljene verzije pogodbe, ki pravi:

*»Politične stranke na evropski ravni so pomemben dejavnik integracije znotraj Unije. Prispevajo k oblikovanju evropske zavesti in izražanju politične volje državljanov Unije.«
(European Communities 1999)*

V zgoraj navedem členu so prvič omenjene politične stranke v nekem normativnem aktu, pri čemer se omenja tudi njihova funkcija. Problem nakazuje dejstvo, da so le v tem določilu pogodbe politične stranke sploh omenjene, kar pri mnogih teoretikih vzbuja dvome, ali ta člen sploh ima pravne posledice, pri čemer gre lahko le za izjavo programske narave (Bieber v Venišnik 2002: 59).

Venišnik (2002: 60) vidi v omenjenem členu, kljub odsotnosti ukrepov aplikacije, dovolj temeljev za interpretacijo na treh ravneh, ki po njegovem mnenju povzročajo pravno dejstvo. Interpretira si, da je v členu 138 a moč zaznati:

- opredeljeno funkcijo (vlogo) evropskih strank,
- operativni učinek oz. zadostne pravne temelje za ukrep aplikacije,
- specifično funkcijo evropskih strank povezano z izvrševanjem pristojnosti EP.

Ob očitnem razhajanju mnenj o členu 138. a oziroma 191. členu je postalo jasno, da bo potrebna dodatna formalna ureditev, ki bo izkristalizirala vlogo strank v EU. V skladu s tem je EP pod močnim vplivom Tsatsosovega poročila sprejel resolucijo, ki opredeljuje pravni status

političnih strank (Venišnik 2002: 72). »Evropsko politično stranko opredeljuje kot »politično združenje«, ki izraža mnenja o evropskih javnih politikah, je zastopano v EP in udeleženo pri procesih izražanja politične volje na kak drug, primerljiv način.« (Fink-Hafner 2001: 17).

Omenjena resolucija EP (Venišnik 2002: 72) navaja sledeče lastnosti evropskih političnih strank:

- opredeljevati se morajo glede različne evropske in mednarodne politike, biti oz. si prizadevati za zastopnost v EP ali pa sodelovati na primerljive načine pri oblikovanju evropske politične volje,
- organizirane morajo biti tako, da izražajo politično voljo državljanov Unije,
- tako po ciljih kot po organizaciji morajo biti več kot le združenje za organizacijo predvolilnih kampanj oziroma grupacija za podporo neki politični skupini EP,
- prisotne morajo biti na ozemljih najmanj ene tretjine držav članic EU.

V omenjeni resoluciji so navedene tudi dolžnosti političnih strank:

- imeti morajo statut in temeljni politični program,
- v programih in akcijah morajo spoštovati načela demokracije, človekovih pravic in pravne države,
- statuti morajo biti oblikovani tako, da se bo politična volja državljanov oblikovala v skladu s demokratičnimi principi odločanja.

...in pravice:

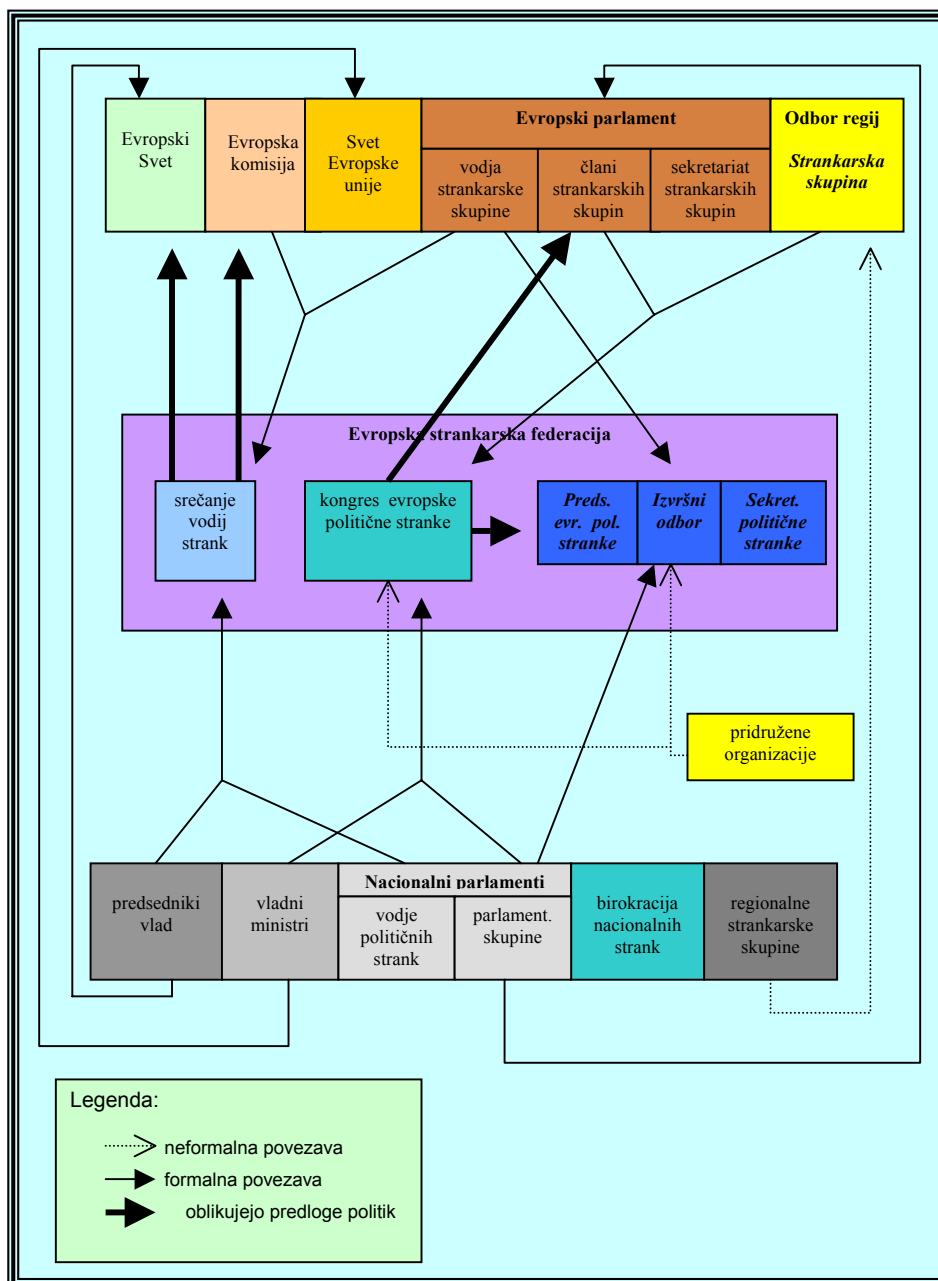
- pravica do svobodne ustanovitve stranke,
- splošna pravica politične akcije,
- pravica do enake obravnave,
- pravica do nastopa na volitvah z lastnimi kandidati,
- možnost pridobitve statusa pravne osebe v vseh državah članicah.

2.2.2. Opredelitev transnacionalne politične stranke

Transnacionalne politične stranke oziroma organizacije so zelo diskutabilen pojav, saj jih avtorji različno razvrščajo in poimenujejo, tako da zanje ni enotne definicije. Dodaten vzrok za omenjena nesoglasja je prav gotovo mižanje Evropske skupnosti, kar se tiče opredelitve vloge strank v EP, pri čemer Lukšič (v Ferfila 2002: 567) obsoja neracionalno »pozabljanje« na enega temeljnih vidikov moderne demokracije.

Opazimo lahko, kako Venišnik (2002: 58) stranke na evropski ravni poimenuje evropske stranke in ne transnacionalne stranke, pri čemer ni najbolj jasen koncept transnacionalne stranke, saj se pogosto meša z ostalimi ravnmi delovanja političnih strank.

Slika 2: Organigram strankarskega sistema na ravni EU

Vir: Hix v Bell in Lord 1998: 87

Brzinski (1995) razume koncept transnacionalne politične stranke kot telo, ki tekmuje z nacionalnimi strankami za nadzor in vpliv na vseh področjih, na katerih sodelujejo transnacionalne stranke. Po njenem mnenju so zaenkrat vpliv, moč ter participacija pri

odločevalskih procesih transnacionalnih strank na ravni EU nizke, so pa funkcionalna in ideološka vez unije, ki nevtralizira interese, utemeljene na nacionalnosti. Evropske transnacionalne stranke deli na dve pojavnosti obliki :

- Evro-stranke zunaj parlamentarne arene EP in
- politične skupine znotraj EP.

Hixovo (v Bell in Lord 1998: 86) razumevanje omenjenega modela transnacionalne stranke sovpada z Brzinskijevo, s tem da on poimenuje Evro-stranke zunaj parlamentarne arene EP enostavno Strankarske federacije, kar je precej bolj pogosto opredeljevanje tudi pri ostalih avtorjih. Hix (v Bell in Lord 1998: 87) zelo natančno opredeli koncept transnacionalne stranke, ki jo odlično oriše v organigramu politične stranke v sistemu EU (Slika 2). Organigram predstavlja delovanje političnih strank v političnem prostoru EU na več ravneh, kar je skušal nakazati že Bardi (1993: 4).

2.2.2.1. Evropske strankarske federacije

Transnacionalne federacije (Bardi 1993: 6), evropske strankarske federacije (Hix v Bell in Lord 1998: 87) in (Jacobs, Corbett, Shackleton 1992: 86), evro-stranke zunaj parlamentarne arene EP (Brzinski 1995: 6) so torej različna poimenovanja za eno in isto pojavnost obliko dela transnacionalne politične stranke znotraj sistema EU, ki nastopa zunaj parlamentarne arene. Hix (v Bell in Lord 1998: 87) poimenuje omenjene strankarske federacije kot izvršne oz. odločevalske odbore na ravni nacionalnih političnih strank. Gre za izgradnjo strankarskih struktur iz političnih družin, katerih nacionalne stranke imajo precej dovršeno infrastrukturo. Štiri poglavitne veje strankarskih družin po moči in tradiciji, prisotne v političnem prostoru na ravni EU, so:

- krščansko-demokratska (Evropska ljudska stranka),
- socialisti (Stranka evropskih socialistov),
- liberalci (Stranka evropskih liberalnih demokratov) in
- zeleni (Evropska federacija strank Zelenih).

Evropske strankarske federacije so razumljene bolj kot sekundaren del transnacionalnih strank na ravni nadnacionalnega sistema, kljub temu pa prirejajo redne kongrese strank, kjer sodelujejo tudi člani parlamentarnega krila. Strankarske federacije ciklično pridobivajo na pomembnosti vsakič, ko se približujejo volitve v EP. Tedaj se sprejemajo politike, manifesti,

ki pa so osnovani na osnovi konsenzualnih odločitev, kar v omenjenem času vodi do precejšnjih zaostrovanj. Poleg funkcije »volilnega štaba« pa je v zadnjem času stopil v ospredje tudi tako imenovani »Vrh« oziroma »Summit«, ki ga posamezne strankarske družine priredijo pred zelo pomembnimi odločitvami na ravni EU. Na omenjenih srečanjih sodelujejo predsedniki vlad, nacionalnih političnih strank, vodje političnih skupin znotraj EP in člani komisije, ki prihajajo iz iste politične družine. Tovrstne vrhove strankarske federacije poskušajo prirediti skupaj, kar tovrstnim srečanjem daje še dodatno težo (Jacobs, Corbett, Shackleton 1992).

Evropske strankarske federacije se kljub površni podobnosti z nacionalnimi strankami strukturalno precej razlikujejo od le-teh. Članstvo v strankarskih federacijah je prva izmed strukturnih posebnosti, saj je v večini razumljeno v kolektivnem smislu, saj članstvo posameznikov, z izjemo Evropske ljudske stranke, v statutih federacij ni omenjeno. Člani so le kolektivni akterji, kot so nacionalne stranke in druge organizacije, ki tudi finančno podpirajo same federacije s članarini, ki so pogost vir financiranja strank že na nacionalni ravni. Posredno¹⁰ članstvo posameznikov pa pomeni velik primanjkljaj v smislu odsotnosti grass-root organizacije, brez lokalnih vej in brez neposrednega stika z evropskimi državljani. Evropske strankarske federacije so tudi kadrovsko inferiorne nacionalnim strankam, saj slednje ob nekajkrat večjem proračunu in številčnosti osebja pogosto »posodijo« svoje uradnike strankarskim federacijam. Preostali vir financiranja predstavljajo sredstva strankarskih skupin EP, ki naj bi jih bilo po ocenah strokovnjakov za okoli 50 %, v času predvolilnih obdobj pa še več v obliki subvencij EU, ki pa jih federacije večinoma razdelijo med nacionalne stranke. Pomembnejšega vpliva strankarske federacije na strankarske skupine EP nimajo, saj ne obstajajo formalne vezi med federacijami in delovanjem strankarskih skupin. Neformalne¹¹ povezave med strankarskimi skupinami in strankarskimi federacijami ne igrajo vplivnejše vloge, saj za razliko od nacionalnih strank nimajo sposobnosti discipliniranja¹² članov strankarskih skupin v EP (Bardi 1993).

2.2.2.2. Umestitev strankarskih skupin v EP

Strankarske skupine v EP so torej parlamentarni del transnacionalnih strank v strankarskem sistemu EU. Gre za skupine, ki jih Blair (v Lušič v Ferfila 2002: 567) opredeli tako: »Člani

---

¹⁰ Člani nacionalnih političnih strank posredno postanejo člani evropskih strankarskih federacij s članstvom same stranke v le-teh.

¹¹ Vodje strankarskih skupin v EP so pogosto bivši predstavniki izvršnih teles evropskih strankarskih federacij.

¹² Nacionalne stranke kontrolirajo delovanje svojih članov v EP z možnostjo izbire kandidatov za volitve v EP.

EP sedijo v političnih skupinah glede na svojo politično navezavo, na primer v Stranki evropskih socialistov, ki vključuje Laburistično stranko Velike Britanije.«

Smisel tega kratkega ekskurza v razumevanje strankarskih skupin je zgolj za lažji oris pozicije oziroma poznavanje delovanja strankarskih skupin, ki skupaj s Hixovim organigramom služi kot koristen pripomoček v razumevanju tematike strankarskega sistema EU na več ravneh. Političnim oziroma strankarskim skupinam je posvečeno naslednje poglavje, saj je za osrednji politološki fenomen v tej raziskavi potreben več kot le površen pregled značilnosti, razvoja in ureditve.

3. Strankarske skupine v EP

3.1. Terminološko poimenovanje skupin v EP

Termin, s katerim zaznamujemo organizirane politične skupine, ki se povezujejo po ideoloških smernicah v EP, različni avtorji različno poimenujejo, zato gre najprej razjasniti uporabo termina, ki bo zaznamoval to raziskavo. Avtorja Heidar in Koole (2000: 249), ki poglobljeno proučujeta tovrstno problematiko, poimenujeta skupine v EP kot »parlamentarne strankarske skupine EP«. Attinà (1997: 6) prav tako poimenuje ta fenomen kot »strankarske skupine EP«, pridružujejo pa se mu tudi Bardi (1993: 5), Hix (2000: 14), Raunio (2000: 233), Lord (1998: 204) in Faas (2003). Bežno in seveda zelo arbitrarno razmišljanje napeljuje, da se tovrstne »skupine« poimenovanj poslužujejo predvsem avtorji, ki se v večini ukvarjajo s fenomenom političnih strank.

Drugo skupino raziskovalcev, katerih predmet raziskovanja predstavljajo skupine organiziranega interesa v EP, zastopajo avtorji, ki omenjen politološki pojav poimenujejo kot »politične skupine EP«. To poimenovanje uporabljajo Viola (2000: 20), Brzinski (1995: 10), Jacobs, Corbett in Shackleton (1992: 56) in še mnogi drugi. Če uporabimo enako mero arbitrarnosti kot prej, lahko zaključimo, da tovrstno poimenovanje uporabljajo predvsem raziskovalci, ki ne raziskujejo primarno z vidika političnih strank, temveč bolj z aspekta mednarodnih institucij in so primarno raziskovalci iz stroke mednarodnih odnosov.

V Sloveniji tovrstne razmejitev, čeprav zelo površne, ni moč podati. Gre namreč za relativno nov pojav v slovenskem političnem življenju, kar si gre razlagati, da so avtorji prevzeli termin po prevodu iz formalnih dokumentov oziroma primarnih, predvsem pa sekundarnih pravnih virov. Poimenovanje politične skupine je moč zaznati tudi na uradni strani EP v slovenskem jeziku (internet 1), kar je še dodaten razlog za sicer modno in estetsko neoporečno

poimenovanje političnega fenomena. Termin »politična skupina v EP« uporabljajo Lukšič (v Ferfila 2002: 571), Fink-Hafner (študijsko gradivo za predmet Politične stranke 2000), uradna spletna stran Delegacije EU v Sloveniji ter še mnogi drugi avtorji. So pa tudi avtorji, ki so v samih začetkih slovenskega preučevanja EP poimenovali organizirane skupine znotraj le-tega »supranacionalne strankarske skupine« (Brinar 1993: 193), ki pa so bolj izjeme. V kombinaciji z zgoraj omenjenima poimenovanjema se pojavlja tudi termin poslanska skupina, ki pa se jih avtorji poslužujejo predvsem pri proučevanju nacionalnih parlamentarnih skupin oziroma parlamentarnega krila nacionalnih strank (Krašovec 2000) in pa v kontekstu primerjave poslanskih skupin EP s skupinami znotraj različnih nacionalnih parlamentov (Heidar, Koole 2000).

Svojo odločitev o poimenovanju proučevanega fenomena s terminom »strankarske skupine EP« torej utemeljujem na podlagi uporabe le-tega s strani avtoritet proučevanja omenjenega politološkega pojava, kot so Attinà, Bardi, Hix...

3.2. Formalna ureditev strankarskih skupin

Strankarske skupine v EP so opredeljene v poslovniku parlamenta, kar jim za razliko od političnih strank formalno določi status. Na ravni zakonodaje je nastala zanimiva situacija, saj ustanovitveni akti ne omenjajo strankarskih skupin, kar si nekateri razlagajo kot podrejeni položaj le-teh nasproti evropskim političnim strankam, ki se jih jasno omenja v členu 138 a oziroma 191 (Venišnik 2002: 65).

Poslovnik opredeljuje strankarske skupine v petem poglavju, natančneje s členu 29, 30 in 31. Člen 29 ureja oblikovanje strankarskih skupin, katerega najpomembnejše določbe so, da je za ustanovitev strankarske skupine potrebno vsaj 23 poslancev EP, v kolikor vsi prihajajo iz ene države; 18, če člani strankarske skupine prihajajo iz dveh držav, ter 12, če so člani strankarske skupine iz treh ali več držav. Člen 30 poslovnika EP ureja status nevezanih članov, člen 31 pa porazdelitev sedežev v parlamentu.

Venišnik (2002: 65) poudarja, da prav tovrstna ureditev strankarskih skupin povzroča mnoge napetosti med strankarskimi skupinami in evropskimi strankami (Evropske strankarske federacije), saj poslovnik posledično omogoča financiranje strankarskih skupin z določenimi subvencijami, kar pa ne velja za Evropske strankarske federacije. Posledično so, česar ne bi sodili po imenu ali ureditvi v ustanovitvenih aktih, evropske stranke (Evropske strankarske federacije) odvisne od strankarskih skupin v EP na naslednjih področjih (Venišnik 2002: 66):

- finance,

- kadri,
- administracija in
- logistika.

3.3. Definicija strankarskih skupin

Definiranje strankarske skupine v EP ni preprosto, saj teoretiki že zaradi samega nestrinjanja okoli strankarskega sistema ustvarjajo nekakšno meglo, ki še dodatno otežuje splošno priznano predstavo. Eno izmed najbolj primernih definicij predstavita Heidar in Koole (2000: 249), ko razumeta parlamentarne strankarske skupine, med katere spadajo tudi skupine EP, kot:

»organizirane skupine reprezentativnega telesa, ki jih sestavljajo poslanci, ki so bili izvoljeni znotraj ene ali več strank, ki pa med seboj ne tekmujejo na volitvah in ne sestavijo skupine zgolj zaradi tehničnih razlogov.«

Seveda, kakor opozarjata tudi zgoraj citirana avtorja, je mogoče opaziti nekatera odstopanja od navedene definicije, vendar pa je to bolj plod težkega razločevanja med formalno pojavnostjo in politično realnostjo. Viola (2000: 20) polemizira predvsem drugo definicijo zgoraj omenjenih avtorjev, ki pravi, da so strankarske skupine:

»organizirane skupine članov reprezentativnega telesa, ki pripadajo skupni »zunaj« parlamentarni organizaciji politične stranke (Heidar, Koole 1996: 6).«

Moteče v tej definiciji naj bi bilo predvsem to, da naj bi bila večina strankarskih skupin:

»šibko koordiniranih organizacij, ki povezujejo predstavnike iz podobno si mislečih strank, vendar z malo formalnimi strukturami, nobenimi pravnimi mehanizmi strankarske discipline in nizko notranjo usklajenostjo (Marsh in Norris v Viola 2000: 20).«

Za razliko od nacionalnih strank, omenjene organizacije - strankarske skupine, niso neposredno odgovorne svojemu elektoratu, kar pomeni, da državljani EU ne morejo nagrajevati oziroma kaznovati strankarske skupine za (ne)uspešno zastopanje svojih interesov (Attinà v Viola 2000: 20).

Strankarske skupine predstavljajo različne politične tendence v EP (Lukšič v Ferfila 2002: 571), kar je bil prvi primer mednarodne »skupščine«, katere člani so sedeli glede na njihove politične oziroma ideološke usmeritve (Jacobs, Corbett in Shackleton 1992: 57). Podobno razumeta sistem strankarskih skupin tudi Jacobs in Corbett (1995: 11), saj pravita, da je osnovan na političnem in ne nacionalnem zavezništvu. Za primer EP je bilo namreč nujno, da so članice vzpostavile sodelovanje, osnovano na ideoloških skupinah in ne nacionalnih, s čimer so se izognile dominanci nacionalnih tendenc (Raunio v Heidar in Koole 2000: 232). Pridham in Pridham (v Viola 2000: 13) še dodajata, da tovrsten institucionaliziran proces koordinacije političnih stališč s strani strankarskih skupin, ki združuje člane enake ideološke pozicije iz večinoma različnih držav znotraj širšega okvira EU, predstavlja pomemben faktor »prečiščevanja« za proces integracije in korak naprej pri iskanju rešitve demokratičnega primanjkljaja EU.

Vendar pa ni moč govoriti o »tradicionalnem« kontinuumu levo-desno, saj bi utegnila prevelika polarizacija oslabiti parlamentarno učinkovitost in njegovo zmožnost izvajanja pritiska na Svet EU in Komisijo (Viola 2000: 20). Po mnenju Weilerja (v Viola 2000: 20) je tako kompromisno vzpostavljena nekakšna »nevtralna ideologija«, ki preprečuje preveliko ideološko polarizacijo in na drugi strani ponovni pojav tradicionalnih nacionalnih nasprotij, kar krepi integracijske procese na ravni EU. Na ideološki kontinuum strankarskih skupin znotraj EP pa je po mnenju Ladrecha (v Viola 2000: 20) potrebno gledati z aspekta, ki pravi, da:

»V luči heterogenosti skupin in ob odsotnosti polarizacije vlada - opozicija, lahko delitev levo - desno služi kot sredstvo, s katerim javno mnenje razume tako vlogo strankarskih skupin znotraj Evropskega parlamenta kot tudi splošne razprave o politikah na ravni Evropske unije.«

Strankarske skupine v EP je tako nekako najlažje opredeliti po njihovih najpomembnejših značilnostih, ki pa so, kot je zgoraj navedeno, včasih precej manj opazne, kot se zdi na prvi pogled. Če izpeljemo nekakšno splošno definicijo parlamentarnih strankarskih skupin in jo posebej priredimo na prostor EP, so strankarske skupine EP organizirane skupine reprezentativnega telesa z relativno različno stopnjo koordinacije, katerih člani pripadajo bodisi skupni zunaj parlamentarni organizaciji bodisi podobno si mislečim strankam.

3.4. Funkcije strankarskih skupin

Strankarske skupine imajo precej funkcij, od katerih je mogoče nekatere opaziti že na prvi pogled, nekatere pa se skrivajo v njihovem delovanju, so pritajene in lahko nanje opozorimo šele po poglobljenem analitičnem pregledu. Najbolj etabrirane oziroma tehnično opredeljene funkcije strankarskih skupin so (Dinan 2000: 382):

- izbira vodij EP (predsednik, podpredsednik, finančni uradniki, vodje in namestniki vodij odborov in vodij medparlamentarnih delegacij),
- določanje parlamentarnega dnevnega reda,
- izbira poročevalcev komitejev,
- razporeditev časa, namenjenega za govor, med posamezne skupine in
- pomemben vpliv pri izbiri najvišjih uradnikov EP.

Funkcija oziroma moč strankarskih skupin se lahko opredeli tudi glede na nevezane člane v EP, ki za razliko od članov strankarskih skupin nikoli ne zasedejo pomembnega položaja znotraj parlamenta, imajo precej manj govorniškega časa, nikoli niso poročevalci kakega pomembnega komiteja (Jacobs, Corbett, Shackleton 1992: 56)...

V širšem okviru strankarske skupine, ob predpostavki normalnega delovanja, nosijo tudi funkcijo, ki omogoča EP, da igra svojo vlogo v med-institucionalnem odločevalskem sistemu EU, hkrati pa večajo ugled in zanesljivost samega parlamenta in njegovih notranjih struktur (Raunio v Heidar in Koole 2000: 232). Poleg tega vzpostavljajo pretok informacij s podobnimi strankami v različnih državah, kot tudi med Skupnostmi in nacionalnimi organi v državah članicah. Dajejo tudi pomembno podporo nacionalnim strankam, še posebej iz države, ki trenutno predseduje Evropskemu svetu, še posebej, če gre za vladno stranko (Brinar 1992: 133).

Fitzmaurice (v Viola 2000: 14) poudarja, da so strankarske skupine neizogibno dejstvo v modernem političnem življenju, ki opravljajo vlogo jedra in so bistvo parlamentarne aktivnosti. V tem pogledu strankarske skupine odločilno sodelujejo tudi pri opravljanju temeljnih funkcij EP (Wessels in Diedrichs 1997: 3):

- oblikovanje politik,
- razvoj sistema in
- interakcija.

3.5. Nastanek in razvoj strankarskih skupin

Strankarske skupine so se začele počasi razvijati od leta 1953 naprej, po tem ko so bile formalno oblikovane s strani Skupščine Evropske skupnosti za premog in jeklo, ki je določila tudi minimalno število članov skupine, in sicer 9. Najprej so bile junija leta 1953 ustanovljene tri skupine, ki hkrati predstavljajo tudi tradicionalne evropske politične družine:

- liberalno,
- socialistično in
- krščansko demokratsko.

Omenjene tri skupine so vse do leta 1965 ostale edine strankarske skupine, od katerih je bila najbolj množična Skupina krščanskih demokratov, katere število se je ves čas gibalo okoli absolutne večine. Z eno izjemo so jim sledili po številu socialisti in nato liberalci (Raunio v Heidar in Koole 2000: 232).

Leta 1958 se je število poslancev znotraj skupščine povečalo, kar je spremenilo kriterije za oblikovanje strankarskih skupin z minimalnim številom 17, ki pa so ga leta 1965 znižali na 14. Četrta strankarska skupina je nastala po odcepitvi francoskih Gaullistov od liberalcev. Ustanovili so Evropsko demokratično unijo, ki pa je v letih 1965-1973 krepko zasedala zadnje mesto po številčnosti za že ustaljenim vrstnim redom krščanski demokrati, socialisti, liberalci in Evropska demokratična unija. Po širitvi skupnosti leta 1973 se je politično ravnotežje precej spremenilo, saj so angleški konservativci ustanovili povsem svojo skupino imenovano Evropski konservativci, Evropska demokratična unija se je preimenovala v Evropske napredne demokrate, po tem ko se je Gaullistom pridružila irska stranka Fianna Fail. Močno se je okrepila tudi Socialistična skupina, ki se je postavila ob bok krščanskim demokratom in leta 1975 celo postala najštevilčnejša skupina. Leta 1973 se je ponovno znižalo tudi minimalno število poslancev iz 14 na 10, kar je povzročilo še poslednjo spremembo znotraj starega - imenovanega parlamenta. Naposled je bila leta 1973 ustanovljena Komunistična skupina, ki je na svojem začetku štela vsega 14 članov in je bila vse do uvedbe neposrednih volitev najmanj številčna strankarska skupina.

Po uvedbi neposrednih volitev poslancev v EP se je število poslancev iz 198 povečalo na 410, kar je hkrati vzbudilo zahteve po ponovnem povišanju minimalnega števila članov za ustanovitev skupine, predvsem zaradi poskusa preprečitve obstoja Tehnične skupine, ki je bila heterogena mešanica majhnih strank in posameznikov, osnovana zgolj na osnovi spoznanja, da imajo člani znotraj skupin večje bonitete kot nevezani člani. Po prvih neposrednih volitvah

so najštevilčnejši še vedno ostali socialisti, tesno pa so jim sledili krščanski demokrati, ki so se preimenovali v Skupino evropske ljudske stranke. Na tretje mesto po številu so prešli Evropski konservativci, ki so se preimenovali v Evropsko demokratično skupino in so bili sestavljeni iz britanskih in dela danskih konservativcev. Sledila jim je Komunistična skupina, preimenovana v Skupino komunistov in zaveznikov, ki je postala četrta najštevilčnejša in je bila sestavljena iz italijanskih, grških in francoskih komunistov ter Socialistično ljudske stranke Danske in nekaterih neodvisnih levo-usmerjenih poslancev, izvoljenih na komunističnih listah. Liberalna in demokratična skupina (poprej Liberalci) je močno izgubila na vplivu, saj je postala le peta po moči, sestavljena pa je bila iz tradicionalnih liberalnih strank iz Belgije, Danske, Nemčije, Italije, Nizozemske in Luksemburga ter italijanskih radikalov in UDF liste iz Francije. Zadnje mesto po številčnosti političnih skupin so zasedali Evropski napredni demokrati. Grška priključitev EU leta 1981 ni močno spremenila stanja z izjemo okrepitve Socialistične skupine in Skupine Evropske ljudske stranke.

Druge neposredne volitve v EP leta 1984 so prinesle ustanovitev nove strankarske Skupine evropske desnice, katere članice so bile Le Penova Nacionalna fronta iz Francije in italijansko Socialno gibanje (MSI). Dodatna sprememba je bila preobrazba heterogene tehnične skupine v rahlo bolj strukturirano Mavrično skupino, ki je bila sestavljena iz prvih »zelenih«, ki so vstopili v EP, iz levih alternativnih strank, regionalnih strank Evropske svobodne zveze in proti-tržno usmerjenega krila Danskega ljudskega gibanja. Ostale skupine so ostale domala nespremenjene, s priključitvijo Portugalske in Španije pa so največ pridobili Socialisti in nekoliko manj Evropski demokrati (Brinar 1992: 132).

Tretje neposredne volitve v EP junija leta 1989 so prinesle dva nova trenda. Za prvega je bila značilna precejšnja okrepitev moči dveh največjih strankarskih skupin (Skupina evropskih ljudskih strank in Socialistična skupina), ki sta imeli skupaj že 69 % vseh poslancev, drugi trend pa je predvsem predstavljal še večjo razdrobljenost manjših skupin. Vse skupaj je prineslo nekoliko več protestnih izjav znotraj plenarnih zasedanj, ne pa toliko zasedanja komitejev, znotraj katerih so imeli nevezani člani še manj moči (Brinar 1992: 132). V tretjem »mandatnem« obdobju sta pomembni spremembi predstavljal priključitev britanskih konservativcev k Skupini evropskih ljudskih strank in pristop italijanskih komunistov Socialistični skupini, kar je tudi povzročilo ukinitve skupine Enotne evropske levice (Corbett, Jacobs, Shackleton 2000: 62).

Preglednica 1: Sestava EP od prvih neposrednih volitev naprej

	1979	1981	1984	1987	1989	1993	1994	1995	1999	2003
EPP-DE	107	117	110	115	121	162	157	173	233	232
PES	113	123	130	165	180	198	198	221	180	175
LDG	40	39	31							
ELDR				44	49	46	43	52	50	52
EDG	64	63	50	66	34					
C	44	48	41	48						
EPD	22	22	29							
EDA				29	22	20	26			
FE							27			
UFE								54		
G					30	28	23	25		
G / EFA									47	45
TCDIGM	11	11								
RB			20	20	13	16				
ER			16	16	17	14				
UEN							19	19	21	23
LUG					14	13				
EUL					28					
GUE							28			
GUE-NGL								33	42	49
ERA							19	19		
EDD									16	18
nevezani	9	11	7	15	12	21	27	31	37	31
Skupaj	410	434	434	518	518	518	567	626	626	625 [*]

Viri: prirejeno po [internet](#) 3, Dinan (2000: 381), Raunio (v Heidar in Koole 2000: 234), Corbett, Jacobs, Shackleton (2000: 64), Lukšič (v Ferfila 2002: 569)

Obrazložitev preglednice:

EPP-DE: *Group of the European People's Party (Christian Democrats) and European Democrats*; Skupina evropskih ljudskih strank in evropskih demokratov

PES: *Group of the Party of European Socialists*, Skupina stranke evropskih socialistov

LDG: *European Liberals and Democrats*, Evropski liberalci in demokrati; **ELDR:** *Group of the European Liberal, Democrat and Reform Party*, Skupina evropske liberalne, demokratske in reformistične stranke

EDG: *European Democratic Group*, Evropska demokratična skupina

C: *Communist and Allies Group*, Skupina komunistov in zaveznikov

EPD: *European Progressive Democrats Group*, Skupina evropskih naprednih demokratov; **EDA:** *European Democratic Alliance Group*, Skupina evropske demokratične zaveze; **FE:** *Forza Europa*, Naprej Evropa; **UFE:** *Union for Europe*; Zveza za Evropo

G: *The Green Group*, Skupina zelenih; **G/EFA:** *Group of the Greens/European Free Alliance*, Skupina zelenih / Evropske svobodne zveze

TCDIGM: *Technical Coordination Group for the Defense of the Interest of Independent Groups and Members*, Tehnična koordinacijska skupina za zaščito interesov neodvisnih skupin in članov

RB: *Rainbow Group*, Mavrična skupina

ER: *European Right*, Evropska desnica

UEN: *Union for Europe of the Nations Group*, Skupina Zveze za Evropo narodov

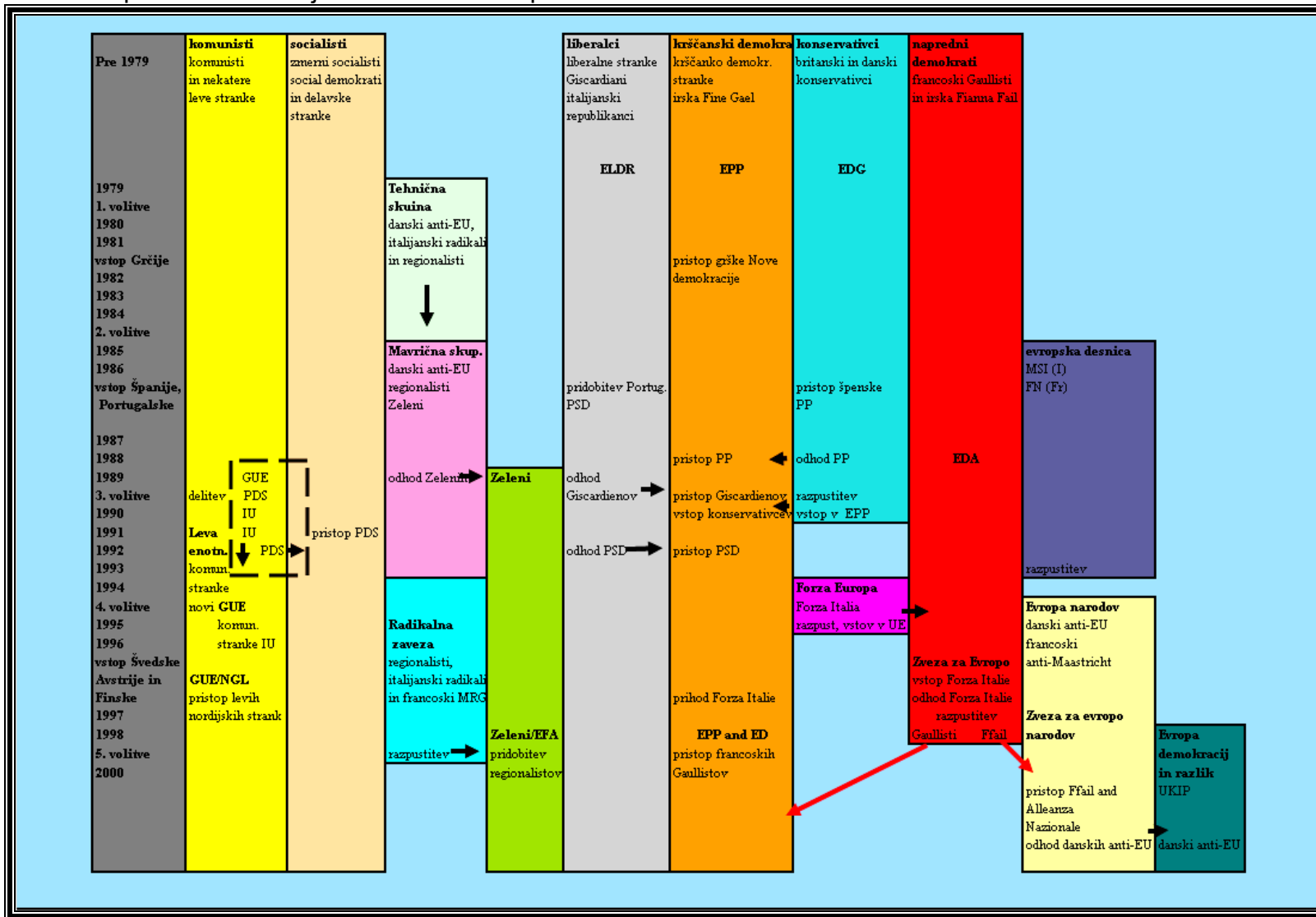
LUG: *Left Unity Group*, Skupina leve enotnosti, **EUL:** *European United left*, Skupina evropske združene leve, **GUE:** *Confederal Group of the European United Left*, Konfederalna skupina evropske združene leve; od 1995 **GUE-NGL:** *Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left*, Konfederalna skupina evropske združene leve / Nordijska zelena levica

ERA: *European Radical Alliance*, Evropska radikalna zaveza; **EDD:** *Group for a Europe of Democracies and Diversities*, Skupina za Evropo demokracij in razlik

Za četrte neposredne volitve leta 1994 je značilno, da sta največji skupini še vedno obdržali zelo visok delež poslancev (63 %), ustanovljena je bila Konfederalna skupina evropske združene levice, ki pa je bila zgolj sinteza komunističnih strank Leve združene skupine in Združene evropske levice. Ustanovljene so bile še tri povsem nove skupine: Evropska radikalna zaveza, katere jedro so predstavljali razdrobljeni francoski socialisti; Evropa narodov, ki je predstavljala skupino evroskeptikov; ter Forza Europa, ki je bila po večini ustanovljena iz poslancev Berlusconijeve Forza Italie, vendar je skupina kmalu propadla, njeni člani pa so se pridružili Skupini evropskih ljudskih strank. Značilnost omenjenega mandata je tudi veliko število nevezanih poslancev, kar je bila posledica neustanovitve Mavrične skupine, katere bivši člani bodisi niso bili izvoljeni bodisi so se priključili Evropski radikalni zavezi. Dodaten razlog za število nevezanih poslancev, predvsem na desni strani kontinuuma, pa je tudi nezmožnost ustanovitve Skupine desnice (Corbett, Jacobs, Shackleton 2000: 62).

Volitve leta 1999 pomenijo predvsem utrditev najmočnejšega položaja Skupine evropskih ljudskih strank in hkrati ponovno dvig deleža poslancev obeh najmočnejših skupin iz 63 % po volitvah leta 1994 na 66 %. Po omenjenih volitvah so se okrepili še liberalci, zeleni in evropska levica (GUE). Zeleni so se okrepili z regionalnimi strankami in formirali Skupino zelenih / Evropska svobodna zaveza, francoski Gaullisti so se pridružili Skupini evropskih ljudskih strank in povzročili razpad Zveze za Evropo. Prav tako je razpadla Evropska radikalna zaveza zaradi neuspeha na volitvah, skupina Evropa narodov pa se je preimenovala v Zvezo za Evropo narodov. Obstajali so tudi poskusi oblikovanja tehničnih skupin, ki pa so bili zavrnjeni zaradi pomanjkanja skupnih političnih ambicij (Corbett, Jacobs, Shackleton 2000: 62). Nekatera promocijska gradiva Delegacije Evropske komisije sicer omenjajo Tehnično skupino neodvisnih članov (internet 2), vendar uradna stran EP le-te šteje med nevezane poslance oziroma člane EP (internet 3).

Slika 3: Dinamični prikaz oblikovanja strankarskih skupin od leta 1979 do 2000

Viri: prirejeno po Corbett, Jacobs in Shackleton (2000: 66)

3.6. Strankarske skupine v 5. EP glede na politično družino v EP in umestitev na kontinuum levo-desno

Naslednji del diplomskega dela je namenjen umestitvi strankarskih skupin v EP v 5. mandatnem obdobju, odkar so bile uvedene neposredne volitve. 5. EP deluje od leta 1999 in bo deloval po načelu petletnega mandatnega obdobja do leta 2004. V trenutno zasedajočem EP je prisotnih sedem strankarskih skupin, če izvajamo nevezane poslance, ki ne čutijo pripadnosti oziroma niso člani nobene izmed strankarskih skupin na ravni EU.

Attinà (v Bell in Lord 1998: 20) ugotavlja, da strankarske skupine v EP predstavljajo posledično tudi svojo strankarsko družino, kar pomeni, da je v 5. EP predstavljenih 7 političnih družin: komunistična, socialistična, ekološka, liberalno-konservativna, liberalno-radikalna, krščanska in nacionalistična. Med avtorji sicer ni skladnosti v opredeljevanju strankarskih skupin po posamezni politični družini, saj se v nekaterih skupinah odraža tudi več političnih družin. Naslednja tabela predstavlja poskus ažurirane sinteze umestitve strankarskih skupin v posamezne politične družine.

Preglednica 2: Umestitev strankarskih skupin v politične družine

STRANKARSKA SKUPINA	POLITIČNA DRUŽINA V EP
 EPP-ED	<i>krščansko demokratska</i>
 PES	<i>socialistična / socialdemokratska</i>
 ELDR	<i>liberalna / liberalno konservativna</i>
 GUE-NGL	<i>komunistična / radikalna levica</i>
 Zeleni / EFA	<i>zelena / ekološka, regionalistična</i>
 UEN	<i>nacionalistična, desnica, francoski Gaullisti</i>
 EDD	<i>nacionalistična / ekstremna desnica</i>

Viri: prirejeno po: [internet 3](#), [internet 4](#), Attinà (v Bell in Lord, 1998: 20), Scholz, Schmitt (2001, 375), EPRG raziskovalni podatki (Hix, Noury, Roland)

Umeščanje strankarskih skupin v politične družine pripomore k lažji umestitvi na kontinuum levo-desno. Omenjeno tipologijo lahko uporabimo za raziskovanje strankarskega obnašanja in konkuriranja, hkrati pa je zelo uporabna za primerjavo, saj omogoča umeščanje političnih strank iz različnih držav in ravni v isti analitični okvir. Pri tem je problematična družina regionalističnih in etničnih strank, ki jih na ravni EU ni moč umestiti zaradi prevelike heterogenosti (Attinà v Bell in Lord 1998: 20).

Pomoč pri umeščanju političnih družin na kontinuum levo-desno predstavlja formiranje vladnih koalicij, sodbe strokovnjakov glede na programsko vsebino ter razporeditev strank v nacionalnih parlamentih. Na ravni EU te tri stvari niso ravno ekvivalentne nacionalni ravni, saj v EP formacije vladnih koalicij ni oziroma so podatki o posameznih koalicijah zelo okrnjeni, razporeditev strankarskih skupin v parlamentu tudi ni opredeljujoči faktor, hkrati pa strokovnjaki zelo težko ločijo med strankarskimi skupinami zaradi velike splošnosti njihovih programov (Attinà v Bell in Lord 1998: 20).

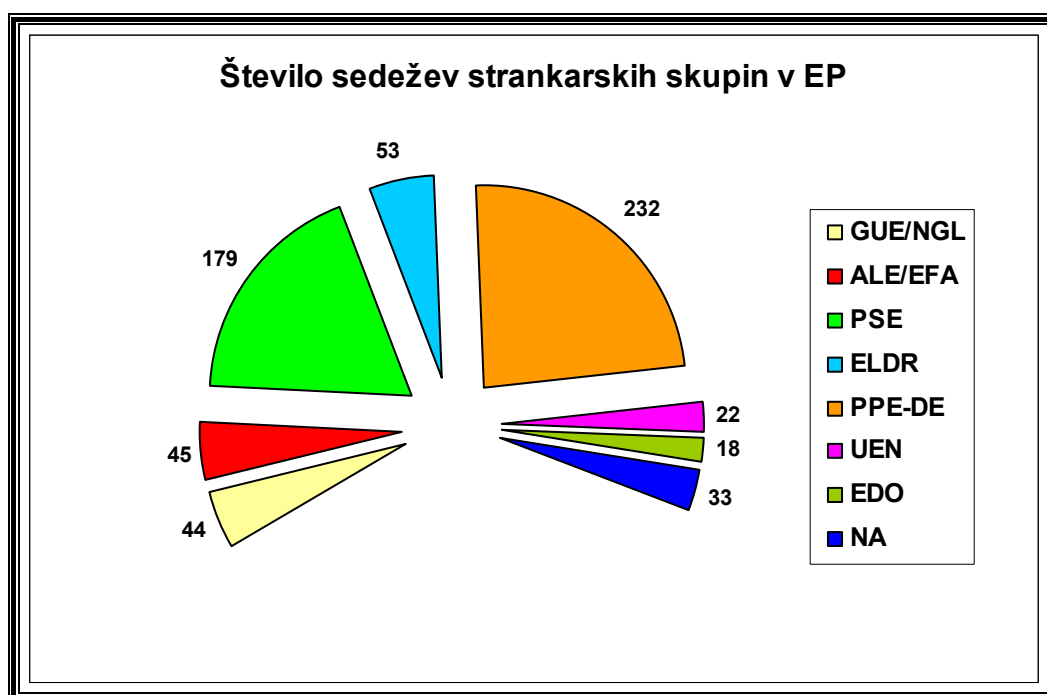
Delitev na kontinuum levo-desno je na ravni EU torej precej šibkejša kot na nacionalni ravni, kar raziskovalcem otežuje možnost napovedovanja oz. ravnanja EP v različnih situacijah. Ob odsotnosti opozicije in pozicije je v EP zastopanih tudi okoli 140 političnih strank, kar predstavlja ogromno zaledje nacionalnih, regionalnih in sektorskih interesov, kar je vzrok za odmik od popolnega vpliva ideologije na vzorce glasovanja oz. odločanja. Koalicije se pogosto formirajo glede posameznih problematik oziroma interesnega področja ne glede na pripadnost strankarski skupini, hkrati niso neznanka nasprotja med federalisti in evroskeptiki, kar hitro preseže ideološke razlike med strankami (Priloga 9). Avtorji (Corbett, Jacobs in Shackleton 2000: 90) poudarjajo tudi konsenzualno politično tradicijo mnogih držav članic, katerih poslanci sedijo v EP, kar naj bi krepilo iskanje konsenza znotraj parlamenta, ki je potreben za institucionalne spremembe in krepitev ter njegovo proračunsko in zakonodajno vlogo.

Strankarske skupine v EP skratka ne gre enačiti s parlamentarnimi strankami na nacionalni ravni, saj so pogosto članice posameznih strankarskih skupin med seboj zelo različne si stranke z različnimi političnimi prepričanji. Analitiki si za uvrščanje na kontinuum levo-desno, v končni fazi tudi zaradi tehnične narave odločanja, najbolj pomagajo s poglobljenim poznavanjem strank in političnega prostora EU, kar je dodaten razlog za nasprotujoče oziroma različne razporeditve strankarskih skupin EP na kontinuum levo-desno.

Če začnemo pogled po kontinuumu od leve proti desni najprej naletimo na GUE-NGL oziroma na Konfederalno skupino evropske združene levice skupaj z nordijskimi levimi strankami, kar predstavlja nasledstvo komunističnih strank, katerih politični družini tudi

pripada. Attinà (v Bell in Lord 1998: 21) jim za razliko od drugih avtorjev (Viola 2000: 15) in (Corbett, Jacobs, Shackleton 2000: 66) pripisuje celo položaj skrajne levice. Levico zapolnjujejo tudi Zeleni skupaj z regionalisti, ki so pristopili iz Radikalne zaveze, po politični družini pa je zadevno strankarsko skupino moč uvrstiti med ekološko kot tudi regionalistično. Med avtorji ni skladnosti o položaju Zelenih, saj jih nekateri uvrščajo bolj levo od socialistov, nekateri pa bolj proti sredini. Skupina evropskih socialistov, kot ena od dveh najmočnejših strankarskih skupin po mnenju Attine (v Bell in Lord 1998: 21), sodi zelo blizu centru, kar je pričakovati za dolgo časa najbolj množično skupino EP. Center kontinuuma tvorijo tri najstarejše, najmočnejše in najbolj uveljavljene strankarske skupine, ponavadi pa sredinsko vlogo pripišejo ELDR, čeprav je umestitev prav pri teh skupinah najtežja, saj so znotraj le-teh včasih tudi večje razlike kot med njimi. Spodnji graf se drži zaporedja PES, ELDR, EPP-EP (po Corbett, Jacobs in Shackleton 2000: 66), čeprav ne gre za enotno mnenje.

Slika 4: Porazdelitev sedežev v EP po strankarskih skupinah

Vir: prirejeno po internet 1, dne 1/3/2002

Najbolj desno zapadeta strankarski skupini EDD in UEN, katerim pripisovanje pripadnosti nacionalistični politični družini med avtorji ni enotno (internet 4), predstavljata pa skrajno desnico kontinuuma, saj sta pretežno sestavljeni iz evroskeptikov in nacionalistov (Corbett, Jacobs in Shackleton 2000: 66).

3.7. Zgradba strankarskih skupin

Vsaka strankarska skupina je edinstvena po zgradbi, vendar pa je moč potegniti nekakšne skupne smernice vseh obstoječih, ki močno spominjajo na parlamentarne strankarske skupine.

Najpomembnejše notranje strukture strankarskih skupin predstavljajo:

- predsednik strankarske skupine,
- podpredsednik strankarske skupine,
- biro.

Strankarska skupina izvoli kandidata, katerega doba predsedovanja znotraj in med skupinami ni trdno določena. Predsednik skupine je glavna figura znotraj skupine in predstavlja skupino tudi na konferenci predsednikov. Včasih se zgodi, da je celo več predsednikov skupin, ki pa se ponavadi rotirajoče izmenjujejo na konferencah predsednikov. Prav tako ni točno določeno število podpredsednikov skupine, ki jih imajo manj številčne skupine praviloma več (Jacobs, Corbett, Shackleton 1992: 79).

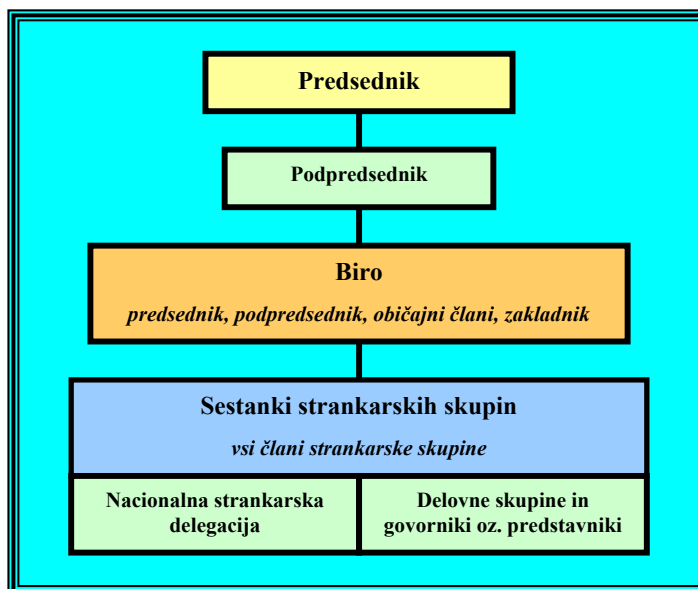
Najpomembnejše operativno telo znotraj skupine predstavlja biro, ki je sestavljen iz predsednika, podpredsednika, običajnih članov in zakladnika. Biro bolj ali manj upravlja z vsemi zadevami, ki se tičejo notranje organizacije in administracije, verjetno najpomembnejša vloga pa je odločanje o posameznih politikah. Sedeži znotraj biroja so razporejeni po nacionalnih strankarskih delegacijah na podlagi same velikosti delegacij. V praksi so zagotovo člani biroja voditelji delegacij nacionalnih strank, v primeru zelo številčne delegacije pa je predsednik nacionalne delegacije vsaj podpredsednik biroja, če ne že predsednik, sama delegacija pa je deležna dodatnih sedežev v biroju (Westlake v Raunio v Heidar in Koole 2000: 237). Pri večjih nacionalnih delegacijah obstaja tudi zelo hierarhična urejenost same nacionalne delegacije, ki ima svojega vodjo in pri pomembnih zadevah prav tako zaseda na sami ravni nacionalne delegacije in oblikuje svoje pogajalsko izhodišče. Pri tem je zelo pomembno upoštevanje nacionalnih teženj, saj nacionalne stranke kasneje izbirajo svoje kandidate za ponovno izvolitev v EP ter tako držijo močno pogajalsko izhodišče nacionalne delegacije znotraj skupine (Raunio v Heidar in Koole 2000: 237).

Naslednji zelo pomemben dejavnik znotraj notranje strukture strankarske skupine so sestanki same strankarske skupine, na katerih lahko sodelujejo vsi člani skupine in tako močno pripomorejo k izgradnji usklajenosti znotraj skupine. Sestanki se redno odvijajo v Bruslju in v Strasbourgu (Priloga 6), na njih pa se polemizira o zadevah, ki so aktualno na dnevnem redu. Sestanki celotne strankarske skupine se navadno odvijajo po samih sestankih nacionalnih

delegacij znotraj skupin, ko le-te razjasnijo svoja stališča do določenega problema. Pomen sestankov strankarskih skupin je v tem, da lahko posamezniki predstavijo svoje poglede glede določene tematike, kar pa ne pomeni, da ima na sestankih vsak pravico govoriti in tudi ne z enakim vplivom. Na sestankih strankarskih skupin poslanci primarno izvedo o dogajanjih v različnih odborih ter argumentirajo svoje odločitve (Raunio v Heidar in Koole 2000: 239).

Slika 5: Notranja struktura evropske parlamentarne strankarske skupine

Vir: Raunio (v Heidar in Koole, 2000: 237)

Zavoljo večje učinkovitosti je vzpostavljena tudi delitev dela znotraj skupine, ki tudi poveča usklajenost delovanja same strankarske skupine. Znotraj pomembnejših odborov EP člani strankarskih skupin delujejo tudi kot predstavniki le-teh, pri čemer je ponavadi eden imenovan za koordinatorja in eden za predstavnika oziroma govornika. Koordinatorji skupin z vodji odborov določajo delo odbora, pri čemer skušajo uveljaviti vpliv skupine s pomočjo glasovalnega obnašanja in prisotnosti svojih članov skupine, govornik oziroma predstavnik pa utemeljuje stališča skupine do določenega obravnavanega problema. Položaj koordinatorja in govornika strankarske skupine znotraj določenega odbora je zelo pomemben, saj se nacionalne delegacije zelo potegujejo za omenjeni funkciji. Le-ti namreč zelo vplivata oziroma celo določata stališča poslancev znotraj posameznih odborov glede določene problematike. O svojem delu poročajo na skupinskih sestankih, pri čemer pogosto obvelja stališče koordinatorja ali govornika za končno stališče celotne skupine. Strankarske skupine oblikujejo tudi specializirane delovne skupine, ki se ukvarjajo s specifičnim vprašanjem, koordinirajo opravljeno delo v pristojnih odborih ter nato poročajo na sestankih celotne

strankarske skupine, kar še bolj racionalizira delo znotraj skupin (Raunio v Heidar in Koole 2000: 240).

Zelo zanimiva struktura znotraj strankarskih skupin pa so prav gotovo »whipi« oziroma varuhi strankarske discipline, ki skrbijo za prisotnost in »pravilno« glasovanje poslancev ter poročajo o »neposlušnih« članih strankarske skupine. »Neposlušne« člane ni moč neposredno kaznovati (npr. finančno), se pa poslance lahko nagrajuje z izbiro nalog ali pa s kakšno drugo pomembnejšo funkcijo znotraj strankarske skupine ali kakega odbora. Hix in Lord (v Raunio 1998: 241) opozarjata, da se na »whipe« lahko gleda tudi kot na nekakšne »vodnike«, ki usmerjajo člane pri odločanju na plenarnih zasedanjih, kjer pogosto prihaja do prenasičenosti z informacijami. Veliko večjo sposobnost »kaznovanja« članov, ki se ne udeležujejo pomembnih glasovanj oziroma ne glasujejo v skladu z navodili, imajo nacionalne delegacije določene strankarske skupine, ki s pomočjo izbire liste kandidatov s strani centralne stranke krojijo vedenje svojih članov evropskega parlamentarnega krila. Ne glede na okrnjeno možnost nadzora nad poslanci pa je usklajenost znotraj posamezne politične skupine čedalje večja, kar kaže na zelo dobro koordinirane akcije same strukture, še preden pride do dejanskega glasovanja, kar se v trenutku samega glasovanja odraža kot zelo odločno in preračunljivo dejanje, ki le še okrepi položaj strankarske skupine (Jacobs, Corbett, Shackleton 1992: 84).

4. Glasovanje strankarskih skupin

Glasovalno vedenje poslancev EP je v zadnjem času postalo področje obsežnega zanimanja za raziskovalce, saj je samo področje raziskovanja zelo zanimivo zaradi različnih aspektov. Specifičen kontekst ravni EU že sam po sebi naredi tematiko zanimivo, hkrati pa je pomembnost tudi posledica nenehnih reform EP, ki se odvijajo v zadnjih dveh desetletjih in povečujejo moč omenjeni instituciji. Za Hix, Noury, Roland (2003: 3) sedaj poteka odločilno obdobje institucionalnih reform, ki bodo skupaj z ustanovitvijo Evropske konvencije¹³ in prihajajočo širitvijo določili bodočo vlogo EP v potencialno bolj demokratičnem sistemu EU. EP je tudi izvrsten laboratorij za proučevanje zakonodajnega obnašanja zaradi relativno kratke dobe obstoja, velikega števila političnih strank, množstva silnic, ki določajo vedenje poslancev,

---

¹³ Evropska konvencija za prihodnost EU je ustanovljena z namenom premisleka o prihodnosti Evrope. Sestavljena je iz predstavnikov vlad držav članic EU, predstavnikov vlad držav kandidat, predstavnikov nacionalnih parlamentov držav članic in držav kandidat, predstavnikov EP ter Evropske komisije (Internet 13).

in števila različnih odločevalskih pravil¹⁴ (Hix 2000A: 1), vendar pa raziskave kažejo (Attina 1992), da zahteva po absolutni večini pri mnogih zakonodajnih postopkih prisili, da največji strankarski skupini delujeta kot »velika koalicija«¹⁵, kjer pa je tudi udeležba pri glasovanju precej večja (Hix, Raunio, Scully 1999: 10).

Raziskovanje glasovalnega obnašanja v EP je koristno za razumevanje politik, ki se oblikujejo v sedanjem sistemu EU, kar lahko pomeni tudi nekakšno napoved bodočega izida politik, ki bodo izhajale iz potencialno povečanih moči EP. Tovrstne raziskave že predstavljajo zelo oprijemljiva dejstva o spremembah vedenja poslancev, odkar se moči parlamenta širijo in utegnejo tudi določiti stopnjo nadaljnjega širjenja kompetenc omenjene institucije (Hix, Noury, Roland 2003: 3).

Razlike v obnašanju med poslanci v EP so v prvi vrsti posledica izbire različnih prioritet. Aktivni člani odborov ali strankarskih skupin v EP namreč pridobijo večji vpliv znotraj parlamenta, s tem pa tvegajo prekinitve stikov s politično bazo doma in potencialno neizvolitev (Corbett, Jacobs in Shackleton 1995: 62). Westlake (v Hix, Noury, Roland 2003: 7) dodaja, da variacije pritiskov na poslance EP vplivajo na variacije v obnašanju. Pritiski so produkt različnih ureditev, ki oblikujejo različne kontekste (izbira kandidatov za poslance, volilni sistem za v EP, poslanci iz vladnih oz. opozicijskih strank, dvojni mandati...). Različno vedenje je moč opredeliti tudi glede na stopnjo v posameznikovi karieri¹⁶, vpliv nacionalne delegacije v strankarski skupini in vpliv strankarske skupine vis-à-vis ostalih strankarskih skupin. Volilni sistemi in politična ureditev oziroma politična moč posamezne stranke v določeni državi opredeljuje pojmovanje predstavniške vloge, ki si jo posamezen poslanec začrta, vendar pa kljub temu Schmitt in Tomassen (v Hix, Raunio, Scully 1999: 10) opozarjata, da so transnacionalne vezi med poslanci EP še vedno močne in prevladujejo po kontinuumu levo-desno ter manj »pro«-»anti« evropsko.

Poslanci EP glasujejo na različne načine, kar otežuje raziskovanje glasovalnega obnašanja.

Tipi glasovanja so trije:

- glasovanje z dvigovanjem rok,
- elektronsko glasovanje in

---

¹⁴ Najpomembnejši postopki odločanja v EP so: postopek soodločanja, postopek sodelovanja, postopek obveznega soglasja, posvetovalni postopek in pogojno tudi proračunski postopek (internet 2).

¹⁵ Najbolj množični strankarski skupini (EPP-ED in PES) zavoljo skupnega cilja oziroma zelene politike, ki je ponavadi v prid EP ali strankarskim skupinam, delujeta usklajeno.

¹⁶ Scarrow (v Hix, Raunio, Scully, 1999: 8) omenja tri poti v karieri poslancev EP: usmeritev popolnoma na raven EU, poslanski sedež EP kot sredstvo za doseg pomembnejšega položaja v nacionalni državi in zadnja služba v karieri politika.

- »roll-call«¹⁷ glasovanje.

V primeru dvigovanja rok in elektronskega glasovanja glasovi za posameznega poslanca niso zabeleženi, zato nimajo tako velike raziskovalne vrednosti kot »roll-call« glasovanja, kjer je zapisano, kako je posamezen poslanec volil. Okoli tretjino vseh glasovanj (Hix, Noury, Roland 2003: 6), po Faas (2003: 19) 15 %, se opravi v »roll-call« obliki, kar pomeni, da so raziskovalni zaključki delno omejeni, saj dve tretjini glasovanj ostane neraziskanih. Potrebno pa je opozoriti, da glasovanja o vseh pomembnejših zadevah potekajo v poslednje omenjeni obliki, za katero lahko zaprosi posamezna strankarska skupina ali pa 32 poslancev EP (Hix, Noury, Roland 2003: 6).

4.1. Deljena lojalnost poslancev EP

Strankarske skupine v EP so relativno zelo usklajene¹⁸ (Faas 2003: 6), kljub temu pa so med posameznimi precejšnje razlike. Le-te izvirajo iz individualnih interesov oziroma ciljev posameznih poslancev ne glede na politični sistem (Hix v Faas 2003: 6). Raziskave zakonodajnega obnašanja in vedenja poslancev v EP nakazujejo, da je s strani poslancev moč pričakovati sledenje trem ciljem v karieri (Hix, Raunio, Scully 1999: 12) :

- ponovna izvolitev,
- uresničitev načrtanih politik in
- vplivnejši položaj.

4.1.1. Ponovna izvolitev

Za večino poslancev¹⁹, ki si gradijo dolgotrajno kariero v EP, velja, da je precejšen del njihovega delovanja usmerjen k ponovni izvolitvi in ponovitvi mandata poslanca v EP.

---

¹⁷ Gre za dokumentirano glasovanje oziroma štetje glasov zakonodajnih teles, ki je objavljeno v uradni publikaciji zadevne institucije. Tovrstno obliko glasovanja se uporablja v zakonodajnih telesih, kjer volivci lahko transparentno spremljajo poteze njihovih predstavnikov, saj gre za nasprotni učinek glasovanju s tajnim lističem. Omenjena oblika glasovanja ni primerna za množično odločanje oziroma odločanje velike skupine ljudi, v kolikor le-ti niso zastopniki ali predstavniki določenega kroga volivcev. V literaturi se omenja glasovanje tudi s poimenovanjem »yeas and nays«, v slovenščini pa bi bil morda smiseln prevod »zaporedno javno glasovanje« oziroma »glasovanje s klicanjem« (internet 15), saj poslanci zakonodajnih teles ponavadi po abecedi delegirajo svojo odločitev glede posameznega glasovanja (internet 2, internet 5).

¹⁸ V primerjavi z Kongresom ZDA so strankarske skupine EP bolj usklajene, saj je indeks usklajenosti za leti 1999-2000 pri treh največjih strankarskih skupinah EP višji kot pri demokrati in republikanski skupini v Kongresu ZDA (Hix 2002: 54)

¹⁹ Raziskave kažejo, da obstajajo številni poslanci EP, ki nimajo cilja izgradnje kariere v EP, temveč v drugih političnih arenah, kljub temu pa tudi zanje veljajo podobne omejitve v delovanju kot za ostale poslance (Westlake v Hix, Raunio, Scully, 1999:12).

Večina poslancev EP mora biti potemtakem ponovno izbranih za kandidata na evropskih volitvah²⁰ s strani lokalnih, regionalnih ali nacionalnih organov političnih strank, da bi imeli možnost uspešne ponovne izvolitve za člana EP (Hix, Raunio, Scully 1999: 12).

Manj svobode²¹ v odločanju oziroma glasovanju poslancev EP je posledica mnogih dejavnikov, med katerimi jih precej izvira iz nacionalnega okolja posameznega poslanca. Eden izmed dejavnikov je dojemanje strank kot primarnih akterjev v politični areni s strani volivcev. Volivci pogosto volijo za stranko in ne toliko za kandidata, kar pomeni, da je usoda kandidata zelo odvisna od celostne podobe in uspešnosti stranke. Omenjeni razlog dodatno veže poslance na udeleževanje v domačih strankarskih aktivnostih in ohranjanje stikov z volilnim telesom, ki je primarno strankarsko volilno telo.

Vežanost kandidatov na nacionalno stranko je še močnejša zaradi karakterja evropskih volitev, ki veljajo bolj za drugorazredne nacionalne volitve (Reif & Schmitt v Faas 2003: 7). Na omenjenih volitvah je poudarek na nacionalnih strankah in nacionalnih tematikah, kandidati pa se potegujejo za poslansko mesto v EP pod imenom nacionalne stranke in ne evropske transnacionalne stranke²². Pomembnejše je tudi delovanje stranke v nacionalnem prostoru kot delovanje strankarske skupine v EP, kar se izraža v bolj ravnodušnem odnosu volivcev do manj poznanih evropskih tematik ter manjši pozornosti na delovanje poslancev s strani volilnega telesa.

Da je delovanje²³ poslancev EP v skladu s pričakovanji nacionalne stranke je odvisno tudi od načina izbora kandidatov. Le-ti so lahko izbrani s strani ožjega vodstva nacionalne stranke ali pa z volilnim lističem vseh članov stranke oziroma s strani lokalnih organizacij posamezne nacionalne stranke. Če se izbor kandidatov opravi znotraj ožjega vodstva stranke (centralizirana metoda), so kandidati bolj vezani na nacionalno stranko in njene interese, saj se lažje izvajajo ukrepi discipliniranja²⁴ poslancev (Norris & Franklin v Faas 2003: 8).

Odnos nacionalnih strank do poslancev EP je bil v preteklosti na zelo nizkem nivoju intenzivnosti, saj so se stranke zanimale le za izide pomembnejših glasovanj v tako ali tako relativno »šibkem«²⁵ parlamentu nasproti drugim institucijam na ravni EU. Raunio (v Faas 2003: 8) ugotavlja, da se ob večjih pooblastilih EP povečuje tudi institucionalizacija stikov med omenjenimi akterji, še posebej če so nacionalne stranke v nacionalni vladi, kar dodatno

---

²⁰ Neposredne volitve predstavnikov v EP.

²¹ V smislu popolnega reprezentativnega mandata brez vnaprejšnjih sugestij s strani nacionalne stranke, strankarske skupine...

²² Evropske transnacionalne stranke se delijo na dve pojavi obliki: strankarske federacije in strankarske skupine EP (Hix v Bell in Lord, 1998: 86). Podroben opis v točki 2.2.2.

²³ Poudarek je predvsem na glasovanju in ne toliko na ostalih aktivnostih.

²⁴ V smislu glasovanja v skladu z željami nacionalne stranke, kar je lahko usklajeno s strankarsko skupino, lahko pa tudi namenoma proti liniji strankarske skupine.

okrepi pritiske po kompromisnem glasovanju²⁵ ob konfliktnih tematikah oziroma ko je to potrebno. Po ocenah nedavnih raziskav (Raunio v Faas 2003: 11) kar okoli 40 % vseh nacionalnih strank, ki so zastopane v EP, izdaja navodila, kako naj glasujejo poslanci pri glasovanjih temeljnega pomena. Z drugega zornega kota pa to pomeni, da še vedno ostaja precej maneverskega prostora za zasledovanje ostalih dveh ciljev v karieri poslancev v EP.

4.1.2. Vplivnejši položaj, funkcija

Glede na raziskave (Faas 2003: 12) je za poslance EP doseg vplivnejšega položaja oziroma funkcije cilj v karieri, ki zaseda drugo mesto. Poslanci se potegujejo za čim boljša mesta oziroma funkcije²⁶ znotraj EP v zameno za lojalnost do strankarske skupine in usklajenost le-te. V EP je za poslance na voljo veliko funkcij, ki so med posameznimi strankarskimi skupinami razdeljene proporcionalno. Znotraj strankarskih skupin se pomembni »stolčki« razdeljujejo glede na pomembnost nacionalne delegacije, hkrati pa tudi glede na lojalnost do strankarske skupine. Tovrstno nagrajevanje je zelo učinkovit mehanizem kontrole delovanja poslancev, saj so slednji v zameno za delovanje, skladno s strankarsko skupino, ustrezno nagrajani v obliki zasedanja pomembnejših položajev. Poenostavljeno rečeno so strankarske skupine akterji, ki odločajo, kdo od poslancev dobi vplivnejše položaje znotraj EP (Corbett, Jacobs, Shackleton 1995: 114) in včasih celo bolj vplivajo na poslance kot nacionalne stranke. V smislu usklajenosti strankarskih skupin najverjetneje obvelja scenarij strankarske skupine, saj se poslanci odločajo zoper strankarsko skupino največkrat le v primeru konfliktnosti z interesi nacionalne stranke. V kolikor se nacionalne stranke ne vmešavajo v delovanje svojih poslancev v EP, imajo strankarske skupine zelo dober mehanizem delovanja, ki sta mu v prid tudi dejstvi, da vodstvo strankarskih skupin ni oddaljeno kot vodstvo nacionalnih strank ter da se strankarske skupine zanimajo za skoraj vse odločitve znotraj EP, ne le za najpomembnejše (Faas 2003: 13).

4.1.3. Začrtane politike

Poslanci EP skušajo politike, ki izvirajo iz procesa oblikovanja politik na ravni EU, čimbolj prilagoditi svojim političnim in ideološkim ciljem (Hix, Raunio, Scully 1999: 12). Posledično

---

²⁵ V primeru, ko poslanci glasujejo v skladu z interesi nacionalne stranke ter hkrati proti svoji strankarski skupini, saj nacionalna stranka, ki je v vladi, vloži mnogo aktivnosti v posamezno tematiko, še preden pride na glasovanje v EP.

²⁶ Mesto v biroju EP, mesto vodij odborov, poročevalcev odborov, vodij strankarskih skupin, vodij nacionalnih delegacij, predsednika in podpredsednika parlamenta...

tako poslanci poskušajo delovati na način, ki najbolj približa politike in zakonodajne akte njihovim idealnim političnim preferencam. Pri tovrstnem delovanju se pogosto pojavljajo dvomi o plemenitih namenih poslancev, saj gre glede na nagnjenja, opisana poprej, najverjetneje za zastopanje stališč, ki povečujejo možnost ponovne izvolitve ali zasedbe pomembnejše funkcije (Laver v Faas 2003:13).

Politična stališča so vendarle področje, ki se ga najlažje nadzoruje oziroma opazuje²⁷ kljub nižji stopnji informiranosti in oddaljenosti evropske parlamentarne arene od volilnega telesa v nacionalni državi. Mnogokrat se posledično razvije sindrom »domačega stila« (Fenno v Faas 2003: 13), ko so volivci pozorni le na stališča, ki jih poslanci v EP zastopajo, ne glede na njihovo uspešnost uresničevanja ciljev. V smislu zakonodajne učinkovitosti lahko omenjeno zakonodajno vedenje pomeni resno slabost, saj so poslanci lahko »prisiljeni« v določeno ravnanje, čeprav vodi v nezaželene rezultate²⁸.

Delovanje v takšnem stilu je v institucionalnem okolju EU zelo negativno za EP, saj mu politična neučinkovitost²⁹ utegne znižati ugled v razmerju z Evropsko komisijo in Svetom EU. Ohranitev ugleda EP v določeni meri povečuje usklajenost strankarskih skupin, katerih vodstvo uveljavlja imperativ, s katerim skuša izničiti sindrom »domačega stila« in izgraditi močnejšo podobo parlamenta (Faas 2003: 15).

4.2. Prostor delovanja poslancev EP

Pri delovanju poslancev v EP realno ni prisoten samo eden od omenjenih kariernih ciljev, temveč gre za kombinacijo le-teh. Raziskovalci zakonodajnega obnašanja v Kongresu ZDA (Mayhew v Hix, Raunio, Scully 1999: 13), ki se ga pogosto primerja z Evropskim parlamentom, ugotavljajo primat cilja ponovne izvolitve nad osebnimi ideološkimi cilji in funkcijami znotraj zakonodajnega telesa. Novejše raziskave (Rosenthal v Hix, Raunio, Scully 1999: 13) opozarjajo, da ideološka orientacija začanja prevladovati³⁰ nad ostalimi cilji. Tudi na prostoru EP raziskovalci prihajajo do podobnih zaključkov, saj naj bi večja usklajenost znotraj strankarskih skupin nakazovala konvergenco stališč znotraj posameznih političnih družin, ki pa je lahko le pokazatelj skupnega strateškega interesa.

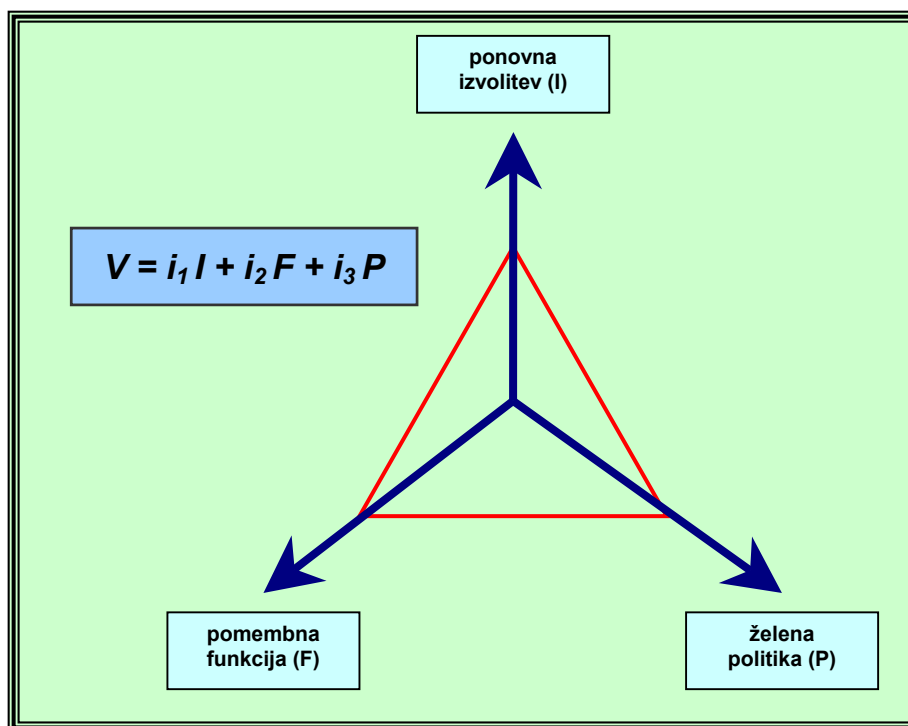
²⁷ Opazovanje je moč opraviti z analizo oziroma vpogledom v »roll-call« glasovanja, ki so prosto dostopna.

²⁸ Primer tovrstnega delovanja so poslanci evro-skeptičnih strank, od katerih njihovi volivci pričakujejo nenehno anti-evropsko glasovanje, kljub temu da je le-to pogosto v nasprotju z glasovanjem njihove strankarske skupine.

²⁹ Neučinkovito sprejemanje predlogov, doseganje politik v postopku sodelovanja in soodločanje, kjer je potrebna absolutna večina (vsaj 314 poslancev).

³⁰ Ideološka orientacija, po kateri se poslanci Kongresa ZDA opredeljujejo le na spektru liberalno-konservativno (Rosenthal v Hix, Raunio, Scully, 1999: 13).

Slika 6: Trodimenzionalni vedenjski prostor poslancev EP

Vir: prirejeno po Hix, Raunio, Scully (1999:14, 31)

Zaradi različnih stimulacij in različnih strateških odločitev, poslanci EP, v različnih časovnih točkah postavljajo v ospredje določen sklop kariernih ciljev, ki pa se utegne hitro spremeniti, odvisno od dinamike dogajanj in sprememb. Strom (v Hix, Raunio, Scully 1999: 13) meni, da je od institucionalnega okolja odvisno, če se poslanci EP, kakor tudi nacionalne politične stranke, vedejo kot »iskalci« glasov, »iskalci« politik ali »iskalci« funkcij.

Manevrski prostor delovanja poslancev EP, s poudarkom na glasovalnem obnašanju, je moč zelo nazorno ponazoriti v trodimenzionalnem prostoru (Slika 6), kjer dimenzije različnega glasovalnega vedenja določajo že poprej omenjeni karierni cilji. Končno vedenje oziroma obnašanje poslancev, označeno z (V) lahko opredelimo kot skupek vplivanja več ciljev, katerih vpliv je neenakomeren. Slednje opisujejo koeficienti intenzivnosti posameznega cilja (i)³¹, ki se časovno in situacijsko spreminjajo.

³¹ Vedno se nahajajo na polju ($0 < i_1, i_2, i_3 < 1$) in predstavljajo kombinacijo ciljev, razen v idealnih situacijah, ko en sam cilj popolnoma določa vedenje posameznega poslanca EP.

4.2.1. Institucionalni kontekst

V mnogih situacijah poslanci EP zaidejo v zagato, ko morajo izbirati med tremi konfliktnimi oziroma nasprotujočimi si cilji. Poslanci se pogosto znajdejo pred dilemo, ki jo poskušajo reševati na najbolj neškodljiv način³². Hipotetično se lahko na poslance pri posameznem glasovanju v EP, kar predvsem velja za glasovanja na plenarnih zasedanjih, izvajajo trije povsem različni interesi³³. Raziskovalci poskušajo najti razlage za posamezne odločitve poslancev v konfliktu interesov predvsem v institucionalnem kontekstu. Poslanci EP se soočajo z dvema tipoma institucionalnega konteksta (Hix, Raunio, Scully 1999: 15):

- domači institucionalni kontekst in
- supranacionalni³⁴ institucionalni kontekst.

Domači institucionalni kontekst določa nekaj temeljnih ureditev, ki hkrati opredeljuje vrsto obnašanja poslancev EP. Iz Preglednice 3 je razvidno, da različni tipi ureditve v nacionalnih državah močno vplivajo na tip odločitve poslancev pri glasovanju. Pri volilnem sistemu je zelo pomembno, koga volivci volijo – stranko ali kandidata. Pri strankarskem sistemu gre za večji vpliv na poslance iz držav s tekmovalnim³⁵ –dvostrankarskim ali dvoblokovskim sistemom. V času priprav na splošne nacionalne volitve se prav tako povečajo pritiski nacionalnih strank na poslance, manjša pa je intenzivnost, v kolikor so volitve v EP ob istem času. Če naletijo na odobravanje integracijskih procesov s strani domačega javnega mnenja, imajo poslanci več svobode pri svojih odločitvah, ki jih usmerjajo bolj k ideološkim ciljem in krepitvi položaja znotraj parlamenta, pri čemer so predstavniki iz močnejših nacionalnih strank še vedno vezani na ohranjanje dobrega volilnega izida s prejšnjih volitev. Pri položaju nacionalne stranke v vladi pa gre za čisto ekonomičnost, saj stranke, ki so v vladi, vložijo precej sredstev v določeno tematiko že poprej, ker, v nasprotju z opozicijskimi strankami, sodelujejo v Svetu EU (Hix 2002).

---

³² Skušajo čimbolj ugoditi željam nacionalne politične stranke, strankarski skupin in pri tem ne povsem zapostaviti lastnih političnih stališč do določene tematike.

³³ V primeru, ko se strankarska skupina odloči za odsotnost od glasovanja, nacionalna politična stranka zahteva nasprotovanje na glasovanju, poslanec pa je ideološko naklonjen določeni odločitvi.

³⁴ Prostor, omejen na področje znotraj EP, ter področje odnosa slednje institucije z Evropsko komisijo in Svetom EU.

³⁵ Države z dvostrankarskim (VB, Grčija, Španija) ali dvoblokovskim sistemom (Francija, Nemčija) imajo bolj tekmovalen strankarski sistem za razliko od bolj konsenzualnega večstrankarskega sistema (Benelux, Irska, Portugalska, skandinavske države) (Hix, Raunio, Scully, 1999: 16).

Preglednica 3: Ureditev znotraj institucionalnega konteksta, ki sproža različne tipe vedenja poslancev EP

<i>fenomen vpliva na domači institucionalni kontekst</i>	<i>tip ureditve fenomena</i>	<i>tip vedenja, ki ga sproža</i>
volilni sistem	kandidatno usmerjen	iskanje položaja/funkcij
	strankarsko usmerjen	ponovna izvolitev
strankarski sistem	dvostrankarski, sestavljen iz dveh blokov	ponovna izvolitev
	večstrankarski	iskanje položaja, zelene politike
čas splošnih³⁶ volitev	skupaj z evropskimi volitvami	manjši pomen ponovne izvolitve
	različno z evropskimi volitvami	ponovna izvolitev
javno mnenje	večje zaupanje v evropsko integracijo	iskanje položaja, zelene politike
volilna podpora nacionalni stranki	velika (okoli 25%)	ponovna izvolitev
	manjša	iskanje položaja, zelene politike
ideološki položaj nacionalne stranke (kontinuum levo-desno)	blizu centra kontinuuma	ponovna izvolitev, iskanje položaja
	ideološki ekstremi	zelena politika
položaj nacionalne stranke v vladi	v vladi	ponovna izvolitev > iskanje položaja
	v opoziciji	zelena politika

Vir: prirejeno po Hix, Raunio, Scully (1999: 15-18)

Supranacionalni institucionalni kontekst je prav tako razdeljen na fenomene, ki utegnejo biti vzrok za posamezno odločitev evropskega parlamentarca. V prvi vrsti se tu pojavlja kompleks zakonodajnih postopkov EU. Vpliv na poslance s strani nacionalne stranke in vlade se poveča ob postopkih, v katerih ima EP večjo moč³⁷, še posebej v končnih fazah zakonodajnih postopkov. Zelo pomembno za glasovalno vedenje je tudi zastopanost nacionalnih strank v Evropski komisiji. V kolikor ima nacionalna stranka svojega komisarja³⁸, so tudi poslanci EP pod večjim pritiskom. Dodaten dejavnik v vplivanju na odločitve poslancev pa predstavlja tudi čas volitev v EP, saj je v tistem času jasna prioriteta ponovna izvolitev, zelene politike in

³⁶ Volitve v nacionalni parlament ali predsedniške volitve v državah članicah EU.

³⁷ EP ima najmanjšo moč v postopku posvetovanja, potem pa raste v postopku sodelovanja, soodločanja in obveznega soglasja, kjer je najvišja (Corbett, Jacobs, Shackleton, 2000).

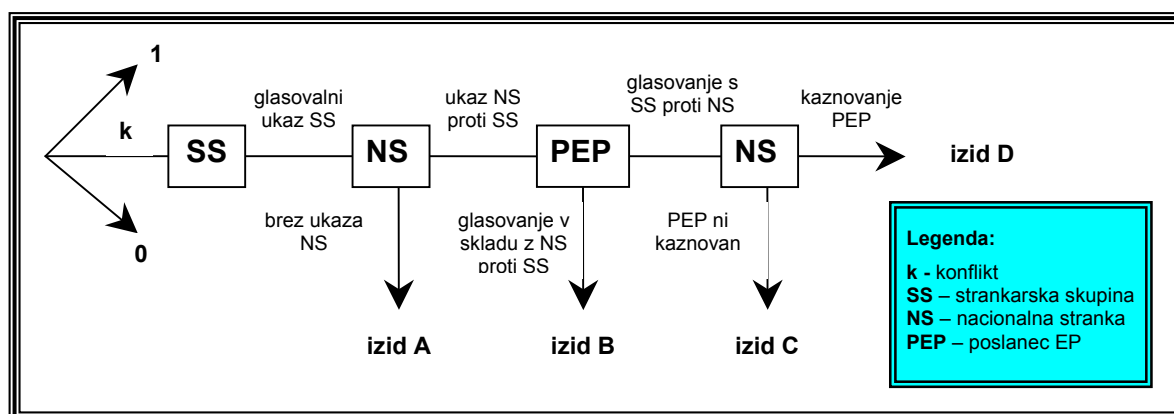
³⁸ Evropske komisarje predlagajo države članice s skupnim dogovorom, potrdi pa jih EP. Komisarji so sicer nacionalni predstavniki, vendar vsaj formalno zastopajo interes EU ter niso predstavniki nacionalnih vlad (internet 2).

pa predvsem pomembna funkcija pa sta precej zapostavljeni (Hix, Raunio, Scully 1999: 18-20).

4.2.2. Proces oblikovanja poslanskega glasu

Poslansko glasovanje je podrejeno kopici dejavnikov, ki vplivajo na njihov izid. Dejanski proces izoblikovanja glasu v EP pa je moč tudi grafično upodobiti (Slika 7). Najmočnejše zunanje³⁹ silnice interesov prihajajo s strani nacionalne stranke (na sliki označeno NS) ali pa s strani strankarske skupine (na sliki SS), ki izdajajo navodila o glasovanju. Do dileme pride v primeru konfliktnih stališč (na sliki k) med nacionalno stranko in strankarsko skupino. Navodila o glasovanju poslancem najprej izda strankarska skupina, ki tudi doseže ugoden rezultat (izid A), če nacionalna stranka ne izda ukaza o nasprotovanju navodilom strankarske skupine. Če nacionalna stranka izda ukaz o nasprotovanju navodilom strankarske skupine in se tega poslanci držijo (izid B), ostane strankarska skupina praznih rok. V nasprotnem primeru se lahko zgodi, da so poslanci kaznovani s strani nacionalnih strank (izid D) ali pa imajo srečo in jih nacionalne stranke zaenkrat ne disciplinirajo.

Slika 7: Potek procesa odločitve o glasovanju poslanca EP

Vir: prirejeno po Hix (2002: 32)

Izid A poslancem EP prinaša največ bonitet s strani strankarskih skupin (iskanje položaja), s strani nacionalnih strank (ponovna izvolitev) in s strani zasledovanja svojih ciljev v smislu ideoloških nazorov. Izid B zelo pozitivno izkazuje položaj poslanca nasproti nacionalni

³⁹ Za notranje silnice štejemo ideološko opredeljenost.

stranki, hkrati pa najbolj negativno vpliva na možnost pridobitve pomembnega položaja znotraj EP. Izid C izkazuje veliko lojalnost strankarski skupini, hkrati pa tveganje poslancev na neodobranje njihovega početa doma. V primeru pomembnih tematik za nacionalno stranko je to največkrat kar obsodba na kaznovanje (izid D). Slednji izid je najslabši za poslance, saj si kljub dobri luči znotraj EP uničujejo kariero doma, ki jih je v omenjeno institucijo tudi privedla. Nasprotovanje si v večini primerov privoščijo zgolj poslanci, ki končujejo politično kariero, tisti z veliko politično močjo ali posamezniki, ki že imajo zagotovljeno kariero na ravni EU (Faas 2003).

4.3. Merjenje usklajenosti poslancev v EP

Za ugotavljanje usklajenosti oziroma glasovalnega vedenja poslancev znotraj EP je potrebno poznati nekatere indikatorje, s pomočjo katerih je moč obrazložiti marsikatero odločitev pri glasovanju.

Prvi indikator predstavljajo bibliografske informacije o poslancih, ki jih je moč pridobiti v publikacijah strankarskih skupin, EP ali nacionalnih strank. Drugi indikator je postavljanje poslanskih vprašanj⁴⁰, ki se lahko zadevajo vsake tematike in jih lahko raziskovalci klasificirajo ter proučujejo. Usklajenost je moč obrazložiti tudi z razdeljevanjem vodstvenih funkcij znotraj strankarske skupine ali raznih odborov kot pozitivno ali negativno »spodbudo« za delovanje v skladu s strankarsko skupino. Raziskujejo se tudi aktivnosti znotraj različnih odborov, predvsem delovanje poročevalcev, ki imajo znotraj odborov precejšen vpliv. Primerne kazalce predstavljajo tudi razne raziskave o poslancih, podkrepjene z intervjuji, ter zapisi o prisotnosti poslancev na sejah odborov in plenarnih zasedanjih (Hix, Raunio, Scully 1999: 24).

Najpogostejši indikator, po katerem se raziskuje glasovalno delovanje poslancev in njihovo usklajenost s strankarskimi skupinami, predstavljajo »roll-call« glasovanja, ki ga uporabljajo uveljavljeni raziskovalci delovanja EP, kot so Hix (1999), Attinà (1990), Raunio (1999), Scully (1999), Faas (2002, 2003), Noury (2001), Roland (2001), Poole & Rosenthal (1985,1991)...

Za proučevanje poslanskega vedenja s pomočjo »roll-call« glasovanj je podatke o glasovih s posameznega glasovanja potrebno analizirati s pomočjo izračunavanja indeksov, ki izostrijo

---

⁴⁰ Posameznemu poslancu so na voljo le pisna vprašanja, za razliko od ustnih vprašanj in »ure vprašanj«, katerih se lahko poslužujejo le strankarske skupine, odbori ali vsaj 29 članov EP.

posebnosti oziroma prevladujoče značilnosti. Na voljo je več indeksov, ki so bili razviti za proučevanje podatkov o glasovanjih in tudi prilagojeni za različne tipe glasovanj.

Eden izmed indeksov se imenuje »Index of Agreement« (IoA)⁴¹ oziroma »indeks o strinjanju«, ki ga je razvil posebej za prostor EP Attinà, ga uporabil v raziskavi o vedenju poslancev v EP in upošteva glasove »za«, »proti« in »vzdržane« (Attinà 1990).

$$IoA_i = \frac{M - (N - M)}{N} * 100$$

Drugi primeren indeks za raziskovanje »roll-call« glasovanj znotraj EP predstavlja »Agreement index« (AI)⁴² oziroma »indeks strinjanja«, ki je precej podoben zgornjemu, a nekoliko novejši in enostavnejši, saj ne zavzema negativnih vrednosti (Hix, Noury, Roland 2001: 9).

$$AI_i = \frac{\max\{Y_i, N_i, A_i\} - \frac{1}{2} * [(Y_i + N_i + A_i) - \max\{Y_i, N_i, A_i\}]}{(Y_i + N_i + A_i)}$$

Tretji izmed indeksov je »Index of voting likeness« (IVL), oziroma »indeks glasovalne podobnosti«, ki ga je razvil Rice. Slednji indeks je razvit za prostor Kongresa ZDA⁴³, zato ne predstavlja večje vrednosti za raziskave, ki so omejene na EP (Hix, Noury, Roland 2001: 10) in ga v nadaljevanju ne bomo več omenjali.

Rezultati usklajenosti posameznih proučevanih skupin se kljub izračunavanju po različnih, zgoraj omenjenih indeksih, skoraj ne razlikujejo. »Agreement index« od Attine in »Indeks of agreement« dajeta popolnoma iste rezultate, le da so vrednosti pri zadnjem vedno pozitivne. Ricov indeks od ostalih dveh nekoliko odstopa, kar je posledica neupoštevanja možnosti »vzdržan« s katero določene skupine zavirajo sprejetje različnih predlogov (Hix, Noury, Roland 2001: 10).

⁴¹ Indeks (IoA) zavzema vrednosti od -33 do 100, pri čemer 100 pomeni popolno usklajenost -33 pa popolno neusklajenost oziroma razcepljenost poslancev med tri dane možnosti. V primeru da ima indeks večjo vrednost od 0, je več poslancev glasovalo za eno opcijo kot za drugi dve skupaj. M predstavlja frekvenco modalnega razreda (najštevilčnejšega razreda izmed razredov »za«, »proti« in »vzdržan«) pri posameznem glasovanju, N pa število glasov znotraj posamezne skupine (Attinà, 1990).

⁴² Indeks (AI) zavzema vrednosti od 0 do 100, pri čemer 0 pomeni popolno neusklajenost in 100 popolno usklajenost. Y pomeni število poslancev znotraj posamezne skupine, ki je glasovalo »za«, N velja za tiste, ki so izbrali opcijo »proti« in A za »vzdržan« (Hix, Noury, Roland, 2001).

⁴³ Poslanci v EP imajo za razliko od Kongresa ZDA tri in ne dve glasovalni možnosti. Poleg možnosti »za« in »proti«, imajo na voljo še možnost »vzdržan«, kar Rice v indeksu ne upošteva (Hix, Noury, Roland 2001: 10).

Indeksi izračunavanja usklajenosti poslancev znotraj različnih skupin zakonodajnih teles pa so tudi predmet kritik. Nasprotniki kot najpomembnejši argument proti indeksom in izračunavanju usklajenosti s pomočjo »roll-call« glasovanj navajajo nejasnost med močjo skupine in preferencami poslanca (Krehbiel v Faas 2003: 21). Indeksi s stopnjo usklajenosti namreč ne ločijo med:

- usklajenostjo na podlagi podobnih preferenc in
- usklajenostjo na podlagi organizacijske moči strankarske skupine.

Raziskovalci⁴⁴ se z omenjeno dilemo spopadajo predvsem na način ugotavljanja individualnih preferenc posameznih poslancev s pomočjo različnih raziskav programov strank, anket in raziskovanja izidov posameznih glasovanj ter manifestnih predlogov. Skupen zaključek poglobljanja v omenjeno dilemo pa je vendarle, da:

»usklatih strankarskih skupin ne gre pričakovati zgolj na podlagi skupnih preferenc (Faas 2003: 21).«

4.3.1. Empirični poizkus merjenja usklajenosti poslancev v EP

Podatki za empiričen izračun merjenja usklajenosti poslancev v EP izvirajo iz »roll call« glasovanj, ki so se odvijala v obdobju med julijem in decembrom 1999. Podatki so elektronsko transformirani iz posamičnih zapisov uradnih publikacij v enotno bazo podatkov s pomočjo programa CREP⁴⁵, ki ga je razvila raziskovalna skupina EPRG⁴⁶ in katere sodelavec Simon Hix je tudi omogočil dostop do omenjene baze. Baza je sestavljena iz 246 posamičnih glasovanj, pri katerih je bila povprečna udeležba pri glasovanju 72,6 %, povprečna prisotnost na sejah pa 84 %. Podatki zavzemajo 626 poslancev EP, ki jih je moč razporediti v različne podkategorije (15 držav članic, 9 strankarskih skupin⁴⁷ in 64 strank nacionalne oziroma regionalne ravni).

Rezultati, ki jih pridobimo z izračunavanjem aritmetične sredine indeksa usklajenosti (IoA) na vzorcu »roll call« glasovanj, so v skladu z nekaterimi že poprej opravljenimi raziskavami (Faas 2003, Hix 2000, Scully 1997), kar do določene mere potrjuje veljavnost empiričnih ugotovitev.

---

⁴⁴ Krehbiel, Snyder in Groeclose, Hix, Budge et al. (v Faas 2003:21).

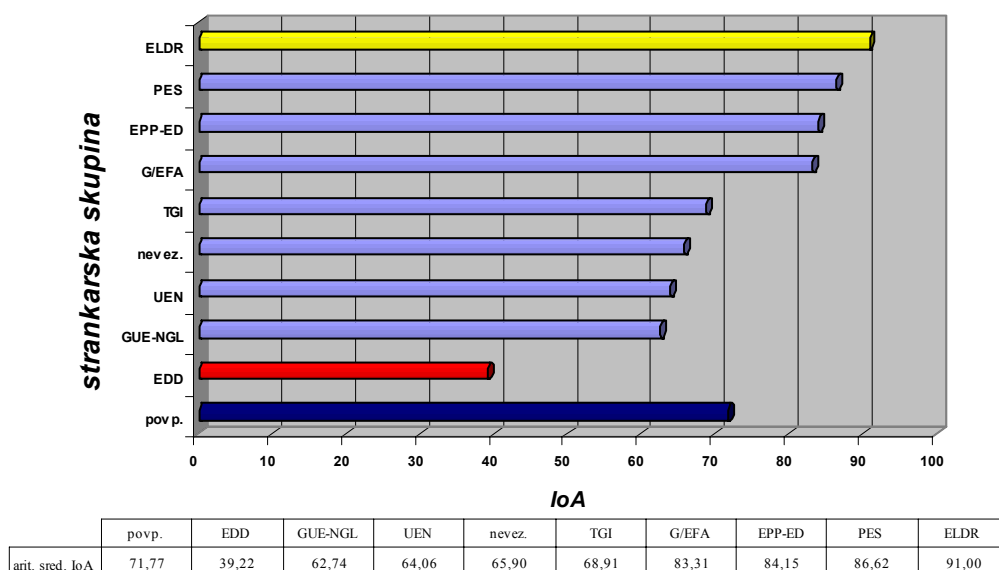
⁴⁵ Craigon Roll-call Extraction data je program, ki bere poročila glasovanj in jih strukturira v bazo podatkov.

⁴⁶ European Parliament Research Group se ukvarja z raziskovanjem glasovanja znotraj EP.

⁴⁷ Pri tem upoštevamo »nevezane« poslance in »tehnično« skupino (TGI) kot strankarsko skupino, čeprav to nista iz že poprej navedenih razlogov (glej točko 3.2.).

Slika s preglednico 1: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) po strankarskih skupinah

Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov, zabeleženih na »roll-call« glasovanjih v EP

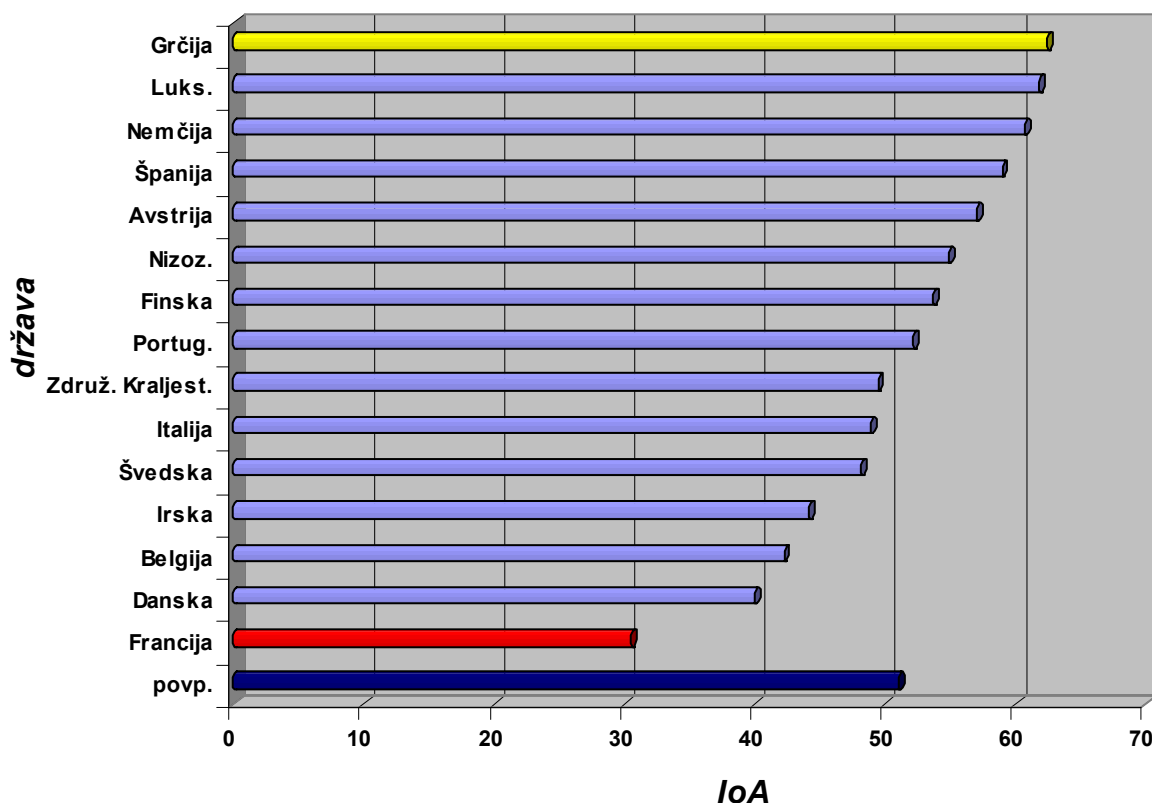
Pri strankarskih skupinah je očitna visoka stopnja usklajenosti pri največjih (vse vrednosti aritmetične sredine IoA nad 80), ki imajo najštevilčnejše predstavništvo v EP in so organizacijsko bolj kompleksne ter hkrati pripadajo svoji evropski strankarski federaciji (glej 2.2.2.1.). Najvišjo stopnjo usklajenosti poslancev s strankarsko skupino kaže ELDR, vzroke za to pa gre iskati v manjšem številu njenih poslancev, kljub kompleksni organizaciji. Pri večjem vzorcu glasovanj se povzpne tudi usklajenost zelenih (G/EFA) (Faas 2003: 38), kar pa v tej raziskavi ni slučaj⁴⁸. Precej manjšo stopnjo usklajenosti kažejo ostale strankarske skupine oziroma kategorije⁴⁹ (po aritmetični sredini IoA od 50 do 60), z izjemo EDD, ki očitno odstopa in izkazuje najnižjo stopnjo usklajenosti (aritmetična sredina IoA = 39), za kar je na mestu uporaba termina neusklajenost. Manjše strankarske skupine so manj usklajene, kar še bolj velja za nevezane kandidate in pa tehnično skupino (TGI), vendar pa v izračunu izkazuje nekoliko višjo stopnjo usklajenosti kot pri izračunih ostalih raziskav z večjo bazo podatkov.

⁴⁸ Faas razpolaga z bazo 2582 »roll call« glasovanj.

⁴⁹ Kategorija »nevezanih« poslancev ni strankarska skupina, kakor tudi ne tehnična skupina (TGI), ki ne vzdrži definicije strankarskih skupin in se ponekod kot taka ne navaja (glej 3.2.).

Slika s preglednico 2: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) po državah članicah

	povp.	Francija	Danska	Belgija	Irska	Švedska	Italija	Združ. Kraljest.	Portug.	Finska	Nizoz.	Avstrija	Španija	Nemčija	Luks.	Grčija
arit. sred. IoA	50,98	30,48	39,98	42,21	44,19	48,18	48,86	49,42	52,12	53,71	54,80	56,95	58,93	60,66	61,78	62,42

Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov, zabeleženih na »roll-call« glasovanjih v EP

Če predpostavljamo oziroma gledamo na poslance določene države članice v EP kot na skupino, pridemo do zanimivih zaključkov. Poslanci po državah članicah izkazujejo precej manjšo stopnjo usklajenosti (po aritmetični sredini IoA od 40 do 60) kot je ta v primeru strankarskih skupin. Številčnost umetno zamišljenih skupin po državah članicah ne igra nikakršne vloge, kar utegne nakazovati na organizacijsko superiornost⁵⁰ številčnejših – večjih strankarskih skupin. Na splošno naj bi veljalo, da so države, ki imajo nizko stopnjo »nacionalne usklajenosti«, z izjemo Italije, precej evro-skeptične. To naj bi pomenilo, da so poslanci omenjenih držav primorani zavirati integracijske procese, s čimer zadovoljijo svoje volivce (Faas 2003: 24). Najvišjo stopnjo »nacionalne usklajenosti« kažejo Grčija, Luksemburg in Nemčija (vse vrednosti nad 60 po aritmetični sredini IoA), najmanjše pa očitno Francija (aritmetična sredina IoA = 30). Če združimo ugotovitve obeh slik s preglednicama zgoraj, lahko podamo trditev, da glasovanje v EP poteka bolj po

⁵⁰ Moč vplivanja na odločitve poslanca pri glasovanju.

transnacionalni liniji - liniji strankarskih skupin. Še posebej to velja za številčnejše strankarske skupine, ki prednjačijo v organizaciji, višini sredstev, številu pomembnih položajev znotraj EP...

Za pridobljene izračune aritmetične sredine indeksa IoA smo izračunali tudi standardne odklone in koeficiente variacije⁵¹ (priloga 7). Koeficient variacije (v %) na primeru držav je pri vseh večji od 50 %, kar jasno nakazuje na odstopanja indeksa IoA po posameznih glasovanjih od aritmetične sredine. Tovrstne ocene torej zahtevajo posebno opozorilo zaradi, saj njihova vrednost krepko presega mejo 20 % (Lardaro 1993). Na primeru treh največjih strankarskih skupin je koeficient variacije okoli 20 %, kar predstavlja dopustno mejo za zanesljivost vzorčnih ocen in potrjuje višjo stopnjo usklajenosti pri večjih strankarskih skupinah. Velike vrednosti koeficienta variacije pri večini proučevanih skupin je moč obrazložiti s spreminjajočo se vsebino glasovanja. Primer različne vsebine glasovanja je predstavljen v Prilogi 8, kjer so izračunani indeksi IoA za posamezno državo ali strankarsko skupino po posameznih glasovanjih. Vrednosti teh indeksov so za posamezno, po aritmetični sredini IoA, zelo usklajeno skupino zelo različni, kar še dodatno potrjuje pomembnost vsebine o kateri se glasuje.

Ob tem se ponuja tudi odgovor na drugo delovno hipotezo H_{d2} , ki je postavljena z namenom osvetlitve relacije velikost (številčnost) strankarskih skupin - »pro-evropsko« delovanje oziroma glasovanje (večja intenzivnost integracijskih procesov). Iz Slike s preglednico 1 je razvidno, da štiri najštevilčnejše strankarske skupine izkazujejo očitno višjo stopnjo usklajenosti kot ostale, pri čemer usklajenost relativno sorazmerno pada s številčnostjo strankarske skupine, pri čemer je potrebno izvzeti tehnično skupino (TGI) in kategorijo »nevezanih«. Posledično lahko trdimo, da **velikost strankarskih skupin v EP spodbuja »pro-evropsko« delovanje poslancev**, čeprav to ni edini faktor, ki vpliva na usklajenost poslancev pri glasovanju.

Pro-evropsko delovanje lahko opredelimo kot delovanje, kjer je usklajenost poslancev na visoki stopnji, saj je konstruktivno delovanje znotraj EP nujno za nenehen razvoj integracije. S povezovanjem rezultatov slik s preglednicama in poznavanjem ideološke usmeritve strankarskih skupin je razvidno, da so manj številčne skupine bolj evroskeptične, kar pomeni, da utegne biti ideološki nazor tudi eden izmed razlogov za neusklajenost. Vedenje poslancev

⁵¹ Najbolj uporabljena mera primernosti modela je koeficient variacije, ki si izogne težavam standardnega odklona (tj. enote mere). Izračunamo ga tako, da standardni odklon delimo s povprečno vrednostjo odvisne spremenljivke vzorčnih podatkov: $KV(v\%) = \frac{s_y}{\bar{y}} * 100$. Lardaro (1993) omenja, da je ocenjena vrednost (»rule of thumb«) primernosti ocenjevanega modela vrednost koeficienta variacije 0,2 oziroma 20 %.

je razumljivo, saj velikost strankarskih skupin močno vpliva na višino sredstev, s katerimi razpolaga strankarska skupina, število vplivnih položajev znotraj EP (zasledovanje kariere), evroskeptičnost pa pri manj številčnih skupinah lahko pomeni, da poslanci izražajo bolj svoja ideološka prepričanja (zasledovanje začrtanih politik ali ponovna izvolitev).

Pregled glasovanja oziroma usklajenosti pri glasovanju znotraj nacionalnih strankarskih delegacij, ki sestavljajo posamezne strankarske skupine, pa odkriva povsem nove dimenzije. Nacionalne strankarske delegacije namreč izkazujejo neverjetno usklajenost glasovanja svojih poslancev (več kot polovica vseh nacionalnih strankarskih delegacij ima vrednost indeksa IoA nad 90), kar pomeni, da znotraj le-teh skorajda ni konfliktnih odločitev. Ta rezultat izračuna nakazuje na dejstvo, da so nacionalne strankarske delegacije najbolj usklajena organizacijska oblika znotraj EP.

Pri tem se ponovno postavi v ospredje dilema Krehbiela (v Faas 2003: 21), ki se sprašuje:

»Ali je usklajenost nacionalnih strankarskih delegacij posledica usklajenosti na podlagi podobnih preferenc poslancev ali usklajenosti na podlagi organizacijske moči strank?«

Iz tega lahko še razširimo dilemo na: Ali je usklajenost strankarskih skupin posledica skupnih preferenc poslancev, skupnih preferenc nacionalnih strankarskih delegacij, organizacijske oziroma strukturne moči strankarske skupine ali pa organizacijske oziroma strukturne moči nacionalne stranke?

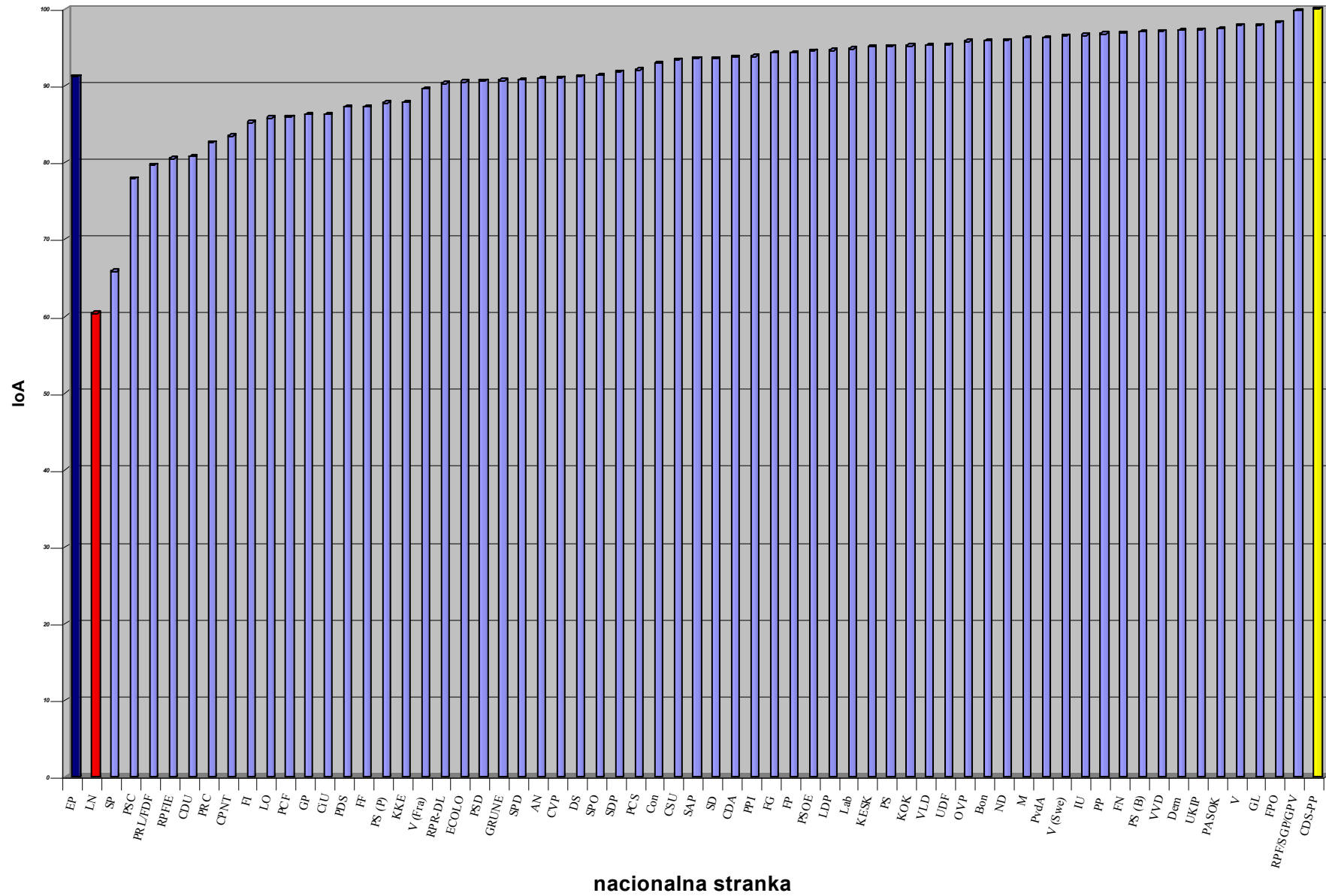
Za testiranje delovne hipoteze H_{d1} je potreben pregled glasovanja poslancev EP, kadar se odloča o bolj pomembnih tematikah. »Pomembne« tematike lahko opredelimo po sami vsebini, lahko pa tudi po postopku odločanja glede na stopnjo moči parlamenta v postopku sprejetja zakonodaje⁵². Zaradi večje količine podatkov o glasovanjih s slednjimi značilnostmi (39 glasovanj v postopku soodločanja, le 2 glasovanji s področja širitve EU) je testiranje delovne hipoteze opravljeno s podatki o glasovanjih poslancev v postopku soodločanja⁵³.

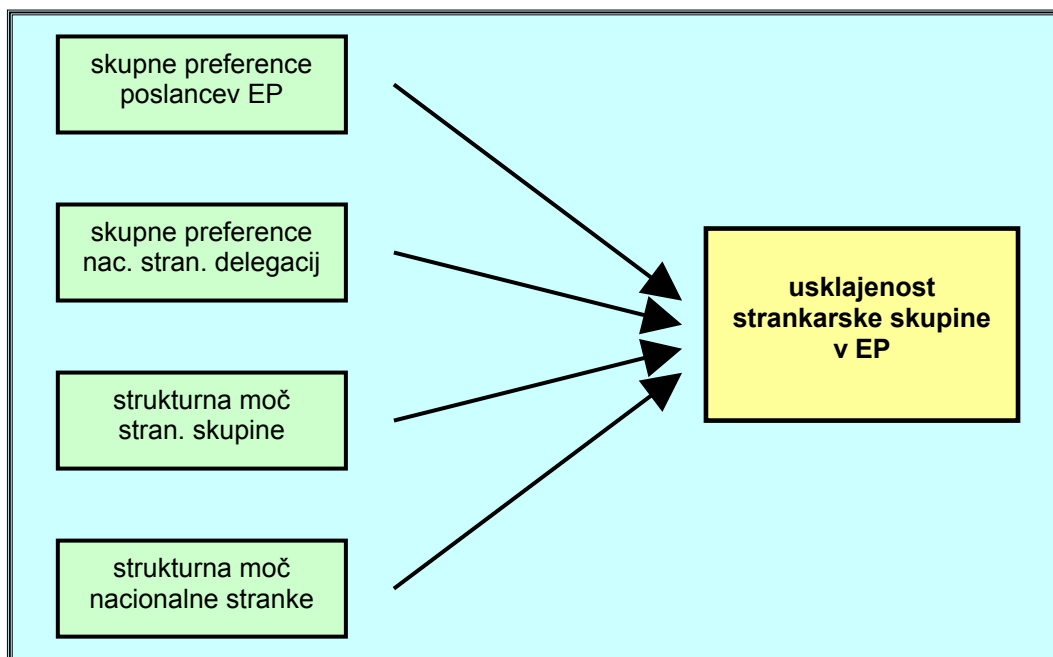
---

⁵² EP ima v zakonodajnih postopkih sodelovanja in soodločanja večji vpliv na končni izid zakonodajnih predlogov, o katerih se glasuje (Corbett, Jacobs, Shackleton, 2000: 188-202).

⁵³ Podatkovna baza je sestavljena na podlagi 39 »roll-call« glasovanj poslancev v EP. Glasovanja so bila zabeležena v obdobju med julijem in decembrom 1999.

Slika 8: Aritmetična sredina indeks usklajenosti (IoA) po nacionalnih strankah

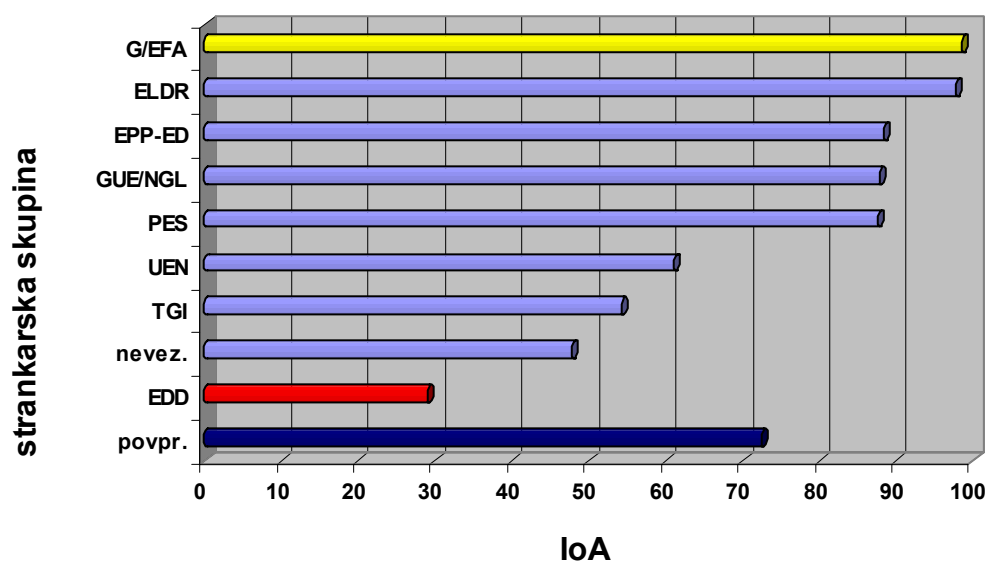
Slika 9: Dilema o vzrokih za usklajenost strankarskih skupin v EP

Vir: lastna skica

Že opravljene raziskave omenjajo, da je stopnja prisotnosti poslancev na glasovanjih precej večja, kjer se zakonodaja sprejema s postopkom soodločanja ali sodelovanja (Scully v Hix, Raunio, Scully 1999: 10). To nakazuje na višjo stopnjo angažiranosti ter hkrati potrjuje domnevo o »pomembnih« tematikah oziroma večji stopnji vpliva odločitev, ki jih parlament sprejme. Pri glasovanjih z omenjenim zakonodajnim postopkom se usklajenost večjih strankarskih skupin še poveča, pri manjših pa nekoliko pade, kar še dodatno nakazuje na »prosto« glasovanje manjših strankarskih skupin in moč »whipov« ter discipliniranja pri večjih. Po svoji neusklajenosti ponovno močno odstopa EDD (aritmetična sredina IoA = 29), ki tudi v postopkih, kjer ima odločitev EP precejšno težo, deluje nepovezano in kontra-konstruktivno.

Usklajenost zamišljenih skupin poslancev iz istih držav se v postopku soodločanja prav tako poveča. Zanimivo je, da je povečanje pri državah celo večje kot pri strankarskih skupinah (v povprečju 6 enot aritmetične sredine indeksa IoA), predvsem pa pri vseh državah, kar nakazuje na večjo zavest o pomembnih tematikah. Evroskeptične države še vedno zasedajo mesta z nižjo stopnjo usklajenosti, vendar pa ta delitev ni več opazna, hkrati pa je tudi pri omenjenih vidno povečanje stopnje usklajenosti, kar ne velja za strankarske skupine z nizko vrednostjo indeksa usklajenosti.

Slika s preglednico 3: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) v postopku soodločanja po strankarskih skupinah

	pov pr.	EDD	nevez.	TGI	UEN	PES	GUE/NGL	EPP-ED	ELDR	G/EFA
arit. sred. IoA	72,51	29,04	47,89	54,18	61,13	87,71	87,74	88,48	97,76	98,63

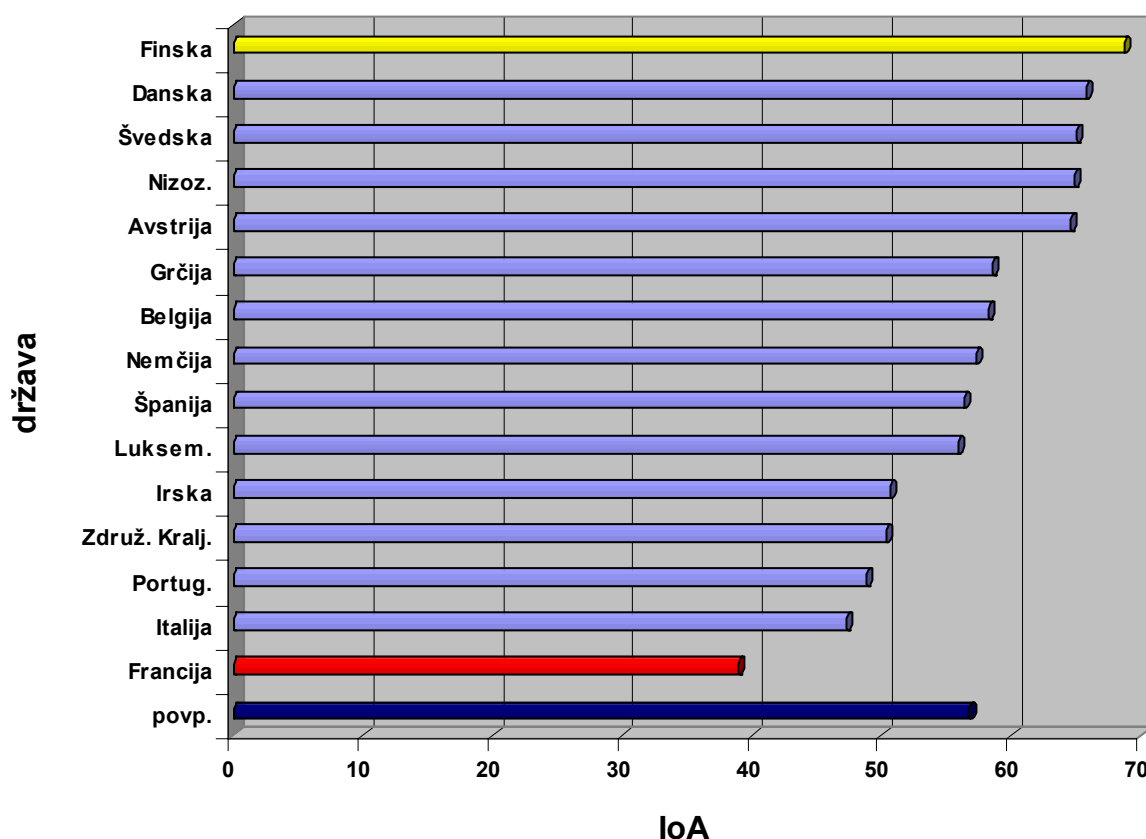
Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov, zabeleženih na »roll-call« glasovanjih v EP

Iz preglednic s slikama 3 in 4 lahko ugotovimo, da se ob povečanju pomembnosti odločitev EP poveča tudi usklajenost tako po strankarskih skupinah kot po državah. Poveča se stopnja nacionalne zavesti, saj se v proučevanem postopku zakonodajnega odločanja usklajenost pri vseh državah bolj poveča, hkrati pa se težje ločuje države po usklajenosti glede na ideološko prepričanje, kot je bil primer pri celotni bazi glasovanj. Mogoče bi bilo celo podati trditev, da v primeru slabše organizacije oziroma strukturnega pritiska skupin »prosti« glasovi pripadejo nacionalnemu čutu in so vidni v večji usklajenosti po državah.

S tem lahko odgovorimo na prvo delovno hipotezo H_{d1} , po kateri naj bi poslanci pri pomembnejših odločitvah glasovali bolj po načelu nacionalnosti. To ne velja, saj je usklajenost delovanja strankarskih skupin, ki delujejo na temelju ideološke povezanosti, precej večja od usklajenosti skupin na temelju nacionalnosti. Hkrati se pri pomembnejših odločitvah usklajenost strankarskih skupin celo poveča (ne pade, kot bi bilo iz delovne hipoteze H_{d1} pričakovati), toda ob podrobnejšem pregledu to ne velja za manjše strankarske skupine (EDD), ki delujejo celo manj usklajeno kot poprej. To pomeni, da v primeru le-teh nastopi močan faktor nacionalne zavesti, kar pa gre iz poznavanja ideoloških nazorov

omenjenih skupin tudi pričakovati⁵⁴. Preseneča tudi občutno večja usklajenost držav pri večji pomembnosti odločitev, na kar je delovna hipoteza merila, vendar pa ne na račun zmanjšanja usklajenosti strankarskih skupin, temveč na račun ostalih razlogov, zaradi katerih so poslanci glasovali v nasprotju s strankarsko skupino (zasledovanje začrtanih politik).

Slika s preglednico 4: Aritmetična sredina indeksa usklajenosti (IoA) v postopku soodločanja po državah članicah EU

	povp.	Francija	Italija	Portug.	Združ. Kralj.	Irška	Luksem.	Španija	Nemčija	Belgija	Grčija	Avstrija	Nizoz.	Švedska	Danska	Finska
arit. sred. IoA	56,77	38,98	47,33	48,88	50,31	50,60	55,90	56,36	57,27	58,29	58,57	64,63	64,91	65,03	65,76	68,70

Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov, zabeleženih na »roll-call« glasovanjih v EP

Odgovorimo lahko tudi na prvo temeljno hipotezo H_{11} ter jo zavrnilo, saj **poslanci v EP ne delujejo primarno po načelu nacionalnosti**, temveč po načelu pripadnosti strankarskim skupinam, ki obstajajo na osnovi ideoloških vezi. Z omenjenimi ugotovitvami sovpadajo tudi raziskave avtorjev, kot so: Faas (2003), Hix (2002), Hix (2000), Scully (2000), Brzinski (1995), Attinà (1992), Raunio (2000)... Omeniti pa je potrebno, da ne gre podcenjevati

⁵⁴ Omenjene skupine nasprotujejo nadaljnji oziroma večji stopnji integriranja ter spodbujajo ohranitev pristojnosti nacionalne države.

nacionalnega interesa, saj je pri pomembnejših odločitvah bolj opazen, hkrati pa so tudi nacionalne strankarske delegacije (skupine znotraj strankarskih skupin sestavljene na osnovi nacionalnosti) najbolj usklajena organizacijska struktura v EP (glej sliko 8). Le-te imajo možnost odločiti se za delovanje proti svoji strankarski skupini v vsakem danem trenutku. Razlogi, zaradi katerih se nacionalne strankarske delegacije odločijo delovati proti svoji strankarski skupini, pa so pogosto tudi posledica nacionalnega interesa (Faas 2003: 25, 26). Iz tega lahko zaključimo, da nacionalni interes ni tako nepomemben dejavnik vplivanja na odločitve poslancev EP, saj se utegne kanalizirati v neusklajenem delovanju nacionalnih strankarskih delegacij s pripadajočimi strankarskimi skupinami, kar lahko prevlada nad ideološkimi ter drugimi interesi skupine. Opomniti pa je potrebno, da so zaključki, pridobljeni na podlagi izračuna aritmetične, omejene vrednosti, kar je pokazal izračun koeficientov variacije (Priloga 7).

5. Pripravljenost slovenskih političnih strank na delovanje v EP

Raziskovanje pripravljenosti slovenskih političnih strank na delovanje v EP predstavlja obsežen zalogaj za raziskovalca, ki je časovno omejen ter v akademskih krogih še neuveljavljen. Gre za »tabula rasa« področje, saj ni na voljo nikakršne literature na zadevno tematiko. V poznanih akademskih krogih, trenutno ni izvajajoče se raziskave, ki bi vsaj delno obravnavala pripravljenost slovenskih političnih strank na delovanje v EP, kar raziskovalca postavi povsem na začetek.

Za dostop do redkih informacij je bilo potrebno izpeljati strukturiran družboslovni intervju (Priloga 3). Njegova izvedba je bila omejena na slovenske parlamentarne politične stranke, ki so vstopile v Državni zbor leta 2000. Izmed osmih političnih strank jih je pripravljenost na intervju pokazalo sedem, z izjemo SLS⁵⁵. Pet izmed sedmih pa je dejansko odgovorilo na vprašalnik, saj stranki NSi⁵⁶ in SMS, kljub dvomesečnim prošnjam, nista našli časa za pripravo odgovorov. Podatki, pridobljeni s pomočjo intervjujev, so bili dopolnjeni z informacijami, ki jih slovenske politične stranke, strankarske skupine EP in transnacionalne politične stranke posredujejo na svojih uradnih straneh svetovnega spleta.

---

⁵⁵ Slovenska ljudska stranka (SLS).

⁵⁶ Nova Slovenija, Krščanska ljudska stranka (NSi).

Nekatere slovenske parlamentarne politične stranke že delujejo v transnacionalnih političnih strankah⁵⁷ in v strankarskih skupinah, kjer imajo njihovi predstavniki status opazovalcev. SLS, NSi in SDS⁵⁸ sodelujejo kot pridružene članice v Evropski ljudski stranki (EPP) (internet 7) in imajo vsaka po enega opazovalca (Podobnik, Peterle, Brejc) v korespondenčni skupini EPP-ED (internet 8). LDS⁵⁹ deluje kot članica Evropskih liberalnih demokratov (ELDR) (internet 9) in ima tri opazovalce (Jakič, Kacin, Germič) v skupini ELDR (internet 10). ZLSD⁶⁰ je članica Stranke evropskih socialistov (PES) (internet 11) in ima opazovalca (Horvat) v strankarski skupini PES (internet 12). Ostale tri parlamentarne stranke (DeSUS⁶¹, SMS⁶², SNS⁶³) ne delujejo v transnacionalnih političnih strankah ter strankarskih skupinah, pri čemer velja omeniti, da se, SNS⁶⁴ čuti najbližje strankarski skupini Zveze za Evropo narodov (UEN). Le pet od osmih parlamentarnih političnih strank sodeluje v transnacionalnih političnih strankah in strankarskih skupinah EP. Podatek postane manj zaskrbljujoč, če dodamo, da kar 76 od 88⁶⁵ poslancev državnega zbora pripada političnim strankam, ki sodelujejo s transnacionalnimi političnimi strankami in strankarskimi skupinami EP.

Slovenske parlamentarne politične stranke izkazujejo precejšnjo zrelost⁶⁶ z vidika profila politikov, ki jih nameravajo poslati na volitve za v EP. Stranke SDS, LDS, ZLSD in DeSUS opisujejo⁶⁷ idealnega kandidata za mesto poslanca v EP kot uveljavljenega politika, ki je relativno visoko izobražen in aktiven na področju tematik na ravni EU. Temu opisu nekako ustrezata tudi najverjetnejša nosilca liste SLS in NSi, Podobnik⁶⁸ in Peterle (internet 14). Po kratkem pomisleku pa ne gre prezreti dilemo, da so Hrovat iz ZLSD, Brejc iz SDS, Kacin iz LDS in poprej omenjena že preživeli vrhunec osebne politične kariere. SNS se bolj zanaša na profil mladega, ambicioznega politika, ki je prodoren in evroskeptičen, kar ustreza njihovi usmeritvi glede strankarskih skupin EP.

---

⁵⁷ Sodelujejo kot pridružene članice ali članice (internet 7, internet 9, internet 11).

⁵⁸ Socialdemokratska stranka Slovenije (SDS).

⁵⁹ Liberalna demokracija Slovenije (LDS).

⁶⁰ Združena lista socialnih demokratov Slovenije (ZLSD).

⁶¹ Demokratična stranka upokojencev Slovenije (DeSUS).

⁶² Stranka mladih Slovenije (SMS).

⁶³ Slovenska nacionalna stranka (SNS).

⁶⁴ Intervju z Zmagom Jelinčičem, poslancem Državnega zbora, Ljubljana, 14. julija 2003.

⁶⁵ Izvzeta sta predstavnika narodnih skupnosti.

⁶⁶ Scarrow (v Hix, Raunio, Scully 1999: 8) omenja tri profile politikov, ki delujejo v EP: mlade in ambiciozne, uveljavljene in »odslužene« pred upokojitvijo. Profil politika, ki zastopa nacionalno stranko izraža tudi stopnjo prioritete EP za nacionalno stranko.

⁶⁷ Podatki, zbrani z vprašalnikom in poslani predstavnikom slovenskih političnih strank, Ljubljana, v obdobju od 10. julija do 25. avgusta 2003.

⁶⁸ Mesto nosilca liste SLS na volitvah v EP je dokaj negotovo, saj znotraj stranke potekajo razprave o odstopu Franca Buta z mesta predsednika stranke. V primeru slednjega mnogi vidijo na njegovem mestu Janeza Podobnika, dosedanjšega opazovalca v EP. Prvo mesto na listi SLS za volitve v EP bi tako verjetno pripadlo dosedanjemu predsedniku. (internet 14, avgust 2003)

Različna stopnja pripravljenosti na delovanje v EP se pri slovenskih parlamentarnih strankah kaže tudi glede stopnje pripravljenosti na volitve v EP, ki bodo po pričakovanjih junija 2004. Pri LDS⁶⁹ opozarjajo na pomembnost volilnega sistema (Priloga 4), še posebej 11. člena, ki opredeljuje Slovenijo kot eno volilno enoto. Omenjeno dejstvo postavlja v ospredje gradnjo volilne kampanje na posamezniku, s čimer se strinja tudi SDS⁷⁰. Pomembnost programa poudarjajo pri DeSUS, SNS ter pri LDS, ki prav tako opozarja na povezavo s strankarsko skupino (Priloga 5). Povezava s slednjo je za ZLSD temelj volilne kampanje, saj naj bi velikost strankarske skupine PES predstavljala prednosti, ki jih bodo volivci s seznanitvijo tekom volilne kampanje znali prepoznati⁷¹. Precejšnja stopnja nejasnosti glede nastopa na volitvah v EP vlada znotraj strank Koalicije Slovenije, pridruženih članic Evropske ljudske stranke. Pri SDS, NSi in SLS se namreč ne morejo dogovoriti o skupnem⁷² ali posamičnem nastopu na volitvah (internet 14). Prav tako pri DeSUS šele razmišljajo o skupnem nastopu z nekaterimi političnimi strankami, vendar naj bi se še dogovarjali⁷³. Nejasnosti o načinu nastopa na volitvah pričajo o nepripravljenosti že na same volitve poslancev, kaj šele na delovanje le-teh.

Po podatkih, zbranih pri parlamentarnih političnih strankah, opazimo tudi skupno pozicijo glede bodočega delovanja poslancev EP, ki naj bi pozornost večinoma usmerili na dogajanja na ravni nacionalne države. Le LDS, SDS in SNS poudarjajo tudi pomen delovanja na ravni EU, znotraj katere si utegnejo njihovi poslanci izgraditi kariero, kar hkrati pomeni večjo pogajalsko moč za nacionalno stranko in državo. Usmerjenost na raven nacionalne države in njenih problematik ponazarja skrb za ponovni mandat ter gradnjo »domače« politične kariere poslancev (Faas 2003: 25), saj jih sicer utegne nacionalna stranka izpustiti pri izbirah kandidatov za pomembnejše funkcije. Za ZLSD, DeSUS in SNS naj bi bil poglavitno vodilo delovanja njihovih poslancev tudi program, s katerim so prišli na volitve. Tovrstna prepričanja kažejo na relativno idealiziranje odločanja v EP, ki je pogosto posledica kompromisov med strankarskimi skupinami (»velika« koalicija⁷⁴) in znotraj le-teh (Poglavje 4.2.).

---

⁶⁹ Intervju z Romanom Jakičem, poslancem Državnega zbora in opazovalcem v EP znotraj ELDR, Ljubljana, 7. julij 2003.

⁷⁰ Intervju z Miho Brejcem, poslancem Državnega zbora in opazovalcem v EP znotraj EPP-ED, Ljubljana, 25. avgust 2003.

⁷¹ Intervju s Ferijem Horvatom, poslancem Državnega zbora in opazovalcem v EP znotraj PES, Ljubljana, 15. julij 2003.

⁷² Z eno samo listo kandidatov za poslance EP.

⁷³ Pogovor s Pavlom Brglezom, generalnim sekretarjem DeSUS, Ljubljana, 7. julij 2003.

⁷⁴ Največji strankarski skupini EPP-ED in PES pogosto delujeta složno na glasovanjih, kar je že vnaprej dogovorjeno. Običajno delovanje pozicija-opozicija bi namreč le zaviralo delovanje EP.

Preglednica 4: Povzetek intervjujev s predstavniki slovenskih parlamentarnih političnih strank

	NSI	SLS	SDS	LDS	ZLSD	DESUS	SMS	SNS
članstvo v transnac. stranki	EPP pridružena članica	EPP pridružena članica	EPP pridružena članica	ELDR članica	PES članica	ni članica		ni članica,
strankarska skupina	opazovalci v EPP-ED	opazovalci v EPP-ED	opazovalci v EPP-ED	opazovalci v ELDR	opazovalci v PES			simpatije do UEN
profil politika za EP	uveljavljen politik	uveljavljen politik	uveljavljen politik (aktiven, izobražen)	uveljavljen politik (izobražen)	uveljavljen politik (izobražen)	uveljavljen politik (izobražen)		mlad, ambiciozen
temelj volilne kampanje			posameznik (volilni sistem)	posameznik, program, povezava z ELDR	povezava s PES	program		program
določevalec delovanja poslancev			ponovna izvolitev, gradnja kariere v EP	gradnja kariere v EP, program	program	program, ponovna izvolitev		program, ponovna izvolitev
ciljna raven delovanja			EP, nacionalna država	EP in EU, nacionalna država	nacionalna država	nacionalna država		EP, nacionalna država
pričakovanja od strank. skupin			položaji v EP, večja moč lobiranja	strokovno podporo, aktivno sodelovanje	aktivnost v EP in sodelovanje	dialog, upoštevanje argumentov		težko govoriti
funkcija nacionalnega interesa			sredstvo za sodelovanje	vodilo	eno izmed vodil	vodilo		vodilo
“poslovník” (mehanizmi kontrole)			ne (že utečen znotraj EPP)	ne (zgolj izbira kandidatov)	v pripravi v EP	ne (po izkušnjah EP)		da
najbolj dovzetni za interese			nacionalne stranke, države	nacionalne stranke	čim širšega dela prebivalstva	interese s socialno noto		nacionalne stranke, države

Vir: podatki, zbrani z vprašalnikom, zastavljenim predstavnikom slovenskih parlamentarnih političnih strank

Pričakovanja političnih strank od strankarskih skupin so zelo realna, saj v večini pričakujejo strokovno podporo, aktivno vlogo znotraj parlamenta in sodelovanje v aktivnostih EP. Žal je to spoznanje le privilegij slovenskih parlamentarnih strank, ki imajo svoje opazovalce v EP, saj sta SNS in DeSUS precej zadržana pri svojih pričakovanjih. Pri SDS pričakujejo tudi večjo moč lobiranja, predvsem skozi potencial strankarske skupine, za kar pa je potrebna poprejšnja uveljavitev znotraj same skupine.

Za poslance EP so mehanizmi kontrole oziroma nekakšen »interni poslovnik« povsem vsakdanja zadeva, saj se na njihove odločitve vpliva s strani nacionalne stranke ter hkrati tudi strankarske skupine (Poglavje 3.6. in Poglavje 4.2.). Pri SDS, ZLSD in DeSUS se zanašajo na že utečene mehanizme znotraj EP, zato na ravni nacionalne stranke o tem ne razmišljajo. Pri LDS poudarjajo, da t.i. »poslovnika« ne bodo izdelali, bo pa nenehno prisoten mehanizem

izbire kandidatov za pomembnejše funkcije, ki bo poslance napeljeval na delovanje v skladu z željami nacionalne stranke. Pri SNS glede mehanizmov kontrole nimajo zadržkov.

Vloga nacionalnega interesa v nadnacionalni instituciji je zelo pomembno vprašanje, ki se ga zavedajo tudi slovenske parlamentarne stranke. Pri vseh naj bi bil le-ta vodilo delovanja, pri čemer ga nekatere dobro ne ločijo od interesa nacionalne stranke. Pri SDS ga bodo upoštevali le v primeru popolnega konsenza slovenske javnosti, kar pa se zgodi zelo redko. ZLSD namerava upoštevati nacionalni interes skupaj z razvojnimi procesi in interesi drugih držav, saj poudarja tudi dovzetnost do interesov čim širšega spektra. Pri LDS, SDS in SNS ocenjujejo, da bodo najbolj dovzetni do interesov nacionalne stranke ter države, pri DeSUS pa naj bi bili najbolj dovzetni za interese starejše populacije.

Glede pričakovanega vedenja bodočih poslancev EP pri LDS, ZLSD in DeSUS pričakujejo, da bodo poslanci najpogosteje upoštevali strankarsko skupino, nacionalno stranko in svojo vest. ZLSD pripisuje veliko pomembnost še transnacionalni stranki, DeSUS pa volji ostalih slovenskih predstavnikov, kar je razumljivo, saj utegne na volitvah v EP nastopiti skupaj z nekaterimi političnimi strankami. Voljo transnacionalne stranke in ostalih slovenskih poslancev EP pri LDS ocenjujejo kot manj pomembno, pri SNS pa nepomembno. Pri slednji namreč pričakujejo, da bodo njihovi predstavniki najbolj upoštevali nacionalno stranko in svojo vest. Slednje sicer ni konsistentno z njihovo namero o vpeljavi mehanizmov kontrole svojih poslancev.

Slovenske parlamentarne politične stranke so torej različno pripravljene na vstop njenih poslancev v EP. Tiste, ki že imajo svoje člane med opazovalci v vrstah strankarskih skupin EP, so v precejšnji prednosti, saj so neposredno vpete v interakcije znotraj EP. Parlamentarne politične stranke brez opazovalcev v EP pa vendarle tudi same niso članice nobenih transnacionalnih političnih strank ter strankarskih skupin, kar lahko razumemo tudi kot nezanimanje za delovanje v institucijah na ravni EU. Pogosto je slišati tudi izjave o nerealnih možnostih manjših strank za izvolitev v EP, vendar je treba opozoriti, da volilni sistem dopušča možnost izvolitve tudi prepoznavnim in uglednim posameznikom iz manjših strank⁷⁵. Opazovalci v EP prav tako še niso izkusili »pravega« mandata, saj njihovi glasovi zaenkrat nimajo teže, kar pomeni, da niso izpostavljeni pravim pritiskom »whipov« in nacionalnih strank. V našem primeru mesta opazovalcev opravljajo tudi osebe, ki jim je omenjena

---

⁷⁵ Zakon o volitvah poslancev v EP pravi, da je območje Republike Slovenije je ena volilna enota, poslanci pa se volijo po proporcionalnem načelu. To zagotavlja prepoznavnim in prodornejšim posameznikom možnost za uspeh, pri čemer je manjši poudarek na njihovi pripadnosti političnim strankam (več v Prilogi 4).

politična funkcija sekundarna, saj je večina od njih poslancev Državnega zbora, kar onemogoči popolno osredotočenje na raven EP.

Slovenske parlamentarne stranke na splošno še vedno idealizirajo⁷⁶, saj ob številčnosti poslancev EP, ni moč realno pričakovati vidne in aktivne vloge za vse predstavnike. Pogosto se zanašajo na že utečene navade delovanja evropskih parlamentarcev, izkazujejo pa tudi močno navezanost na nacionalni interes, ki ga prepogosto enačijo z interesom nacionalne stranke. Stranke nimajo izdelane niti strategije o nastopu na volitvah v EP, ki bodo čez slabo leto. Manjše stranke se še vedno odločajo, če bi sploh nastopile na volitvah, nekatere večje stranke, članice Koalicije Slovenije, pa še tehtajo svoje možnosti o nastopu s skupno ali s posamično listo kandidatov. S temi spoznanji lahko lažje odgovorimo na drugo temeljno hipotezo H₂. Lahko potrdimo, da slovenske politične stranke nimajo izdelanega natančnega pogleda na bodoče ravnanje njihovih članov znotraj strankarskih skupin v EP. Ob tem velja še enkrat poudariti, da obstajajo velike razlike v pripravljenosti med posameznimi parlamentarnimi strankami. Hkrati velja opozoriti, da zaključki, pridobljeni na podlagi zbranih podatkov, vsebujejo določeno mero subjektivnosti avtorja in predstavnikov strank, ki so posredovali podatke.

---

⁷⁶ Velika pričakovanja glede: časa, ki ga bodo imeli na voljo za debate; moči, za sprejetje odločitev v prid Slovenije in možnosti lobiranja, pridobljene z delovanjem v EP.

6. Sklep

Raziskovalna dejavnost v tem diplomskem delu nas je privedla do nekaterih zanimivih zaključkov. Do enega izmed njih pridemo že pri samem brskanju po literaturi, ko ugotovimo, da ni podane jasne definicije pojmov kot so: evropska politična stranka, transnacionalna stranka in strankarska federacija. Razlog nejasnosti je predvsem institucionalna neurejenost političnih strank na ravni EU, kjer se pozornost posveča predvsem strankarskim skupinam, ki bi morale biti le parlamentarna krila evropskih političnih strank, pa temu ni tako. Poskus nove, celostne ureditve političnih strank predstavlja sicer Tsatsosovo poročilo (Venišnik 2002: 72), vendar obstaja dvom o nezainteresiranosti nekaterih poglavitnih akterjev na ravni EU za ureditev tega vprašanja. Institucionalna neurejenost je vzrok ohromljenosti evropskih transnacionalnih političnih strank oziroma strankarskih federacij, za katere se včasih zdi, da so le podaljšana organizacijska enota močnih nacionalnih strank. Odvisne so namreč od kadrovske, organizacijske in finančne podpore nacionalnih strank ter finančnih prilivov strankarskih skupin. Nacionalne politične stranke igrajo močno vlogo tudi pri delovanju strankarskih skupin EP, saj preko svojih poslancev pogosto vplivajo na sprejete odločitve, za katere bi mnogokrat lahko dejali, da so plod nacionalnih interesov oziroma interesov nacionalne stranke. Tovrstne situacije pogosto postavljajo pod vprašaj načelo skupnih ideoloških preferenc, na podlagi katerega so strankarske skupine tudi formirane. Bojazen je še toliko večja, če upoštevamo nenehno krepitev vloge EP v zadnjih dveh desetletjih. Nacionalne politične stranke so namreč bolj angažirane za uveljavljanje svoje volje v EP pri pomembnejših odločitvah, kar je dodatno potrdil tudi empirični preizkus.

Strankarske skupine v svojem delovanju poudarjajo svoj nadnacionalni značaj in ideološko pripadnost, kar ni vedno izrazito. Obstoj »velike koalicije« je eden od fenomenov, ki sicer podpira konstruktivnost parlamenta, hkrati pa vzbuja dvom o pristnosti vztrajnega zastopanja ideoloških preferenc. Zdi se, da so z vzajemno složnostjo včasih bolj zadoščeni parcialni interesi, za katere ne bi mogli trditi, da niso nacionalni. Številčne nacionalne delegacije v velikih strankarskih skupinah uveljavljajo svojo strukturno moč, s katero obvladujejo poslance. Slednji prav gotovo niso odporni na mehanizme nacionalnih strank, s katerimi jih le-te disciplinirajo v primeru neposlušnosti. Ambicije po politični karieri znotraj nacionalne države ali po mirnem ohranjanju statusa poslanca so poglavitni razlog za vzorno vedenje, čeprav poslanci pogosto čutijo pritisk tudi s strani strankarske skupine. Ugovarjanja interesom nacionalne stranke so največkrat posledica gradnje precej gotove kariere na ravni EU ali pa

zasledovanja lastnih ideoloških in svetovnonazorskih preferenc, kar pa se ne dogodi ravno pogosto.

V slovenskem političnem prostoru se večje parlamentarne stranke vneto pripravljajo na vstop njihovih poslancev v EP. Žal se pogosto zazdi, da je ta vnema zgolj navidezna, saj le redko opazimo obravnavanje strankarskih tematik EP s strani političnega akterja, ki ni eden izmed sedmerice opazovalcev. Sedmerica in parlamentarne politične stranke, katerim pripadajo, imajo neprimerno prednost v soočanju s tematikami delovanja poslancev v EP. Ostalim parlamentarnim političnim strankam tako preostane na voljo literatura, kar je delno tudi posledica pomanjkanja sredstev in nezanimanja za tematike EP. Ravnodušnost do tovrstnih tematik je predvsem pri manjših strankah tudi posledica pričakovanega rezultata volitev, ki za manjše stranke ni spodbudnega značaja. Večje parlamentarne stranke so pogosto preobremenjene z napovedmi bodočih izidov, saj aktualne tematike najpogosteje obravnavajo sestavo liste kandidatov za prihajajoče evropske volitve. Pogled na bodoče ravnanje skorajda ne seže dlje kot do samega izbora. Sama izbira nosilcev list kandidatov, med katerimi so tudi že v EU uveljavljeni politiki, še ni razlog za skrb, se pa ta pojavi ob skorajda pretiranem idealiziranju o močni in aktivni vlogi slovenskih poslancev znotraj EP. Opazovalci se preveč zanašajo tudi na strokovno podporo in utečeno prakso evropskih parlamentarcev, ki bi jih lahko označili s tujko kot »go with the flow«, kar pa je na tej stopnji skrajno nesprejemljivo. Mehanizmov ravnanja ob konfliktnih interesov strankarske skupine in nacionalne stranke bolj ali manj ne poznajo. Zanašajo se na izkušnje glasovanj v vlogi opazovalcev, kjer pa niso bili deležni pritiskov s strani nacionalne stranke ali strankarske skupine, saj njihovi glasovi niso imeli nikakršne politične teže. Pri tem je potrebno dodatno poudariti, da je njihova stopnja evropskih parlamentarnih izkušenj neprimerno večja od predstavnikov parlamentarnih političnih strank brez opazovalca v EP. Za večino od slednjih političnih strank bodo volitve verjetno res končna stopnja delovanja v kontekstu EP.

7. Literatura in viri

Literatura:

Članki v znanstvenih in strokovnih revijah:

Šnabl, Bojan-Ilija (1998) Evropski parlament, osrednja demokratično legitimirana ustanova Evropske zveze/unije. *Teorija in praksa* 35 (1), 118-131.

Hix, Simon (2002A) A Supranational Party System and the legitimacy of the European Union. *The international spectator* 4/2002, 49-59.

Poglavja iz zbornikov:

Brinar, Irena (1991) Evropski parlament od posvetovalne skupščine do zakonodajnega organa. *Parlamentarizem / Politološki dnevi Ankaran '90*, Ankaran 31.5. in 1.6. 1991, 190-198. Ljubljana, Slovensko politološko društvo.

Brinar, Irena (1995) Stranke med nacionalno državo in evropskimi skupnostmi. V *Stranke in strankarstvo / Politološki dnevi*, Dolenjske Toplice, 27. in 28. maj 1994, 127-136. Ljubljana, Slovensko politološko društvo.

Heidar, Koole (2000) Parliamentary party groups compared. V Heidar, Koole (ur.) *Parliamentary party groups in European democracies: political parties behind closed doors* 248-269. London, New York: Routledge.

Lukšič, Igor (2002)A Evropske transnacionalne stranke. V Ferfila, Bogomil ur. *Slovenija in EU*, 565-573. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lukšič, Igor (2002)B Evropske transnacionalne stranke. V Venišnik, Vojko, *Stranka evropskih socialdemokratov in razvoj EU*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Raunio, Tapio (2000) Second-rate parties? Towards a better understanding of the European Parliament's party groups. V Heidar, Koole (ur.) *Parliamentary party groups in*

European democracies: political parties behind closed doors 231-247. London, New York: Routledge.

Knjige:

Coombes, David (1999) *Seven Theorems in Search of the European Parliament*. London: Federal Trust for Education and Research.

Corbett Richard, Jacobs Francis, Shackleton Michael (1992) *The European Parliament*, 2nd edition. Harlow Essex: Longman current affairs.

Corbett Richard, Jacobs Francis, Shackleton Michael (2000) *The European Parliament*, 4th edition. London: John Harper Publishing.

Dinan, Desmond (2000) *Encyclopedia of the European Union*, Updated edition. London, Basingstoke: Macmillan.

European Communities (1999) *European Union: Selected instruments taken from the Treaties*. Luxembourg: Office for the publications of the European Communities.

Fink-Hafner, Danica (2001) *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Krašovec, Alenka (2000) *Moč v političnih strankah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Venišnik, Vojko (2002) *Stranka evropskih socialdemokratov in razvoj Evropske unije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Viola, Donatella M. (2000) *European foreign policy and the European Parliament in the 1990's: An investigation into the role and voting behaviour of the European Parliament's political groups*. Aldershot: Ashgate.

Zborniki:

Bell David, Lord Christopher, ur. (1998) *Transnational Parties in the European Union*. Aldershot: Ashgate.

Ferfila, Bogomil ur. (2002) *Slovenija in EU*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hix, Simon ur. (1999) *The Political System of the European Union*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave.

Knut Heidar, Koole Ruud, ur. (2000) *Parliamentary party groups in European democracies: political parties behind closed doors*. London, New York: Routledge.

Mair, Peter ur. (1990) *The West European Party System*. Oxford: Oxford University Press.

Prispevki, gradivo, analize z medmrežja:

Deschouwer, Kris (2000) *The European multi-level party systems: Towards a framework for analysis*. V *EUI Working papers, European forum series RSC No. 2000/47*.

Faas, Thorsten (2002) *Why do MEP's defect? An analysis of Party group cohesion in the 5th European Parliament*. V *European Integration online Papers (EIoP) Vol. 6 (2002) No. 2*, <http://eiop.or.at/eiop/texte/2002-002a.htm>

Faas, Thorsten (2003) *To defect or not to defect?: National, institutional and party group pressures on MEP's and their consequences for party group cohesion in the EP*. Working paper, <http://www.thorsten-faas.de>

Kohler-Koch, Beate (1997) *Organized interests in the EC and the European Parliament*. V *European Integration online Papers (EIoP) Vol. (1997) No. 9*, <http://eiop.or.at/eiop/texte/1997-009t>

Wessels Wolfgang, Diedrichs Udo (1997) A new kind of legitimacy for a new kind of parliament – The Evolution of the European Parliament. V European Integration online Papers (EIoP) Vol. 1 (1997) No. 6, <http://eiop.or.at/eiop/texte/1997-006a.htm>

Prispevki na konferencah ali raziskovalna poročila:

Attinà, Fulvio (1997) The party groups in the European Parliament: From party group to »European party« status. Prague: Institute of Sociology, Academy of Sciences, International Conference.

Bardi, Luciano (1993) Transnational party federations, EP party groups and the building of a European party system. Leiden: ECPR joint sessions of the workshops Leiden.

Brzinski, Joanne Bay (1995) Political group cohesion in the European Parliament. Manchester: University of Manchester, konferenca »Party politics in the year 2000«.

Hix Simon, Raunio Tapio, Scully Roger (1999) An Institutional Theory of Behaviour in the European Parliament. Mannheim: konferenca »Joint Sessions of the European Consortium for political Research«.

Hix, Simon (2000) Legislative behaviour in party competition in the EU: An application of nominate to the post – 1999 European Parliament. Washington D.C.: American political science association, Annual meeting of the American political science association.

Hix Simon, Noury Abdul, Gérard Roland (2002)B Understanding the European Parliament: Party Cohesion and Competition, 1979-2001.

Hix, Simon (2002)C Electoral Institutions and Legislative Behavior: Explaining Voting-Defection in the European Parliament. Florence: European University Institute, konferenca »Democratic Institutions for a Large European Union«.

Viri:

Bučar Bojko, Šabič Zlatko, Brglez Milan (2002) Navodila za pisanje – Seminarske naloge in diplomska dela, II. izdaja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hafner-Fink, Mitja (2002) Metodologija družboslovnega raziskovanja: predavanja. V Virtualna univerza, <http://www.virtuni.net/objava/index.htm>

Lardaro, Leonard (1993) Applied Econometrics. New York: Harper Collins College Publisher Inc.

Pfajfar, Lovrenc (1998) Ekonometrija I. del. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Toš Niko, Hafner-Fink Mitja (1998) Metode družboslovnega raziskovanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Internet 1: www.europarl.eu.int (2.5.2003)

Internet 2: www.evropska-unija.si/publikacije.htm (28.3.2003)

Internet 3: wwwdb.europarl.eu.int/ep5 (15.4.2003)

Internet 4: www.gesis.org/en/data_service/eurobarometer/ees (1.3.2003)

Internet 5: mtstcil.org/skills/wvleg-process-4.html

Internet 6: www2.gov.si/zak/ (30.8.2003)

Internet 7: www.eppe.org (24.8.2003)

Internet 8: www.epp-ed.org (24.8.2003)

Internet 9: www.eldr.org (24.8.2003)

Internet 10: www.eldi.euoparl.eu.int (24.8.2003)

Internet 11: www.pes.org (24.8.2003)

Internet 12: www.socialistgroup.org (24.8.2003)

Internet 13: <http://european-convention.eu.int> (30.8.2003)

Internet 14: www.delo.si/delofax.php (28.7.2003)

Internet 15: www.gzs.si (31.8.2003)

Priloge

Kazalo prilog:

Priloga 1: Poslovnik Evropskega parlamenta; Politične skupine

Priloga 2: Poslovnik Evropskega parlamenta; »Roll call« glasovanje

Priloga 3: Seznam okvirnih vprašanj za intervjuje s predstavniki slovenskih političnih strank

Priloga 4: Zakon o volitvah poslancev RS v Evropski parlament

Priloga 5: Primer letaka LDS, ki kaže na njihovo povezanost z ELDR

Priloga 6: Primer koledarja poslancev EP

Priloga 7: Izračuni aritmetične sredine, standardnega odklona in koeficienta variacije za indeks loA po državah ter strankarskih skupinah

Priloga 8: Izračuni indeksa loA po državah ter strankarskih skupinah glede na vsebino odločanja

Priloga 9: Pozicija nacionalnih strank v EP glede na kontinuum levo-desno in podporo integriranju

---

Priloga 1: Poslovník Evropskega parlamenta

Politične skupine (Vir: internet 1, 2/5/2003)

Rule 29

Formation of political groups

1. Members may form themselves into groups according to their political affinities.
2. A political group must comprise Members from more than one Member State. The minimum number of Members required to form a political group shall be twenty-three if they come from two Member States, eighteen if they come from three Member States and fourteen if they come from four or more Member States.
3. A Member may not belong to more than one group.
4. The President shall be notified in a statement when a political group is set up. This statement shall specify the name of the group, its members and its bureau.
5. The statement shall be published in the Official Journal of the European Communities.

Rule 30

Non-attached Members

1. Members who do not belong to a political group shall be provided with a secretariat. The detailed arrangements shall be laid down by the Bureau on a proposal from the Secretary-General.
2. The Bureau shall also determine the status and parliamentary rights of such Members.

Rule 31

Allocation of seats in the Chamber

The Conference of Presidents shall decide how seats in the Chamber are to be allocated among the political groups, the Non-attached Members and the institutions of the European Union.

Priloga 2: Poslovník Evropskega parlamenta

»Roll call« glasovanje (Vir: internet 1, 11/6/2003)

Rule 134

Voting by roll call

1. In addition to the cases provided for under Rules 33(4) and 34(5), the vote shall be taken by roll call if so requested in writing by a political group or at least thirty-two Members the evening before the vote unless the President sets a different deadline.

2. The roll shall be called in alphabetical order, beginning with the name of a Member drawn by lot. The President shall be the last to be called to vote.

Voting shall be by word of mouth and shall be expressed by "Yes", "No", or "I abstain". In calculating whether a motion has been adopted or rejected account shall be taken only of votes cast for and against. The President shall establish the result of the vote and announce it.

Votes shall be recorded in the minutes of the sitting by political group in the alphabetical order of Members' names, with an indication of how they voted.

Priloga 3: Seznam okvirnih vprašanj za intervjuje s predstavniki slovenskih političnih strank

1. Ali je vaša stranka članica kakšne transnacionalne evropske stranke oziroma kateri se čutite najbližje?
2. Kakšen »profil« oziroma tip politika nameravate predlagati na volitvah za poslance v Evropski parlament?
3. Kakšna so vaša pričakovanja glede volitev v EP? Na čem nameravate graditi volilno kampanjo?
4. Kaj pričakujete, da bo določalo delovanje (glasovalno vedenje) vaših predstavnikov v EP?
5. Katera pričakujete, da bo ciljna raven delovanja vaše stranke in vaših poslancev?
6. Kaj pričakujete (dobrega in slabega) od strankarskih skupin v Evropskem parlamentu, znotraj katerih boste delovali?
7. Kakšen vpliv pričakujete, da bo imel nacionalni interes na poslance vaše stranke (odnos do ostalih slovenskih poslancev)?
8. Ali pripravljate oziroma razmišljate o t.i. »poslovniku«, navodilih po katerih bi se ravnali poslanci vaše stranke (mehanizmi nagrajevanja, discipliniranja)?
9. Za katere interese pričakujete, da bodo poslanci Evropskega parlamenta iz vaše stranke najbolj dovzetni (interes nacionalne stranke, strankarske skupine, lobijev, ostalih interesnih skupin)?

DODATEK K VPRAŠANJEM (v kolikor čas dopušča)

Ad. 1: Pričakovano vedenje poslancev EP. Opredelite navedene dejavnike po pomembnosti!

Vedenje	zelo pomembno	srednje pomembno	sploh ni pomembno
v skladu s strankarsko skupino			
v skladu z nacionalno stranko			
v skladu z »evro« stranko			
v skladu s svojo vestjo in prepričanjem			
v skladu z ostalimi slovenskimi predstavniki v EP			

Ad. 2: Razvrstite od 1 do 5 po pomembnosti navedene dejavnike, ki vplivajo na glasovanje poslancev v EP (1 je najbolj pomemben, 5 je najmanj pomemben).

dejavnik vplivanja	rangiranje (od 1 do 5)
strankarska skupina	
nacionalna stranka	
»evro« stranka	
lastna vest in prepričanje	
ostali slovenski predstavniki v EP	

Priloga 4: ZAKON O VOLITVAH POSLANCEV IZ REPUBLIKE SLOVENIJE V EVROPSKI PARLAMENT (Vir: internet 6, 30/8/03)

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Poslanke oziroma poslanci (v nadaljnjem besedilu: poslanci) iz Republike Slovenije v evropskem parlamentu se volijo neposredno na podlagi splošne in enake volilne pravice s tajnim glasovanjem za dobo petih let.

2. člen

Poslanec v evropskem parlamentu (v nadaljnjem besedilu: poslanec) ne more biti poslanec v državnem zboru in ne more opravljati izvršilne funkcije v lokalni skupnosti. Poslanec tudi ne sme opravljati funkcij in dejavnosti, ki jih ne sme opravljati poslanec v državnem zboru.

3. člen

Volitve poslancev iz Republike Slovenije v evropski parlament (v nadaljnjem besedilu: volitve) razpiše predsednik republike. Za dan glasovanja se določi nedelja ali drug dela prost dan v obdobju, ki ga določi pristojni organ Evropske unije.

Akt o razpisu volitev se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Volitve se razpišejo najprej 135 dni in najkasneje 75 dni pred dnevom glasovanja. Od dneva razpisa glasovanja do dneva glasovanja mora preteči najmanj šestdeset dni.

Z dnem, ki je v aktu o razpisu volitev določen kot dan razpisa volitev, začnejo teči roki za volilna opravila.

4. člen

Volitve vodijo in izvajajo volilni organi, imenovani po zakonu o volitvah v državni zbor.

5. člen

Za odločanje o zakonitosti aktov volilnih organov pri volitvah poslancev v evropski parlament v upravnem sporu je pristojno vrhovno sodišče.

6. člen

Sredstva za volitve v evropski parlament se zagotavljajo v državnem proračunu.

7. člen

Glede vprašanj, ki s tem zakonom niso posebej urejena, se smiselno uporabljajo določbe zakona o volitvah v državni zbor.

8. člen

Glede volilne kampanje pri volitvah v evropski parlament se smiselno uporabljajo določbe zakona o volilni kampanji (Uradni list RS, št. 62/94 in 17/97), ki veljajo za volilno kampanjo za volitve v državni zbor.

Glede volilne kampanje pri volitvah v evropski parlament se ne uporabljata določbi četrtega in petega odstavka 2. člena zakona o volilni kampanji.

9. člen

Glede položaja poslanca, glede pridobitve in prenehanja mandata poslanca, glede nezdržljivosti funkcije poslanca z drugimi funkcijami, glede poslanske imunitete ter glede materialnih in drugih pogojev za delo poslanca ter glede pravice poslanca po prenehanju mandata se smiselno uporabljajo določbe zakona o poslancih in določbe drugih zakonov, ki veljajo za poslance državnega zbora.

Glede omejitev in obveznosti poslanca, vezanih na funkcijo poslanca, se smiselno uporabljajo ustrezne določbe zakona o nezdržljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo.

II. VOLILNA PRAVICA

10. člen

Pravico voliti in biti izvoljen za poslanca v evropskem parlamentu ima državljanica oziroma državljan (v nadaljnjem besedilu: državljan) Republike Slovenije, ki ima pravico voliti in biti izvoljen za poslanca državnega zbora.

Pravico voliti in biti izvoljen za poslanca v evropskem parlamentu ima pod pogoji iz prejšnjega odstavka tudi državljan druge države članice Evropske unije, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, pod pogojem, da mu ni bila odvzeta volilna pravica in pod pogojem, da je vpisan v evidenco volilne pravice.

Volivka oziroma volivec (v nadaljnjem besedilu: volivec) lahko na istih volitvah v evropski parlament glasuje samo enkrat in kandidira samo na eni kandidatni listi.

Državljan Republike Slovenije, ki nima stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji in uresničuje volilno pravico za volitve poslancev evropskega parlamenta v drugi državi, ne more uresničevati volilne pravice za volitve poslancev evropskega parlamenta iz Republike Slovenije.

Evidenco volilne pravice in sestavo volilnih imenikov ureja zakon.

III. VOLILNI SISTEM

11. člen

Poslanci se volijo po proporcionalnem načelu.

Glasuje se o listah kandidatk oziroma kandidatov (v nadaljnjem besedilu: kandidatov).

Območje Republike Slovenije je ena volilna enota.

12. člen

Volivec lahko glasuje samo za eno listo kandidatov. Volivec lahko na glasovnici označi enega kandidata, ki mu daje prednost pred ostalimi kandidati na listi, za katero je glasoval (preferenčni glas).

13. člen

Delitev poslanskih mest med liste kandidatov se opravi na ravni vse države.

Poslanska mesta se dodelijo listam kandidatov po zaporedju najvišjih količnikov, ki se dobijo tako, da se število glasov za vsako listo kandidatov deli z vsemi števili od ena do števila poslancev, ki se volijo (d'Hondtov sistem). Z liste kandidatov je izvoljenih toliko kandidatov, kolikor mandatov je dobila lista.

Izvoljeni so kandidati, ki so dobili največje število preferenčnih glasov. Preferenčni glasovi za posamezne kandidate se upoštevajo, če število preferenčnih glasov posameznega kandidata presega

količnik, izračunan tako, da se število vseh glasov, oddanih za listo, deli z dvakratnikom števila kandidatov na listi. Če po tem pravilu ni izvoljenih toliko kandidatov, kolikor poslanskih mandатов pripada posamezni listi, so na preostala poslanska mesta na tej listi izvoljeni kandidati po vrstnem redu kandidatov na listi kandidatov.

IV. KANDIDIRANJE

14. člen

Kandidate za poslance lahko predlagajo politične stranke in volivci. Na listi kandidatov je lahko največ toliko kandidatov, kolikor poslancev se voli iz Republike Slovenije.

15. člen

Politične stranke določajo kandidate po postopku, določenim z njihovimi pravili. Lista kandidatov se določi s tajnim glasovanjem.

Politična stranka lahko vloži listo kandidatov, če je podprta s podpisi najmanj štirih poslancev državnega zbora ali najmanj tisoč volivcev.

Dvoje ali več političnih strank lahko vloži skupno listo kandidatov, če je podprta s podpisi najmanj šestih poslancev državnega zbora ali najmanj tisoč petsto volivcev.

16. člen

Listo kandidatov lahko vložijo volivci, če je podprta s podpisi najmanj tri tisoč volivcev.

17. člen

Vsak poslanec in vsak volivec lahko da podporo samo eni listi kandidatov.

18. člen

Listo kandidatov se vloži pri republiški volilni komisiji najkasneje trideseti dan pred dnevom glasovanja.

Če je na listi kandidatov kandidat, ki ni državljan Republike Slovenije, je pa državljan države članice Evropske unije, mora biti listi priložena tudi izjava kandidata, v kateri je navedeno njegovo državljanstvo in naslov njegovega stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji ter izjava, da ne kandidira na volitvah v evropski parlament v nobeni drugi članici Evropske unije.

Republiška volilna komisija obvesti druge države članice Evropske unije o tem, kateri njihovi državljani kandidirajo na volitvah v evropski parlament.

V. GLASOVANJE IN UGOTAVLJANJE IZIDA VOLITEV

19. člen

Glede organizacije in dela na voliščih, glasovanja in ugotavljanja izida glasovanja se smiselno uporabljajo določbe zakona o volitvah v državni zbor, kolikor ni s tem zakonom drugače določeno.

20. člen

Glasovnica vsebuje:

- oznako volilne enote,
- navodilo o načinu glasovanja,
- zaporedne številke in imena list kandidatov po vrstnem redu iz seznama list kandidatov, pri vsaki listi pa tudi zaporedne številke ter imena in priimke kandidatov,

Volivec glasuje tako, da obkroži zaporedno številko liste kandidatov, za katero glasuje. Če želi dati

posameznemu kandidatu z liste preferenčni glas, obkroži zaporedno številko pred imenom in priimkom kandidata, ki mu daje preferenčni glas.

21. člen

Izid volitev na volišču ugotavlja volilni odbor.

Ugotavljanje volilnega izida se začne po tem, ko se zaprejo vsa volišča v vseh državah članicah Evropske Unije.

22. člen

Republiška volilna komisija ugotovi, koliko glasov je dobila posamezna lista kandidatov, koliko poslanskih mest je pripadlo posamezni listi in kateri kandidati s posameznih list so izvoljeni.

23. člen

Državni zbor potrdi izvolitev poslancev. Proti odločitvi državnega zbora je v skladu z zakonom mogoča pritožba na ustavno sodišče.

Predsednik državnega zbora obvesti predsednika evropskega parlamenta o izidu volitev v evropski parlament.

24. člen

Predsednik državnega zbora o prenehanju mandata poslanca in o tem, kdo je izvoljen za poslanca namesto poslanca, ki mu je prenehal mandat, obvesti predsednika evropskega parlamenta.

VI. PREHODNA IN KONČNI DOLOČBI

25. člen

Ta zakon se začne uporabljati, ko Republika Slovenija pridobi pravico voliti poslance v evropski parlament.

26. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 004-01/02-13/1
Ljubljana, dne 25. oktobra 2002

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor

Priloga 5: Primer letaka LDS, ki kaže na njihovo povezanost z ELDR

Priloga 6: Primer koledarja poslancev EP (internet 1, 31/8/03)

EUROPA-PARLAMENTET
 EUROPÄISCHES PARLAMENT
 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ
 EUROPEAN PARLIAMENT
 PARLEMENT EUROPEE
 PARLAMENTO EUROPEO
 EUROPEES PARLEMENT
 PARLAMENTO EUROPEU
 EUROOPAN PARLAMENTTI
 EUROPA PARLAMENTET

2003

M Ø D E K A L E N D E R
 S I T Z U N G S K A L E N D E R
 ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΛΕΞΕΩΝ
 CALENDAR OF MEETINGS
 CALENDARIO DE LAS REUNIONES
 CALENDRIER DES RÉUNIONS
 CALENDARIO DELLE RIUNIONI
 ROOSTER VAN VERGADERINGEN
 CALENDÁRIO DAS REUNIÕES
 ΚΟΚΚΟΥΣΚΑΛΕΝΤΕΡΙ
 SAMMANTRÄDESKALENDER

	01					02					03					
	1	2	3	4	5	5	6	7	8	9	9	10	11	12	13	14
①		6	13	20	27		3	10	17	24		3	10	17	24	31
②		7	14	21	28		4	11	18	25		4	11	18	25	
③	1	8	15	22	29		5	12	19	26		5	12	19	26	
④	2	9	16	23	30		6	13	20	27		6	13	20	27	
⑤	3	10	17	24	31		7	14	21	28		7	14	21	28	
⑥	4	11	18	25		1	8	15	22		1	8	15	22	29	
⑦	5	12	19	26		2	9	16	23		2	9	16	23	30	
	04					05					06					
	14	15	16	17	18	18	19	20	21	22	22	23	24	25	26	27
①		7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30
②	1	8	15	22	29		6	13	20	27		3	10	17	24	
③	2	9	16	23	30		7	14	21	28		4	11	18	25	
④	3	10	17	24		1	8	15	22	29		5	12	19	26	
⑤	4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27	
⑥	5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28	
⑦	6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29	
	07					08					09					
	27	28	29	30	31	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
①		7	14	21	28		4	11	18	25		1	8	15	22	29
②	1	8	15	22	29		5	12	19	26		2	9	16	23	30
③	2	9	16	23	30		6	13	20	27		3	10	17	24	
④	3	10	17	24	31		7	14	21	28		4	11	18	25	
⑤	4	11	18	25		1	8	15	22	29		5	12	19	26	
⑥	5	12	19	26		2	9	16	23	30		6	13	20	27	
⑦	6	13	20	27		3	10	17	24	31		7	14	21	28	
	10					11					12					
	40	41	42	43	44	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	
①		6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29
②		7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30
③	1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31
④	2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25	
⑤	3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26	
⑥	4	11	18	25		1	8	15	22	29		6	13	20	27	
⑦	5	12	19	26		2	9	16	23	30		7	14	21	28	

⑦ Σάββατο/Sonntag/Κυριακή/Sunday/Domingo/Dimanche/Domenica/Zondag/Sunnuntai/Söndag
 Session/Tagung/Ένορχος/Session/Sessione/Zitting/Sessão/Isunto/Sammanträdesperiod
 Udvalg/Ausschüsse/Επιτροπές/Comisiones/Committees/Comissões/Commissions/Commissies/Comissões/Valiokunnat/Utskott
 Grupper/Fraktioner/Ομάδες/Grupos/Groups/Groupes/Gruppi/Fraktionen/Gruppi/Ryhmat/Grupper
 I valkretsene/Wahlkreistwoche/Εβδομάδα εκλογικής περιφέρειας/Constituency week/Semana de circunscripció/Semaine de circonscription/Collegio elettorale/Achterebeek/Semana de circunscripcão/vaalipiirviikko/Βεσάκι i valkretsarna
 Forligsudvalget/Vermittlungsausschuss/Επιτροπή συνδιαλλαγής/Conciliation Committee/Comité de Conciliation/Comité de Conciliazione/bemiddelingscomité/Comité de conciliação/Sovittelukomitea/Förlikningskommitté

Priloga 7: Izračuni aritmetične sredine, standardnega odklona in koeficienta variacije za indeks loA po državah ter strankarskih skupinah

Preglednica 7.1. : Izračun aritmetične sredine, standardnega odklona in koeficienta variacije za indeks loA po državah članicah EU

	aritmetična sredina loA	standardni odklon loA	koeficient variacije loA(v %)
Avstrija	56,9	36,22	63,60
Belgija	42,2	34,13	80,84
Danska	40,0	35,62	89,10
Finska	53,7	32,61	60,71
Francija	30,5	28,91	94,88
Nemčija	60,7	35,71	58,86
Grčija	62,4	33,26	53,29
Irska	44,2	36,46	82,50
Italija	48,9	32,61	66,75
Luksemburg	61,8	37,01	59,90
Nizozemska	54,8	31,05	56,67
Portugalska	52,1	36,75	70,51
Španija	58,9	37,99	64,47
Švedska	48,2	33,80	70,14
Združeno kraljestvo	49,4	37,91	76,71

Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov, zabeleženih na »roll-call« glasovanjih v EP

Preglednica 7.2. : Izračun aritmetične sredine, standardnega odklona in koeficienta variacije za indeks loA po strankarskih skupinah

	aritmetična sredina loA	standardni odklon loA	koeficient variacije loA (v %)
EDD	39,2	36,80	93,83
ELDR	91,0	15,06	16,55
EPP-ED	84,1	19,26	22,88
EUL/NGL	62,7	30,55	48,69
G/EFA	83,3	27,35	32,83
na	65,9	31,67	48,06
PES	86,6	18,88	21,79
TGI	68,9	36,65	53,19
UEN	64,1	36,78	57,42

Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov, zabeleženih na »roll-call« glasovanjih v EP

Priloga 8: Izračuni indeksa loA po državah ter strankarskih skupinah glede na vsebino odločanja

Preglednica 8.1. : Izračun indeksa loA pri glasovanju o emisiji izpušnih plinov, koledarju EP in potrditvi Komisije po državah članicah EU

	loA (emisija izpušnih plinov)	loA (koledar EP)	loA (potrditev Komisije)
Avstrija	87,5	26,3	33,3
Belgija	100,0	26,3	0,0
Danska	60,0	71,4	12,5
Finska	69,2	7,7	86,7
Francija	54,4	75,7	2,4
Nemčija	78,4	83,7	16,7
Grčija	41,7	76,0	70,0
Irska	100,0	16,7	84,6
Italija	59,4	16,1	79,5
Luksemburg	60,0	66,7	60,0
Nizozemska	72,4	70,4	73,3
Portugalska	100,0	20,0	66,7
Španija	81,5	58,6	80,3
Švedska	64,7	62,5	50,0
Združeno kraljestvo	82,6	11,9	-1,2

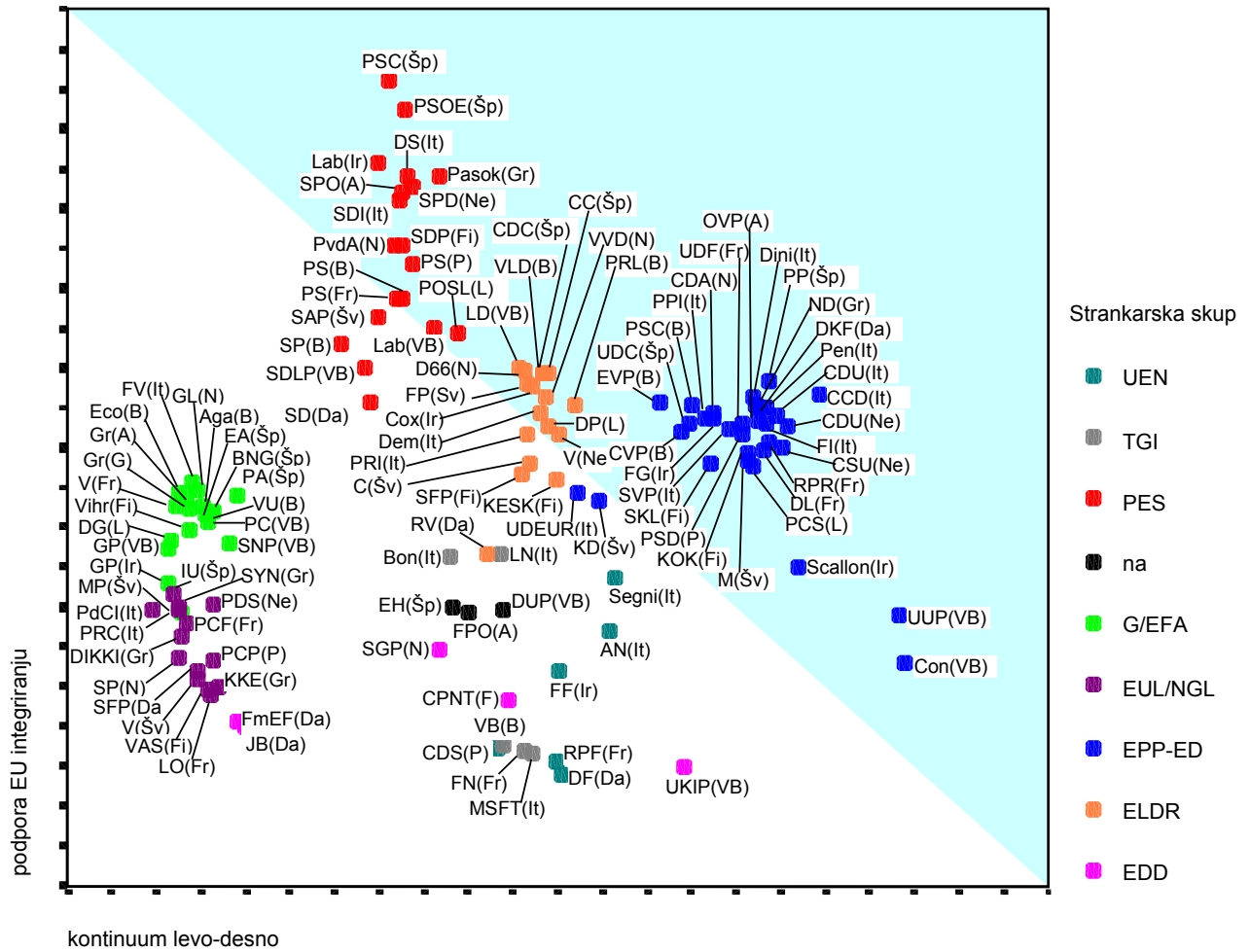
Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov, zabeleženih na »roll-call« glasovanjih v EP

Preglednica 8.2. : Izračun indeksa loA pri glasovanju o emisiji izpušnih plinov, koledarju EP in potrditvi Komisije po strankarskih skupinah

	loA (emisija izpušnih plinov)	loA (koledar EP)	loA (potrditev Komisije)
EDD	14,3	69,2	100,0
ELDR	94,3	90,7	96,0
EPP-ED	89,0	50,0	32,7
EUL/NGL	100,0	27,8	57,9
G/EFA	100,0	0,0	-14,9
na	100,0	20,0	100,0
PES	94,3	55,0	95,4
TGI	0,0	100,0	55,6
UEN	90,5	100,0	-3,4

Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov, zabeleženih na »roll-call« glasovanjih v EP

Priloga 9: Pozicija nacionalnih strank v EP glede na kontinuum levo-desno in podporo integriranju

Vir: prirejeno po Hix (2002)